

PLANINSKI VESTNIK
GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

1 1968

poština plačana v gotovini

VSEBINA :

SLOVENSKI ALPINIZEM V LETNI PLEZALNI SEZONI 1967 — IN SE KAJ Franci Savenc	1
RAZMIŠLIJANJE O TRIGLAVU Matjaž Kmecl	5
TRI PODOBE Dr. Biba Klinar	9
DVA VZPONA Barbka Lipovšek	15
VELEBIT Ing. Milan Ciglar	22
V JUGOZHODNI STENI COTANACCIA Vasja Doberlet	30
S SMUČMI POD MATTERHORN IN NA BREITHORN Dr. Lajze Dolhar	31
DRUŠTVENE NOVICE	39
ALPINISTIČNE NOVICE	44
RAZGLED PO SVETU	46
JUBILEJNA SMER V DOLGEM HRBTU	48
NASLOVNA STRAN: NEVESTE VETRA — Foto Lado Eleršek	
PRILOGA: FRDAMANE POLICE Z VRISANO ČEŠKO SMERJO	

«Planinski Vestnik» je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga PZS - urejuje ga uredniški odbor. Odgovorni urednik: Stanko Hribar; glavni urednik: Tine Orel. Revija izhaja dvanaestkrat na leto. Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Planinska zveza Slovenije, Ljubljana / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Dvorčakova 9, p. p. 214, telefon 312-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina je N din 24.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih (naročnina za inozemstvo N din 37.— ali 3 USA \$) / Tekoči račun revije pri Narodni banki 501-8-5/1 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pisarne odpovedi, ki jih naročniki izročijo upravi do 1. decembra za prihodnje leto. Rokopisov ne vračamo.

Turistično in avtobusno podjetje

KOMPAS

LJUBLJANA, Dvorčakova ulica 11

POSLOVNE ENOTE

Beograd, Budva, Brnik, Bled, Celje, Dubrovnik, Fernetiči, Gornja Radgona, Hrvatini, Idrija, Izola, Jesenice, Koper, Kozina, Ljubljana, Maribor, Murska Sobotna, Novo mesto, Opatija, Piran, Portorož, Postojna, Poreč, Pula, Sežana, Sisak, Škofije, Šentilj, Trbovlje in Zagreb

PREDPRODAJA

vseh vrst vozovnic za železniški, pomorski in letalski promet za domovino in inozemstvo

ORGANIZACIJA

izletov in potovanj po Jugoslaviji in v inozemstvo

REZERVACIJE

hotelskih sob, kabin na ladjah obalne, rečne in prekoceanske plovlbe in postelj v spalnih vagonih na progah JŽ in v inozemstvu

POSREDOVANJE

potnih listov, obmejnih dovolilnic in vseh vrst tujih vizumov

PRODAJA

turističnih spominkov, publikacij in barvnih razglednic

NAJVEČJA IZPOSOJEVALNICA

osebni avtomobilov v Jugoslaviji z depoji v Ljubljani, Beogradu, Zagrebu, Dubrovniku, Opatiji, Portorožu in na Bledu. Izposojevalnica razpolaga z 80 avtomobili VW in Mercedes

V vsaki poslovni enoti posluje menjalnica tujih plačilnih sredstev

K O M P A S

je pred vsakim potovanjem najboljši svetovalec

SLOVENSKI ALPINIZEM V LETNI PLEZALNI SEZONI 1967 - IN ŠE KAJ

Franci Savenc

Alpinizem je šport, ima pa nekatere elemente, s katerimi se od športa ločuje.

Če je — tudi šport, pa tudi zaradi vsega tistega drugega, moramo končno tudi pri nas iskati merila za vrednotenje njegovih dosežkov. Seveda ne moremo uporabiti povsem objektivnih kriterijev, pa tudi ne absolutnih vrednosti, saj ne uporabljamo štoperic in tudi ne rušimo rekordov. Lahko pa ocenimo posamezne dosežke in sezono kot celoto, v primerjavi s preteklostjo in s stališča pomembnosti dosežkov, pomembnosti za nadaljnji razvoj in s stališča naše afirmacije v širšem smislu.

Ker se še pri upoštevanju objektivnih športnih meril ne moremo povsem izogniti tudi osebnemu vrednotenju, saj so vmes tudi ljudje in ne samo številke, pri prvem takem poskusu ne pričakujem, da se bodo z mojimi ocenami vsi strinjali. Tako je tudi prav. Nekateri bodo drugače vrednotili posamezne dosežke, nekateri se bodo morda celo izrekli proti takemu ocenjevanju, češ, naj bo odločitev prepuščena vsakemu posamezniku. Naj bo že kakorkoli, polemika naj bo javna, po možnosti zapisana. Samo tako bomo napredovali.

Lanska letna plezalna sezona se je začela kasneje kot lani. Čeprav je res, da smo prve kvalitetne vzpone zabeležili že konec marca (Paklenica) in da je bilo med prvomajskimi prazniki tudi precej preplezanega (Klin, 2 prvenstveni), se je prava sezona začela šele junija meseca (l. 1966 pa maja). Tudi prvi prvenstveni vzponi (če zopet izvajamo Paklenico) so nastali šele sredi junija (l. 1966 maja).

Napredek je bil konstanten, tako po kvaliteti kot po številu. Za sezono 1967 ne moremo reči, da bi bili zgledi tisti, ki so vlekli, saj so se formirale mnoge nove naveze, medtem ko so manjkale v prvih vrstah one iz prejšnjih let. V l. 1966 je bilo v tem pogledu drugače.

Če upoštevamo nekaj kasnejših krajših premorov zaradi slabega vremena (tega je bilo sorazmerno malo), se je aktivnost skoro enakomerno razvlekla vse do konca oktobra in celo v prvo polovico novembra. To je opazen premik na boljše, če upoštevamo, da je v letu 1966 bil zadnji kvalitetni vzpon opravljen v drugi polovici oktobra. Tudi razporeditev navez in posameznikov v tujih gorah je bila boljša kot pretekla leta, žal pa se to ni izrazilo v vzponih. To posebno velja za Zapadne Alpe.

I. V DOMAČIH GORAH

Izmed približno 38 letnih prvenstvenih vzponov v Sloveniji (3 še v Zap. Julijcih, 1 v Črni gori in 1 v ČSSR) izstopajo direktissima v Stenarju in »direktna na Čopa«, celjska smer v S steni Štarske Rinke in centralna v Križevniku. Vse te smeri pa so žal ostale brez ponovitev, nobena tudi ni rešitev resničnega problema.

Izmed ponovitev so vidnejše: I. ponovitev Klina v Anič-Kuku, Čihulove v Frdamanih policah in Juvanove v Široki peči.

Enega dejanja, ki zasluži posebno pozornost, pa ne moremo povsem vključiti ne v eno in ne v drugo skupino, tj. Peternelovo s Čopom. Povezava obeh v celoto in to v enem samem dnevu je bilo vsekakor izredno dejanje.

Prvenstvene smeri, čeprav jih je bilo veliko, niso take kot preteklo leto. Dobro so bila sicer obdelana nekatera področja (S stena Vogla, Lepo Špičje, Križevnik, itd.), ki so doslej praktično samevala ali zanje še vedeli nismo, kaže pa, da bodo te smeri sorazmerno malo ponavljali. Pri ponovitvah naletimo tudi v pretekli sezoni na »modne smeri«, kot je bila Peternelova, toda v manjši meri kot lani (Aschenbrenner 14 krat). Kljub temu pa je bilo tudi izredno veliko prvih ponovitev manj znanih smeri, več kot prejšnje

leto. Ampak kaj, ko je takih smeri še vedno ogromno! Prav v tem, da nove smeri čakajo na prve ponavljalce, včasih tudi nekaj let, se močno kaže nepravilna usmerjenost naših plezalcev. Med tem ko zunaj vstopajo ponavljalci navadno največ po nekaj dneh in s tem pokažejo, da so enakovredni prvi navezi, nas je tega pri nas strah. Vsaj taka je podoba.

Sprememba pa ni nastala smo v modnih smereh, pač pa se je menjalo tudi področje največje aktivnosti. Tamar, ki je v letu 1966 prednjačil, so zopet zamenjala Vrata. Kaj pa je z drugimi ostenji, kdaj bodo prišla na vrsto? Kamniške vedno bolj samevajo, na Martuljek in Krmo pa se spomnimo samo še ob posebnih priložnostih. Od večjih akcij smo zabeležili samo — republiški alpinistični tabor v Martuljku. Pokazal je na druge stene, istočasno pa je pokazal tudi velike hibe našega alpinizma. Kar dve nesreči, čeprav se je ena več kot srečno končala, mečeta kaj čudno luč na našo vzgojo. Ta pa je osnova vseh naših hotenj.

V primeri z lansko sezono ugotovimo lahko le manjše premike. Pozitivno je bilo to, da so se pojavile nove, mnoge med njimi tudi mlade naveze, ki so kvalitetno zelo napredovale, dalje da so se plezalci v večji meri ozirali po novih vzponih ali vsaj po prvih ponovitvah, da je bilo več takih, ki so plezali tudi izredno težke smeri, da je bilo precej tudi skupnih akcij na odsekih, kar se bo v bodoče prav gotovo poznalo vsaj v hitrejši rasti posameznikov.

Toda istočasno lahko ugotavljamo tudi negativno stran, ki zmanjšuje vrednost sezone. Alpinisti so sezono pričeli večinoma premalo pripravljeni. To se je poznalo v pogostih padcih, spustih iz smeri ali dolgih »časih«. Lepo poletje, mnogo boljše kot lani, ni prineslo povečanega števila vzponov, kar bi bilo normalno. Ali je to normalen upad pred nastopom nove generacije?

Končni sklep je, da zadnja sezona v domačih gorah ni bila boljša od predzadnje. Z njo ne moremo biti povsem zadovoljni.

II. V TUJIH GORAH

Najlepši dosežek zunaj naših meja v kopni skali je vsekakor Bonattijev steber v Druju, in ledu in snegu pa prečenje Pika Lenina. Če bi hoteli na isti način razvrstiti še gorstva, mora biti vrsta popolna: Pamir, Zapadne Alpe, Tatre, Dolomiti, Zapadni Julijci, Grossglockner in Wališke Alpe. Bonattijev steber se je Slovencem podal šele po tretjem zaporednem poskusu in v pogledu teh-

ničnih težav nima primere z nobenim drugim vzponom zadnjega leta. Njegova druga slovenska ponovitev pa bi že brez škode lahko odpadla, čeprav na rovaš kakega manj pomembnega vzpona. Ne 2. in ne 3. naša ponovitev zapadne stene Druja ne moreta odtehtati mnogo krajši, toda prvenstveni vzpon v Vihodnem štitu nad Željezno brano, ki je po celi vrsti češkoslovaških uspehov pri nas naš prvi v ČSSR.

Pamir na prvem mestu med gorstvi nekatere morda preseneča. Proslava 50-letnice ZSSR je razen naših alpinistov privabila pod Pik Lenina reprezentance ZSSR, Poljske, ČSSR, Bolgarije, Romunije, Madžarske, Avstrije in Italije, skupno okoli 190 alpinistov. Med vsemi temi pa je samo Avstrijcem, ki so bili »privatniki« in zato neodvisni, uspelo več. Izmed približno 16 alpinistk, kolikor jih je doseglo ta vrh, ga je Barbka Lipovšek-Ščetinin edina prečila! Čeprav ima za te uspehe veliko zaslug organizator, ne bi bilo prav, če bi rekli: Kaj bi bilo, če bi bili sami! Dejstvo je, da smo ob dobri organizaciji nenavadno uspeli. Bonattijev steber in zapadno steno Druja pa vsako leto preplezajo številne naveze.

Deset letošnjih ponovitev v Tatrah je doslej največ, kar smo dosegli v ČSSR, in paziti moramo, da tudi tega, iz kakršnih koli razlogov, zopet ne zapravimo, tako kot smo letošnjo zimo storili to na Poljskem.

Vzponi v Dolomitih so napram lanskim uspehom, žal, osamljeni in manjšega pomena. Čeprav je bilo med vzponi res tudi nekaj šestic (Catinaccio), so bile to klasične, ne moderne smeri.

Tabor v Zapadnih Julijcih pri skromni udeležbi in obilici dežja ni dal pričakovanih rezultatov. Tudi pomembnost za tamkajšnji slovenski življenjski je v dosedanji obliki močno vprašljiva, prav tako kot vse tri »prvenstvene«. Res je namreč, da to ni »modno« plezalsko torišče. Le malo verjetno je, da bi teh smeri ne preplezali že v preteklosti. Pomanjkanje vodniške literature pri nas res ne sme biti ovira, da že druga zaporedna akcija nima na razpolago vse dokumentacije.

Ledeniški tabor pod Grossglocknerjem tudi ni prinesel tistega, kar smo od prav tako druge zaporedne akcije pričakovali. Če je to izključno vzgojna akcija, jo moramo v bodoče tudi pripraviti v tem smislu, na vsak način pa bolje izbrati udeležence. Mimogrede, ali ne bi ob tako številnih obiskih tega področja in njegovi sorazmerni bližini že bil čas, da požanjemo kak resnično kvaliteten vzpon? Dozdajšnji vzponi skoro nič ne pomenijo.

Čisto na koncu pridejo Wališke Alpe. Neuspeh, doslej naš najhujši v tujini, je, kaže, dejan »ad

acta« s sklepom, da morajo udeleženci vrniti denarno pomoč PZS. Ali je to najboljši možni ukrep? Je prišel pravi čas? Vsekakor ne bi smel biti edini. Naš sistem izbire kandidatov za odprave, čeprav smo ga izdelali z najboljšimi nameni, ne ustreza. Dalje — na pot so odšli nepripravljene in glede na pester sestav ekipe tudi s prevelikimi načrti. Ali se bomo iz te napake kaj naučili? Sicer se nam kaj takega utegne ponoviti tudi za 75-letnico SPD, ki se je v l. 1968 spominjamo.

Če vse to seštejemo, pridemo do dveh ocen, ki kažeta tudi stanje našega alpinizma:

Spričo naših dosedanjih uspehov lahko letošnje dosežke v tujih gorah ocenimo vsaj z nekaj več kot dobro, s stališča evropskega alpinizma in dejstva, da smo alpska dežela s 75 leti organiziranega planinstva, pa z manj kot zadovoljivo. Prva ocena nekatere preseneča. Če pa upoštevamo, da smo že pred leti zmogli smeri, kot so Laliderer, Cima Su Alto, Grand Capucin, dve direttissimi v Cinah, S steno Charmoza, prvenstveno v Dauphineji itd. in da se je med tem meja alpinističnih činitev na tujem tudi že močno dvignila, res ne moremo drugače oceniti.

Zavedati se namreč moramo, da v Zapadnih Alpah največ pomenijo ledne ture; te ni bilo nobene, čeprav so bile ugodne razmere (sovjetski Walker!), kopnih vzponov pa je dovolj v Dolomitih in zanje res ni treba potovati tako daleč. Če za sklep še primerjam sezono 1967 z ono l. 1966, ugotovimo, da ni bilo napredka, pač pa nazadovanje. V kopni skali se ne moremo ponašati z vzponi, kot so francoska direttissima v Z. Cini, Cima del Bancon in Carlesso-Sandri v Torre Trieste, v ledu pa ne prvo in ne drugo sezono nismo naredili ničesar pomembnega.

III. ORGANIZACIJA IN VZGOJA

Število alpinističnih odsekov je v preteklem letu sicer naraslo, žal ne zaradi boljšega dela. AS AAO pri PD Železničar Lj. je zopet postala odsek, iz AO Jesenice pa se je odcepilo večje število plezalcev in ustanovilo AO Martuljek. Če so bili s tem zadovoljivo rešeni društveni interesi ali nesoglasja v odseku, je to do neke mere razumljivo, toda s tem so se moči še bolj razcepile. Zdaj imamo v Sloveniji 21 AO in 2 AS: Akademski AO s sekcijama na Visoki šoli za telesno kulturo in pri PD Vrhnika, Celje, Jesenice, Kamnik, Koroški AO, Kranj, Lj. Litostroj, Lj. Matica, Lj. Železničar, Maribor Kozjak, Maribor matica, Maribor TAM, Martuljek, Medvode, Mojstrana, Prevalje,

Radovljica, Ruše, Šaleški AO, Trbovlje in Tržič. Alpinistov je za tako število odsekov mnogo pre malo — okoli 380, če verjamemo razpoložljivim podatkom. Zakaj? Med alpiniste prištevamo le aktivne, torej take, ki na leto opravijo vsaj 4—5 vzponov. Če pa pregledamo poročila iz leta 1966 (za leto 1967 jih, razumljivo, še nimamo), pa vidimo, da je povprečno število vzponov v nekaterih manjših odsekih celo pod to mejo, kar pomeni, da nekateri sploh niso plezali. Tudi s pregledom knjige registriranih plezalcev na PZS (1967) ne moremo dobiti točnejših podatkov, oz. kaže še nižjo številko, ker se z zmanjšanjem ugodnosti nekateri niso registrirali (izdatki za PV, zavarovanje, prenočnine).

Število vzponov bo po približni oceni letos nižje kot prejšnja leta (1965 — 3261, 1966 — 3781). Glede na število plezalcev bo povprečje sicer še vedno zadovoljivo (9—10 na enega), pri tem pa moramo vedeti, da se je število vzponov, ki so jih v pretekli sezoni opravili nekateri posamezniki, močno dvignilo.

Zadovoljivo pa je nekaj drugega. Medtem ko smo prejšnja leta vedno ugotavljali, da je starostna meja tistih, ki se začno ukvarjati z alpinizmom, previsoka in da zato v kratkem času, kolikor se z njim ukvarjajo, ne morejo doseči kaj več, je sedaj drugače. V odseke so se začeli vključevati mladinci s 16 do 17 let ali malo več. To nam sicer nalaga še večjo pazljivost, je pa osnovni pogoj za kvalitetno rast. Potrditev te ugotovitve imamo tudi že v pretekli sezoni, saj je nekaj mladih navez povsem spremenilo sestav našega »vrha«.

Čeprav so se tudi vrste načelnikov AO v zadnjem letu nekoliko pomladile, so ti v glavnem še vedno starejši, izkušeni plezalci — tako po letih kot po plezalnem stažu. Razen redkih izjem nimajo organizacijskih sposobnosti. To se vidi predvsem na raznih sestankih, iz poročil in pri reševanju nalog, odtod stihijska rast naše alpinistične organizacije. S tem se seveda ne smemo zadovoljiti, čeprav trditev, da tisti, ki veliko pleza in opravlja kvalitetne vzpone, nima časa za organizacijske probleme in obratno, do neke mere drži! Toda, če hočemo doseči kaj več, bomo morali rešiti tudi to vprašanje, pa čeprav s polprofesionalnim inštruktorskim kadrom.

Komisija za alpinizem je vprašanje zase. V zadnjih letih smo jo uspeli nekajkrat radikalno zamenjati (hote ali nehote). Ko člani spoznajo probleme, jih zamenjajo drugi. Stika z odseki skoraj ni, odziva alpinistov, vabljenih k sodelovanju, pa tudi ne. Komisija se sestaja le občasno, kadar so pred njo določene manjše naloge in le redko

ob popolni udeležbi. V taki situaciji pa seveda tudi ne moremo pričakovati kakega močnejšega vpliva na razvoj našega alpinizma, niti ne smemo nje obloževati za sedanje stanje.

Komisija za odprave v tuja gorstva pa daje prav za prav več, kot moremo oz. bi smeli sprejeti. Odprave so za nadaljnjo rast sicer potrebne, toda — ali ne bi bilo normalno, da jim udeleženci vtisnejo vsaj nekoliko globlji pečat? Šle so mimo nas brez pravga vtisa, o nobeni se nismo do kraja pogovorili.

Planinska zveza Slovenije in njen upravni odbor imata za delo alpinistov primerno razumevanje, le premalo časa ostane ob obilici drugih problemov, za globlji prodor v njihove probleme in za organizacijsko pomoč. To nehote ločuje množično planinstvo od alpinizma, ki sta pri nas nerazdružna.

Vzgoja v planinski organizaciji in s tem tudi v alpinističnih vrstah, še ni krenila povsem v začrtano smer. Manjka nam resnično proučena alpinistična šola, še bolj pa inštruktorski kader. Priprava na vzpone in trening sta pa sploh vprašani zase. Hočemo se meriti z alpinistično bolj razvitimi državami. Tarnamo, da v pogledu finansiranja nismo enakopravni z ostalimi športi pri nas. Pri tem pa pozbljamo, da je predvsem nabiranje splošne kondicije (kar je za nas, v nasprotju z drugimi športi, celo življenjske važnosti), zelo malenkostno, da ni zadovoljivo in da zato ne more priti do pravih uspehov.

Vse to je odvisno od organizacije, bo rekel marsikdo. Res je, toda tudi mi smo del nje in njeno delo je odvisno od nas, ne pa od nekih »stricev«. Hibe lahko ugotovimo tudi v našem lastnem delu. Samo pogledjmo, koliko časa nas mora načelnik ali kdo od vodstva odseka priganjati, da vpišemo vzpone. Za novi plezalni vodnik še vedno nimamo zbranih vseh opisov, ker jih nekateri, kaže, ne »znajo« napraviti. Člankov za PV je sicer sedaj nekaj več, toda toliko, da bi med njimi strogo izbirali, jih še vedno ni. Najslabše pa je s fotografijo. Le redki so še, ki nimajo fotoaparatorov, toda fotografij, ki jih bi lahko fotoaparatorov, toda fotografij, ki jih bi lahko mirno porabili za vsakršno objavo, še vedno ni. Kdo drug pa naj skrbi za propagiranje alpinizma tudi s fotografijami, če ne prav mi sami? Z našim ekspedicijskim planom tudi ni nič. Publiciranje odprav je še vedno ničevno in v najboljšem primeru (izjema je I. JAHO) sestoji iz poročil, zaprtih v mape, skromnih reportažnih zapiskov v dnevem in periodičnem tisku in prigodnih člankov v PV. Take potrate si zunaj ne morejo priročiti niti manjše polprivatne odprave. Dalje:

udeleženci naših odprav imajo nesorazmeren skok, da bi bil lahko zanesljiv: Julijske Alpe — najvišja tuja gorstva! V Zapadnih Alpah, kjer se alpinisti normalno kale, še nimamo kaj pokazati, bili pa smo že dvakrat v Himalaji, v Andih, na Svalbardu, parkrat na Kavkazu, v Pamiru itd! Zakaj? Morda tudi zato, ker so Zapadne Alpe za naše alpiniste sorazmerno drage, saj morajo prispevati večji del stroškov, Kavkaz pa poceni, ker ga jim nudimo zastoj. Alpinizem ni le obišanje po klinih, oz. plezanje vsakovrstnih smeri v vseh mogočih okoliščinah, pač pa terja od plezalca kompleksno delo, alpinistično omiko, razgledanost in kulturno zavest, da opravljamo pred zgodovino odgovorno nalogo.

Celovita ocena pretekle sezone bi bila v kratkem: Alpinistična sezona 1967 ni prinesla napredka, ki bi bil posledica normalnega razvoja, nasprotno v nekaterih pogledih lahko ugotovimo celo nazadovanje.

Ta ocena brez premisleka o tem, kaj storiti, da bo drugo leto lahko boljša, je le polovično opravljeno delo. Kljub temu pa naj ostane pri njej, da se o njej pogovorimo, jo sprejmemo ali zavržemo, program za naprej pa sestavimo v širšem krogu, po razgovoru o gornji oceni.

RAZMIŠLJANJE O TRIGLAVU

Matjaž Kmecl

Kako bi mogel videti svetli sij glorie nad vrhom Triglava, ne da bi vedel, s kakšnimi očmi gleda Slovenec gor k svoji sveti gori?

Kugy

red kakšnima dvema letoma me je čez noč vznemirilo posebno vprašanje, ki ga ob načrtu tako imenovanih triglavskih žičnic živ krst ni načenjal. Ne vem, ali ga ni hotel ali ga ni videl: stvar namreč ni izmerljiva niti izračunljiva. — Kar sem mislil, sem zapisal — potem pa spravil v predal. Mogoče — sem si mislil — je krivično, je prečrnogledo, mogoče je stvarnost čisto drugačna in prihodnost prav tako. — Skratka, šel sem v predal.

— Spomladi je članstvo upadlo: ni šlo za običajno vsakoletno nihanje, upad je bil temeljitejši, za tega ali onega alarmanten, boleč. Praktična razlaga je bila hitro pri roki: železnica je ukinila prevozne popuste, obeta se zmanjšanje popusta pri članskih prenočinah, člani zato ne vidijo več primerne koristi od članstva. — Človek se ob takšni razlagi počuti nelagodno: kaj smo res samo še asociacija posameznikov, ki — vsaj v veliki meri — potrebuje organizacijo le za instrument, za orodje, s katerim izvlečejo družbi neke prevoznike popuste? Ali nas z drugimi besedami na to združbo res ne veže prav nič drugega, morebiti bolj duhovnega, bolj zanosnega, manj preračunljivega? Ali je ideologija organizacije res le še gostinsko-popustniškega značaja? Ali smo — dalje gledano — generacija, ki je sploh dovolj občutljiva za duhovno plat gorohodstva (mislim duhovno v smislu, ki presega stereotipni zanos ob lepih pogledih in ne docela ozaveščene vzklike), ali pa smo generacija izrednih praktikov in alpinističnih šampionov? — Spomnil sem se svojega odloženega zapisa o Triglavu, ga potegnil iz predala in ga že skoraj nesel uredniku; zdelo se mi je, da načenja eno izmed konkretnih vprašanj našega modernega planinstva prav s te strani. — Pa sem spet zdvomil: Velika trdna ideja ni sveti duh, ki bi sam od sebe v golobjem telesu priletel iz neba, ni je mogoče potegniti s klobuka, torej je ne očitajmo. Takšno očitanje, tiho ali glasno, ostaja na ravni nergaštva, nespodbudnosti, če nismo sami zmožni dati česa boljšega. — Nazaj v predal s Triglavom.

Zdaj sem vendar tu; kljub temu, se mi zdi, moram povedati. Nekoliko patetično, nekoliko naivno, na način spred dveh let, pa vendarle. Zdi se mi važno.

Lepa in potrpežljiva, po človeku opevana in po njem hkrati umazana je ta gora, najbolj gora človekove ljubezni in najbolj gora njegove poniglavosti in njegovega napuha.

— Zadnjič se je za kakšnih deset dni nastanil na Kredarici naš skupni brat z juga. V lepem in grdem je vseh deset dni rinil po šestkrat na vrh. Prihodnjič bo letni oddih domiselno ponovil in kani tako v nekaj letih postati absolutni rekorder v osvajanju naše najvišje gore, izvrsten poznavalec poti s Kredarice nanjo in hkrati človek, ki lahko o Triglavu deli lekcije slehernemu bratu Slovincu. Kline ima preštete in jih zna na pamet, pozdravljati se je naučil slovensko, nemško, laško, angleško in češko.

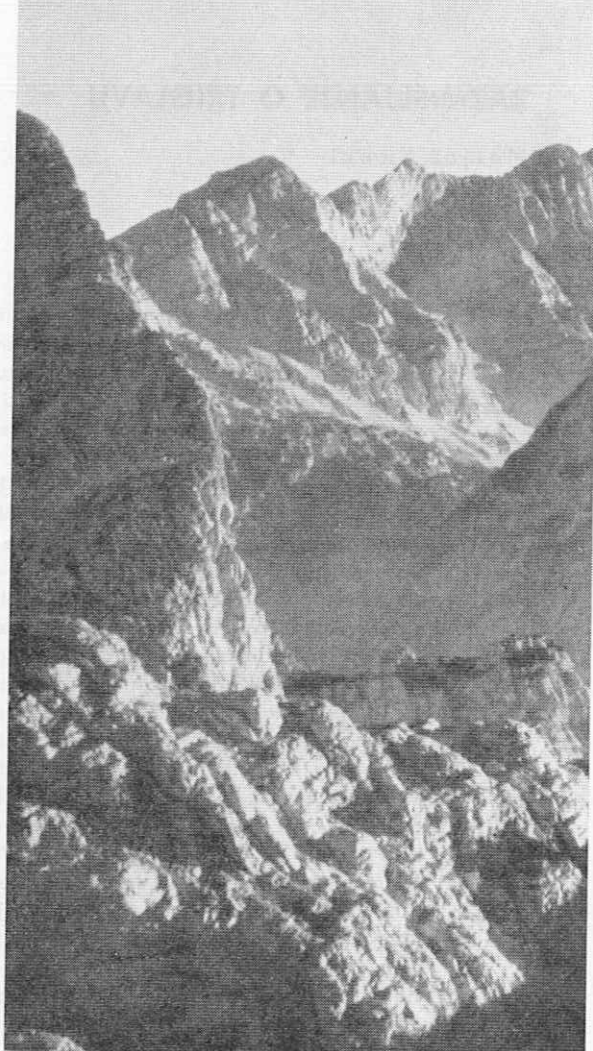
— Pred leti smo gnali mulci čredo mulčkov po tisti romarski poti proti Doliču. Dan je bil soparen in vroč, — poletni dan, ki niti ni preveč skrival, da kuha nevihto. Spotoma smo počasi dohiteli skupinico, ki se je nenavadno motovillila

po stezi in se vsak hip ustavljala. Ko smo prišli bliže, nas je menda vse zasrhalo v laseh: dekle je za roko vodila slepca, spremljevalec pa je ves čas gostobesedno in že zahrpano opisoval okolico. Z obraza za črnimi naočniki, ubranega v običajno krčevito koncentracijo slepega človeka, ki skuša s sluhom obvladati okolico, je med poslušanjem sijala takšna presvetljenost, da takšne hribovazniške čistosti menda še nisem videl, ne prej ne kasneje. — Kakšna in katera je sila, ki mu je vsem mukam in nevarnostim nakljub naložila tisto sladko pokoro?

— Kakor ti dve zgodbi v spominu živita tudi dva Triglava: sveta gora, ki so ji edini med gorami že naših prednikov predniki nadeli bogovsko ime, — bog med Kanjavcem, Toščem, Rjavino, Cmirom, Škrlatico in Stenarjem —, pa ona druga, razbožanstvena, 2863 metrov visoko nad morje štrleča kota; na njenem vrhu pločevinasti spomenik samoopvedujoče ljubezni nekega člo-

veka, ki je iz plemenitih nagibov postavil zave-
tiščni stolp z opremo, ki so jo neutegoma po-
kradli že naši hvalevredni dedje, — naokrog pa —
popartistični spomenik, kakor ga nenehoma po-
maga vneto dopolnjevat in vzdrževati tudi naš
rod — smetišče. Če ne bi veter, ta blagodejni
smetar, sproti čistil, kar mu ne uide v špranje
in zavetja, bi bila sveta slovenska gora v enem
letu eno največjih odpadnih odlagališč, abso-
lutna višina pa bi ji nenehoma rasla. Kajti svo-
jemu bogu prinašamo dan za dnem poleg svoje
vdanosti in ljubezni konzervne škatle in škatlice,
papirčke, skorjice, staniol, steklenice različnih
velikosti in barv, scejene limone, pomarančne
olupke, mesečne vložke, ekstatično kričanje in
zdihovanje brez para v en mah. — On pa nam
v skladu s svojo dvojnostjo potrpežljivo vrača
sončne razglede in meglena morja, s svojo koto,
ki je najvišja v Jugoslaviji, svoj vetrovni mir,
jodlanje svojih podložnikov in množice štemplev
s svojega štedilnika.

Tako živi Triglav, ki je skrivnostno kraljestvo, ki
vrača zdravje, ki je preskus človekove volje in
ljubezni, ki vabi neodporno srce miss Copeland
na romanje v njenem desetem desetletju ter ji
nakloni lep sončen dan; živi pa tudi Triglav
očetov, ki nosijo v nahrbtnikih nanj svoje mleko-
jede otroke, da bi jih približali nesmrtnosti in
neponovljivosti prvenstva; Triglav modnosti in te-
kanja gor pa dol, nečimnosti, tatinske slave in
težitve najbolj čudnih nagonov. — »Triglav ni
gora, Triglav je kraljestvo,« je rekel njegov ne-
kronani kralj in ni nič omejeval — najbrž je
nosil kraljestvo tudi v sebi in je to mogel. Mi
smo skeptični intelektualci plebejskega razuma,
poleg kraljestva nosimo tudi pekel v sebi, napuh
ter nečimrnost, — zato vemo — da je kraljestvo
takšno, kakršno ustvarijo kralji, podložniki ali
državljeni. Od svojih dedov in narave smo ga
sprejeli v svojo usodo: kot skrepenelo molitev
za skrivnost, kot svobodo štirih strani neba ter
njihovih gorskih in nebesnih obzorij, kot svoje
rodovno znamenje, kot preskus volje, moči, misli
in razuma, kot reven vrt z bogatim cvetjem, kot
zgodovino neštetihih samoodpovedi, muk, rodovnih
bojev, zmagoslavij in porazov. — Zdaj ga po-
skušamo, kralji in podložniki v isti koži, skladno
s svojim nazorom spremeniti v — rekreacijski sta-
dion. To naj bi bil doprinos našega rodu, ki je
bolan, če ne gre takoj in brez odloga po sto-
pinjah »napredka«. To naj bi bilo tudi vse, kar
smo zmožni še dodati; kajti res je, stvar zahteva
zmeraj nove in zmeraj napornejše iznajdljivosti.
Zdaj pa smo nenadoma v precepu; pa ne samo
intelektualci. Intelektualcu naj bo — zmeraj je

Del triglavskega kraljestva

podvržen cincanju, njegov izvirni greh. Marveč
vsi, ki smo iz bogve kakšne davnine zastrupljeni
s kancem atavistične mistike, vsi, ki zoper svoj
razum proglasimo dneve svojega pohajanja po
troglavi gori za praznične; ki zlate robove od
Sfinge do vrha ob sončnem zatonu zremo iz
Vrat z zamaknjenostjo prismuknjenega vernika.
(Osterčev Religioso razpenja zlato avreolo violin
nad mrakovi in temo globokih godal, — mrakovi,
ki jih otipljivo in na pragu pretresljive groze
lahko zaslutimo samo v temnem, molčljivem pro-
storu za severno steno.) V precepu smo vsi, ki
smo sprejeli v dediščino zavest, da ji moramo
žrtvovati veliko ali majhno preskušnjo volje in
napora, če ji hočemo blizu, hkrati pa z zavestjo,
da ji moramo blizu, sprejeli mit o posebni na-
cionalni vrednosti te gore: njeno teme tepta člo-

Foto ing. F. Jeromen

veška noga šele toliko časa, kolikor je stara slovenska narodnostna misel v modernem smislu. — In kaj smo Slovenci drugega v zgodovini imeli, čemur bi poklanjali svojo vero, mimo pravljič?

V precepu smo, ko po drugi strani z ostrim mečem suhega razuma natančno vsekamo, da so vse te vere in dediščine in kar je še tega, samo predsodek, čisto čustveno breme, romantična novotvorba na zdravem telesu naše zavesti in našega obstajanja. Kajti čemu, zabožjovoljo, naj takšna izmišljena religija služi? Čemu tako nedoločljivemu in neprijemljivemu, kot je zavest o rodovni skupnosti in njenih znamenjih? Ali vzdrževanju nekih abstraktnih, nepraktičnih, neporabnih vrednosti, ki jih lahko v najboljšem primeru porabimo za krotenje in zavajanje prihajajočih nadobudnih

rodov? Ali zadovoljevanju športnih nagnov tistih zdravih ljudi, ki so zmožni z močjo svojih nog, rok in volje potešiti nenavadna nagnjenja, ko prepešačijo ali preplezajo tiste štiri, pet, šest, osem, deset, dvanajst ur poti, ki ločijo megleno, gosto obljudeno dolino od skalnate askeze dva tisoč metrov više? Ali kaj zabožjovoljo! Ali ni zdravje, ki čaka tam zgoraj na stotisoče delovnih ljudi, neizmerno več kot vse te muhe, vsi ti predsodki, atavizmi in jalova navduševanja? — Resničen precep. — In če dodamo na drugo stran še gospodarsko pridobitne možnosti, ki ostajajo ob poplavi, ob veletokovih modernega turizma po vznožnih dolinah neizkoriščene, smo še bolj v zadregi.

— Na silo zatisnemo oči pred Veliko planino, ki se ji zdaj v poletnem času raje izognemo —

vsaj vsi tisti, ki smo jo poznali pred žičnico: ker je zdaj onesnažena puščava, kakor je v hipu postal puščava brez rdečih slečevih njiv Vogel — odkar so nanj vdrle »zdravja željne in potrebne množice«. — Ko čreda popase pašnik, jo gon samohranitve sili iskati nova pasišča, instinkt vandalizma nas je zdaj napolil proti Zelenici. — Zadnjič sem se samo za pol ure ustavil na restavracijski ploščadi na Ljubelju — vračali smo se iz žalostnih koroških pokrajin: v tem kratkem času je najprej pritovoril mimo »planinar« velik snop sleča in zlatih pogačic ter izginil v fičko z oznako xy; malo zatem je pri sosednji mizi mlad motoriziran očka spodbujal nadobudnega sinka: Le hitro jej, le daj, sinko; potem bomo šli rožice nabirati; bomo nabrali rododendrona, da ga boš komaj nesel! — Toda ne; raje zatisnemo oči in ušesa! Hribi niso rezervat, so skupna last: nas vseh, ki nam dajejo zdravje, srečo, športne slasti in kaj vem kaj še vse. Turistični, se pravi gospodarski, — in rekreativni, se pravi zdravstveni, razlogi so tehtni in močni; poleg tega so tako Vogel kakor Zelenica ali Velika planina pol leta pod snegom (vsako leto na sveže popleskani) in tako skrivajo bedo naše vzgojenosti, našega gospodarjenja z lepoto, davek, ki so ga plačali in ga kar naprej plačujejo naši rekreaciji in našemu zdravju.

Ampak Vogel in Zelenica, Vitranc in Velika planina so vendarle navadne planine, Triglav pa je bog. Na Vogel in Zelenico, na Vitranc in na Veliko planino hodimo kot planinci, na Triglavu se vsi, ki živimo tokraj Sotle in Karavank, počutimo tudi košček vernika. Romanje nanj smo sprejeli za svoje nacionalno svojstvo. Naši iznajdljivi dedje so si izmislili ustrezno krilatico: peti moraš v zboru, prebrati Finžgarjev roman Pod svobodnim soncem in zlesti na Triglav, da potrdiš svoje slovenstvo. Zato se vse drugače sliši, če rečeš: Bili smo na Triglavu! od tistega: Bili smo na Voglu! Prvo je »nekaž«, drugo je gola rekreacija in znamenje standarda. Na Triglav nas silijo veliko razsežnejši, bogatejši in raznovrstnejši motivi kakor na katerokoli drugo goro. Športnemu, zdravstvenemu, telesnemu odzivu se pridružuje vrsta bolj ali manj zavestnih ali podzavestnih duhovnih, rodovnih, psiholoških spodbud, ki nam jih je izročila v dediščino stoletna ali celo tisočletna slovenska duhovna, kulturna, planinska tradicija. Z žičniško industrializacijo se utegne fizična potrošnja tega bogastva do neke mere razširiti, zgubila pa bi, kakor sleherni serijski izdelek, svoje duhovno bogastvo, svojo individualnost. Svetišče bi odprlo svoja vrata legiji snobov, ki bi temeljito demantirali vsa huma-

nejša predvidevanja o rekreativnosti, o dostopnosti Triglava bolnim ter delovnim ljudem itd. Ampak nočem biti apriorno črnogled; tudi nočem biti krivičen do možnosti ugodnega zdravstvenega učinkovanja triglavskih žičnic na naše delovno ljudstvo. — Dr. tehnike Fritz Steiner, ki je v svoji publikaciji Das Triglavbahnprojekt iz 1909. leta menda prvi skušal znanstveno popularizirati idejo moderne turistične eksploatacije triglavskega kraljestva (ob robu: z natančno istimi argumenti kakor današnji projekti), je za komercialno uspešnost prometnega sistema na Triglav računal z obiskom 15 000 obiskovalcev letno, zdelo pa se mu je celo možno, da bi se ta številka v doglednem času povzpela na 20 000 letnih obiskovalcev. Tedanji obisk je cenil na 1500 gornikov na vrhu (toliko kolikor danes v malo bolj obiskanem tednu) ter približno 6000 letno v Vratih in Bohinju. Lepi razgledi, zdravje, dober zaslužek in tehnične možnosti so se mu zdeli pglavitni razlogi za uresničenje zamisli.

Verjetno bistveno ne pretiravam, če trdim, da se je v teh nekaj desetletjih od Steinerjevega izračuna obisk brez žičnic, le z nekoliko razširjenimi planinskimi domovi, povzpela na iste številke, kakor jih je svojim žičnicam za komercialni cilj postavil takratni projektant — se pravi desetkratno. — Kdo more trditi, da poslej obisk ne bo rasel z enako hitrostjo, ali da se je kaj takega zgodilo s katerokoli drugo slovensko goro? Ali pa da je rekreativna — telesna in duhovna — vrednost, pa naj jo gledamo z individualnega ali s skupnostnega vidika takšne množične hoje na Triglav neskončno bogatejša od prevažanja nanj? — Cinični izgovor — češ, saj kdor hoče, naj pa ob žičnici peš hodi gor, ne velja: industrializacija izdelka prinese njegovo pocenitev: enkratna umetnina, ki jo ljubosumno čuvamo, občudujemo in uživamo, se spremeni v serijski izdelek cenene, bagatelne potrošnje. Takšna je psihologija človekovega obstajanja in trošenja. Tako živimo glede rekreativnega pomena triglavskih žičnic v absurdnem paradoksu: imamo izjemno goro, ki vzdržuje v naši zavesti vrsto duhovnih motivov — vabil —, noben drug hrib pri nas ni takšen, pa jo hočemo kot takšno porušiti. — Ta vabila so tako izjemna, da priključijo nanjo tisoče in tisoče planincev, toliko kot si jih je še pred nekaj desetletji upal privabiti doktor tehnike samo z modernim prometnim sistemom. Naj so po svojem izvoru takšna ali drugačna, zraven uresničujejo pomembno in bogato rekreativno poslanstvo: vsaj v poletni sezoni na vsak način neprimerno bogatejše, kakor bi ga še tako sijajen in dobro premišljen žični sistem. Je

kdo tehtal s to tehtnico doslej? Na podobno višino (2500 m) lahko še kje potegnemo vzpenjačo, iz gore boga, ki nezavračljivo vabi vsem telesnim naporom navkljub, ne moremo nikjer več storiti. Druge takšne gore nimamo. Duhovno in telesno najbogatejša in najbolj množična, najzanimivejša, neprimerljivo najprivlačnejša možnost gorniške rekreacije bi se ob naših načrtih v nekaj letih sesula v prah, pogreznila v zgodovino dokončno ubitih možnosti. Eden najbogatejših planinskih, ob drugem tudi narodotvornih mitov — in teh nimamo na odmet — bi postal verbalizem ali snobovska avantura, gol poseg v denarnico.

Slišim očitke o konservativnosti te bojzani, o nazadnjaštvu in sentimentalnosti tega strahu; slišim očitke na račun elitniške sebičnosti, ki da ne privoščijo bolnim in pohabljenim gorskega zraka, še manj da ga privoščijo delovnim ljudem. Slišim zdrava mišljenja o tem, da nam miti že zdavnaj več niso potrebni in da pred razvojem tehnike ter nacionalnim deviznim primanjkljajem ne kaže zapirati oči. Vse to slišim in si mislim, da bi morda enkrat le kazalo prešteti, koliko resnično bolnih, revnih delovnih, nemočnih in podobnih ljudi se danes prevaža po naših žičnicah; izračunati, če je delovnemu človeku resnično ceneje in zdravju koristneje sedeti v gondolo in se popeljati navzgor (mislim zraven na dobro organizacijo planinskih domov in primerno planinsko vzgojo). Mislim, da bi bilo prav dobro prešteti, koliko pijancev, snobov, trgovskih potnikov s spremljevalkami in podobnega je danes dobiti po teh žičnicah in potem primerjati, zraven pa ves čas z enim očesom zreti po praznih, oropanih bregovih in planjavah Vogla, po zasmetenih travnikih Velike planine, po cvetju, ki naglo kopni okrog Zelenice, ker ga »rekreacijske« poplave v potokih odnašajo v nepovrat. In končno bi bilo dobro napraviti pregled čez resnično gospodarsko rentabilnost žičnic ter vreči realističen pogled na t. i. ekonomsko ceno prevažanja po njih — vse to glede na žep resničnega delovnega človeka (ne na pridobitniške plasti), kajti že Steiner je v svojem močno optimističnem izračunu izračunal ceno enkratnega prevoza na Triglav na 13,6 do 18 avstrijskih kron iz leta 1909. Omenjena cena se mu je zdela nizka (torej je posredno priznaval njeno nerealnost oz. zagotovo možnost zvišanja), kdor pa se spominja staroavstrijskega standarda, bo lahko hitro preračunal današnjo vrednost. Malo mu ne bo nanesclo!

— Toda to so računi, precepa ne rešijo; poglabljajo ga, hkrati silijo v odločitev. Ta pa je toliko težja, ker gre za goro, ki po neki nenavadni usodnosti izročila v naši zavesti in pod-

zavesti ni, kakor so druge gore, marveč zrcalo naše vere in nevere, rodovne moči in nemoči, notranje trdnosti in šibkosti; sle po mladosti in negotovosti pred prihodnostjo, volje po askezi in zahteve po lagodnosti. Gre za edinega boga med našimi vrhovi, za Triglav. Naših dedov dedi so mu pripisali v njegovi oddaljeni vzvišenosti vsebino kakor nobeni drugi gori ne. Naši predniki so pokradli žlice in kozarce z njega. Na nas je zdaj, da se odločimo za končno razsvetljenje; da si ga ukrademo ali ohranimo. Angeli so se uprli bogu. Upor jim lahko obrodi sad, lahko pa jih bog za kazni na vekov veke izžene v pekel.

(Tako sem proti. Razen... Razen če bi morda vsa tista mehanizacija delala samo pozimi in bi jo čez poletje pozaprlji. Spomladanske odjuge bi s svojo ogromno vodo metlo vsako leto znova počistile triglavske planjave.)

TRI PODOBE

dr. Biba Klinar

S POTI NA MONTE ROSSO

Trda noč je še, ko zapuščamo Monte Rosa Hütte. Dvajset lučk se kot odsev zvezd v jezeru noči pretika po skalnatih ploščah navkreber. Za štiri naveze nas je: Petrova, Francljeva, Mihova in Aleševa. Tega zgodnjega dne me ni strah kot po navadi pred vsakim vzponom. In vendar občutim vznemirjenje, neko napeto zbranost, ki me sili, naj prepričam srce in pljuča, da vzdržita. Tisoč osemsto metrov do vrha in spet povratka do koč je pred nami in tam zgoraj, tako pravijo, je zrak že redek. Ritem, enakomeren kot delci časa, me umiri. Ko smo na snežišču, se nebo razsvetli, zvezde popadajo z razpetega prta noči in stari svet se spet rokuje z jutranjo zarjo. Ledenik prečkamo v modrikasti luči, ki nam jo odmerja senca Nordenda, za katerim potuje sonce v ta dan. Mraz je in veter z vrhov Dvojkov odnaša toploto. Premišlujem, kdaj bomo na soncu, v mislih se mi mota spev jetnikov iz Fidelia: »Sonce, o sonce...«. Mestnemu jutru je

sonce okras, ki ga večkrat prezrem, tukaj postaja želja in razkošje.

Kot skozi zdrizovino ribjega očesa prodiramo v jutranje sence. Nad ledenikom postajajo pobočja strmejša, bližamo se štiritisočemu metru. Nobenega napora ne čutim in drugi tudi ne; pred dnevi smo si na vrhu Breithorna uravnali kri in utrdili živce za malo zraka. Sem pa tja vdihnem globlje in takrat se mi zdi, da vdahne še strmina pod menoj. Na grebenu je veter močnejši in še bolj mrzel. Niti sonce ne greje. Na grebenu je led. S kovinskimi zobmi stopam v Petrove stopinje. Višje zgoraj so vsajeni v sneg črni granitni bloki. Morda so okameneli kralji posedli tod in se na večer, ko jim zapadno sonce ogrne škrlat, razidejo k otrokom vsega sveta v pravljice za lahko noč. V mlačni svetlobi jutra se vrnejo in skrčijo srca v črne ptice, ki odletijo s prvim soncem. Daleč spodaj še krožita dve. Njuna krila so črna jadra, razpeta nad belim morjem luči in vijolični senci lahko drsita čez granitno steno in izgineta na snežišču globoko pod nami.

Dobra, trdna skala se oprijemlje derez s kristali skaljenimi v ognju prastarih vulkanov. Kobaljenje okrog plošč in skladov na grebenu je ples, ki mu je vodnik čas mnogoterih tisočletij in ozki prehodi med njimi izzivajo sposobnosti, ki jih ima moja, ne vem kolikokrat pra-babica v krošnjah džungle, še vedno v malem prstu. In zrak je vseeno dovolj gost, da možgani pod tankim koščnim pokrovom še vedno zaznamujejo luč in čar, da obvladaš ravnotežje med dvema globinama. Snemam in spet natikam rokavice, pod volnenimi prsti je skala pusta, v golih dlaneh pa ščemijo mrvljinci, ko čistim sneg iz razpok in vzboklin. Do vrha ni več daleč; srečamo navezo, ki se že vrača. Drobčno dekletce vleče za seboj vrv. Okrog skalnatega nosu pribingljajo najprej dolge noge, za njimi pa se pretegne drobencljiv možicelj, ki ima na obrazu izraz začudenega golo-glavega jastreba. Angleža sta. Oče in hči.

Peter izgine za robom. »Na vrhu smo,« ga slišim. Cepina potegne za seboj, sedaj imam obe roki prosti. Težo spet razdeljujem med stope in oprimke v kratkem zlebu. Na sredini moram po zrak, po več zraka. Za hip počijem, čelo naslonim na ledeno skalo, ki se je nasršila pod menoj. Potem se potegnem navzgor in pretaknem glavo v novi svet. Pokrajina kristalov je pod menoj: sijajnih in črnih, prosojnih in bleščočih. Za hip si zaželim njihovih imen, da bi se jih lažje spominjala kot prijateljev po imenih. Potem jih nočem ločiti med seboj. En svet so in pesnik pravi: »Triba je imeti stvari rad, preden jih spoznaš.« Iskati vzrokov za ljubezen pa je nespodobno.

Drug za drugim prihajajo na vrh. Štefka, Hinko, Majda, Vinko, Tone, Francelj, Aleš, Marija, Tone in še več. Tako od nedavna se šele poznamo, da pozabljam in zamenjujem tudi njihova imena. Obrazi njihovi so mi komaj znanci, roke, ki jih stiskam, pa so prijateljeve. Že čez nekaj dni se bomo spet razšli. Prevečkrat se poslavljamo v življenju. Morda si hočem zato zadržati ta-le droben časek sreče in podobo sijočega sveta in ljudi. Že čez nekaj minut, ko nas veter zavrne z vrha nazaj, jo predam drugim, tistim, ki prihajajo za nami; za mene pa je ne bo nikdar več. Drugo jutro odhajamo po Gornegratskem ledeniku navzdol. S težo taremo steklene kristale, ki jih je iztisnila iz sebe noč na ledeno cesto, preskakujemo zelene reke in zlizane ponore. Ob robu, že blizu ledeniške groblje, se je voda nabrala v jezero in beli seraki so posedli vanj kot ogromni beli medvedje. Tod, na grebenu pa ravna veter našo pot na vrh. Že jutri ne bo ostalo za nami ničesar več. Samo gora bo vedno tam. Rojstvo in smrt, ki sta nam domača, smo si izmislili tudi zanj, prizanesljivosti za drzne mledujemo pri njej, sovraštvo ji očitamo, cinizma se skušamo odvaditi pri nji, odgovore na vprašanja, ki nam jih zastavljajo drugi, terjamo od nje, ona pa živi po zakonih, za katere vedo ptice in mahovi morda bolje od nas. Drobec razočaranja je v tem spoznanju, pa tudi poguma. In tega si vzamem kot njen dar na pot v dolino. Daleč spodaj je na požetih poljih zloženo žito pokleknilo v gruče žalujočih žena, podlesek je z labodjim vratom predrl zemljo v senci naših šotorov in črne ptice — kraljeva srca — se že zbirajo za pot na jug. Eno leto je minilo. Drobec v življenju gore, košček ali kos, kdo ve, v življenju vsakega od nas.

PET RAZGLEDNIC Z GROSSGLOCKNERJA

Med 14. in 16. julijem je Planinsko društvo Ljubljana-Matica priredilo izlet na vrh Grossglocknerja.

V zgodnjem jutru sta bila samo svet in nebo. Skoraj petdeset nas je in večina prvič prečka ledenik. Počutiš se kot bog. Prestopaš razpoke in žlebiče, kot bi hodil nad soteskami, ki se v njihovih trebuhih oglašajo reke — to so prvi dnevi stvarjenja sveta.

Ko smo onkraj Pasterze, se zdani. Luč, ki gospodari dnevu, odkrije goro, kako stoji tam; ne beži

pred nikomer in nikogar ne pričakuje. Zgrbljeni seraki in ledeniške razpoke so znamenja, ki kažejo letne čase in merijo stoletja. Ni rož ob njenem vznožju in za gnezda ptic je na stekleni piramidi premalo prostora.

Opoldan smo na vrhu. Zrak je nasičen z elektriko, da mrtvi kožo na glavi in prasketa v rokah. S Tonetom sva zadnja. Ostala bova na grebenu, dokler ne sestopijo tri naveze in naših dvanajst ljudi. To bo dolgo. Strah me je. Roka, ki z njo slonim na opasti — boli. Mraz je za nohti. Daleč stran ni elektrike in mraza. Zakaj smo tukaj? Zakaj si upamo razdeljevati skrb tistim, ki so ostali v dolini, če ni ničesar božjega v nas? Bogov ni strah, pa tudi srce imajo iz kamna. Zgodilo se ni nič. Strela je sekala v križ na vrhu gore.

Zvečer so prinesli naši fantje moža, ki je obležal z razprtimi rokami na snegu pod kočo. Njegove oči so motne kot jezero, preden zamrzne, in koža

spominja na mah, ki drži kapljice rose. Izčrpan je ali bolan, ne vemo. Oskrbnico prosimo za pomoč. Odkloni. Pogledam ji v obraz. Nima ga. To ni Kristina, ni Mima, ni Angela, ni Gabrijelca, ki ima vsaka po devetindevetdeset sinov in ljubezni še za mnogo več. Ta tukaj pobira denar za krožnik juhe in kozarec vode.

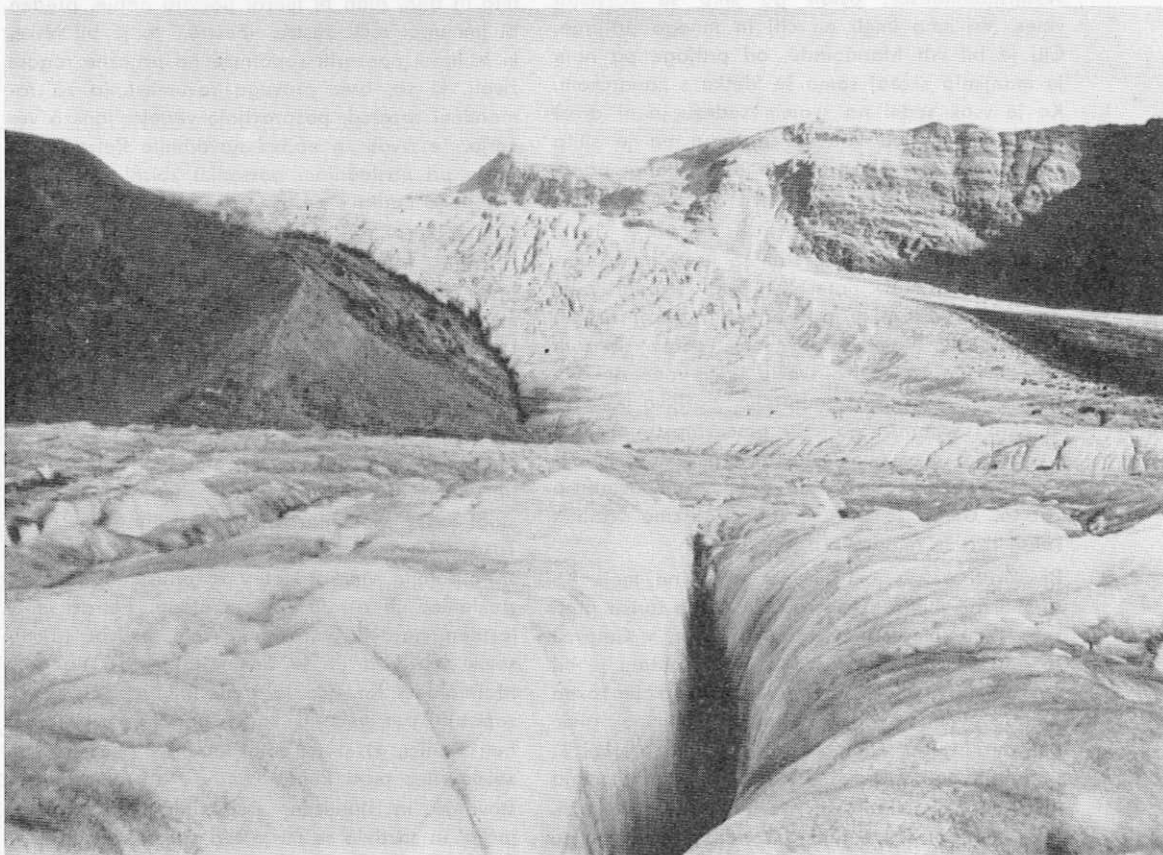
»Alpiniste ne loči niti narodnost niti svetovno-nazorska opredelitev niti vera, mi se tikamo, ne glede na leta.« Ne moremo ti reči TI, mož, ker ne poznamo tvojega imena; petdeset nas je in ko se zbudiš, boš našel petdeset prijateljev, ki so tuji v tej koči, a domačini v gorah.

Na noč je spregovoril. Tri naveze je srečal na poti. Zadnjo, ko je že ležal na tleh, Nihče ga ni pobral. Vodniki imajo svoje kliente in svojo tarifo.

Naslednje jutro vodijo fantje še dvajset naših ljudi na vrh. Skrbno in varno. Še je veter na grebenu in vrh je v megli. Vračajo se srečnejši, kot so odšli.

Seraki in ledeniške razpoke so znamenja, ki kažejo letne čase in merijo stoletja

Foto M. Cerar

Nedelja popoldan je. Izletniki stopicajo po ledeniku. Bog ve, ali se tudi oni počutijo bogovi. Podobni jim niso. Vsaj od tukaj ne. Bolj dreko-brbcem. Morda zaradi moža, ki je sinoči obnemogel na poti.

Čez ledeno morje leti zlat metulj v večerne sence, ki se daljšajo. Zanje je pravil stari Cvetek, da so prisposodba prijateljstva med ljudmi.

NA MARMOLADO

ali:

Enaindvajset mož v avtobusu, da o prtljagi sploh ne govorimo.

To leto je Planinsko društvo Ljubljana-Matica organiziralo prve skupinske izlete v tuje gore. Udeležencem prvega izleta se je takole godilo: Enaindvajset se nas je zbralo v soboto zjutraj. Boris je dopolnil trinajst let, 'očka' jih je učkal šestinsedemdeset; ostali pa smo se razvrstili vmes. Vsi smo imeli en cilj in mnogo prtljage. Cilj je bil vrh Marmolade, od prtljage pa nam je manjkala skoraj samo še kletka s kanarčkom. Ko je vsak sedel na svojem sedežu in ni držal nihče nikogar na kolenih, prtljaga pa je silila na dan pri vseh luknjah, se je Marko prepričal že z enim samim pogledom, da je posadka zbrana in nared za odhod.

Do Ljubelja je šlo hitro. Tam se je Otmar spomnil, da je njegov potni list ostal v nahrbtniku na strehi, nad njim pa še kakih deset drugih nahrbtnikov, nekaj šotorov, več parov slonovih nog, škatlja zanesljivo svežih jajc, eden do dva bencinska kuhalnika, ducat žlic, zložljiva postelja in okrog šestnajst garnitur pločevinaste posode. Dvogovora med Otmarjem in šoferjem ostali nismo mogli ujeti, ker smo imeli okna avtobusa zaprta. Ukrep je bil umesten, saj smo vozili s seboj dva še mladoletna potnika,

Bivakirati pa vseeno ni bilo treba na meji. Ko smo brzeli mimo Vrbskega jezera, so turisti pred šotori šele mežikali v jutranje sonce, v Celovcu so matere podile otroke v šolo, v Spittalu je bil čas za prvi vrček piva, v Lienzu pa je ravno poldan zvonilo. Tod je skrenila naša pot prvič bolj proti jugu. Dolina se tu zoži v sotesko, ki ji trehul dolbe Drava. Cesta se počasi vzpenja in prvi je to občutil naš avtobus, ki je, kot kaže, odšel na pot s premajhno kondicijo. Pomagamo

mu tako, da spraznimo nekaj steklenic in tako preložimo del teže iz kleti v visoko prtiličje.

Pri Toblachu naredimo drugi ovinek na jug v Hölensteinsko dolino. Po strmih košenicah se ji na boke obešajo samotne kmetije in rojenice bajajo okrog njih. Roke pomolijo skozi okno in pri dobrih ljudeh prosijo kruha. Gostoljubne hiše čuvajo zlega, ko pa je nekoč skopa dekla odsekala rojenici roko, se je čez leto rodila gospodarju hči, ki je imela hrbet porasel s svinjskimi ščetinami. Mi nismo srečali nobene, pa je morala vendarle kakšna stikati okoli našega avtobusa. Drugače si nismo mogli razložiti, kako so se Kristusove solze, zbrane v Mikejevi steklenici, spremenile v navadno vodo iz toblaškega jezera.

Od daleč je videti izhod iz doline tako ozek, da s skrbjo ogledujemo naš nabrekli avtobus. Pa je le šlo. Nenadoma stojijo pred nami, skoraj onkraj ceste, Tri Cine. Rastejo iz zemlje in odrivajo nebo, ne meneč se za to, ali jih je človek okronal za kraljice ali jih preklinjajo matere in božajo sinovi. Kariatide so, ki v času človekovega življenja lahko prikrijejo resnico, da postaja tudi njim, po vsakem neurju in zmrzali, nebo težje. Jutro bi moral preživeti z njimi, poldan in večer, leto in dan, dlan bi moral položiti nanje, preden bi jim upal reči: sestre. »Sestre,« to je bil Mike, ki je hotel opozoriti sopotnice na prijazne rogate živali, ki so, brez pravega razumevanja za romantični razgled, pospravljale vegetarijansko večerjo. Te živali so najbrž navdihnile Petrača, da je že pri naslednjem postanku zbiral svojo razkropljeno čredo s pravim kravjim zvoncem.

Potem je šlo naprej, navzgor in navzdol; Monte Cristallo, Marmarole, Tofane, skupina Sella ob poti, prelazi med njimi in doline vmes. Če so naše gore podobne baročnim katedralam, ki s težo gmote stiskajo melišča podse, se je mojster, ki je klesal Dolomite, zgledoval pri gotških arhitektih. Od daleč se kaže, kot da stolpi in stolpiči poganjajo naravnost iz vrhov smrek in človek se sprašuje, kam odletavajo okruški, ki jih voda, veter in led trgajo iz sten. Alpinist prestopi tod v skalo naravnost z gozdnate steze.

Tako kot je nihala naša cesta, se je praznila in spet polnila vinska klet v avtobusu. Samo ena steklenica je ostala nedotaknjena. Petrač je, v lastnem naročju, varoval kakšnih stotisoč Kristusovih solzic, ki jih je namenil proslavi na vrhu Marmolade. Ko smo jo zagledali, je na obzorju zapirala pot večerni zarji; podobna velikanski beli slonici, ki si je položila uhlje ob telesu in zavila rilec proti Punta Pennia, je vzbujala spoštovanje in ljubezen. Pogledala sem našega 'očka' in zazdelo se mi je, da sta si podobna.

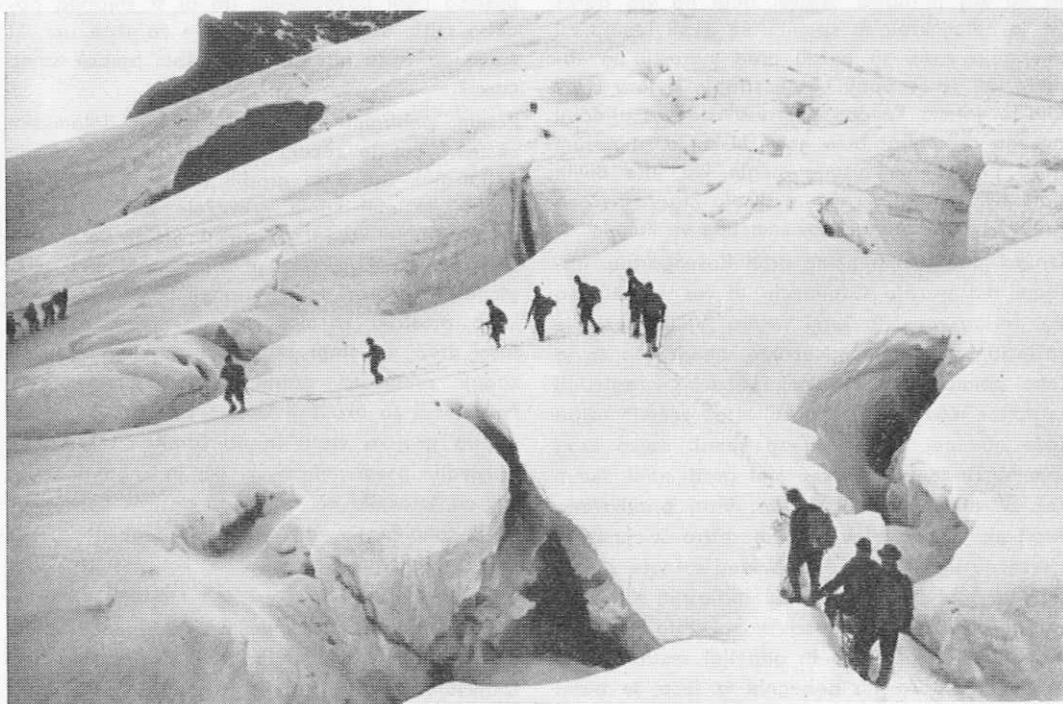

Mestnemu jutru je sonce okras, tukaj postaja želja in razkošje

Foto Peter Janežič

Seraki in ledeniške razpoke so znamenja, ki kažejo letne čase in merijo stoletja

Foto M. Cerar

Prenočili smo ob vznožju. Jutro je bilo lepo. Do 2600 metrov nas je potegnila sedežnica. Potem peš, drug za drugim, korak za korakom. Že po nekaj minutah ujame srce ritem nog in vsak korak vzame le toliko moči, da jo razdajaš brez občutka napora. Tako hodijo živali, ki imajo pred seboj še dolgo pot. Nam je ostalo borih sedemsto metrov. Mimogrede smo na grebenu. Vsi. Za dva raztežaja vrvi štrli iz grebena vrh Punta di Rocca. Skala je dobra in se oprijema dlani. Tik pod vrhom se začno Angelci ježiti lasje in drugim tudi. Malo od elektrike in malo od strahu. Zaverovani smo komaj opazili, da so zadnji ostanki lepega vremena že jadrjali čez Passo Pordoi. Potem so se na hitrico zvrstile vse možne padavine: nekaj toče, vmes snežinke, babje pšeno in še dež. Začeli smo zavidati mravljam in drugi prijazni golazni, ki ob takih in podobnih priložnostih lahko stisne glave v luknjice in pod kamenčke. Naše glave so nam bile, s štrlečimi lasmi vred, popolnoma odveč. Nismo se mogli otresti občutka, da so, nasajene na svoje lastnike, najboljši strelovodi na vsej Marmoladi. Šele ko smo jih precej jadrno prinesli do prvega zavetišča, so nam spet začele hoditi prav.

Navzdol je šlo hitro, do jezera ob vznožju. Marmolada je zdrknila vanj; na belem hrbtu so ostali utisnjeni sledovi dvajsetih ljudi. Spomnim se na okostje leoparda iz Hemingwayeve zgodbe. Kaj je iskal leopard na vrhu Kilimandžare? In po kaj je odšlo dvajset ljudi na vrh gore? So jo hoteli vzeti za spomin, so iskali lepote ali zaupanja vase, so bežali pred starostjo in samoto, ali so se upali upreti strahu, ki je v njih? Eno je gotovo. Ta dan si je vsak od nas pridobil novega prijatelja: belo goro, ki so jo za našimi hrbti preletavale pisane megle kot jate divjih golobov, ko se na večer dvignejo čez zasnežene grebene iskat prenočišče, sam bog ve kam.

Drugo jutro jo mahujemo proti Rosengartnu. Italijani mu pravijo Catinaccio in res se skupina kot veriga razpleta proti severu. Veliko težje je razložiti nemško ime. Nekateri menijo, da so jo tako poimenovali Germani, ko so jo zagledali iz doline reke Adiže v soncu, ki ob večerih užiga rože na njej. Drugi pa so spletli bajko krog imena. Tu je baje nekoč stal grad sredi samih rož. V njem je živel Laurin, kralj pritlikavcev. Kralj se je zaljubil v Similto, sestro švicarskega viteza, jo ugrabil in odpeljal med rožnate vrtove. Similtin brat pa se ni mogel sprijazniti z mislijo, da bi imel pritlikavca za svaka, zato je odšel za njima, ujel Lavrina in odpeljal sestro. Ko se je Lavrinu posrečilo pobegniti iz ječe, je našel

grad prazen. Prekrel je dom in rože in iz tal so zrasle skale, ki so zagnile medse vrtove in cvetove na njih.

Rosengarten slovi še posebej po dveh znamenitostih: prva so stolpi Vajolet, ki so našega Matica takoj spomnili na risbe iz planinskih šal, druga pa so številni rifugio in hütte, ki se vrstijo na vsakem koraku. Za nas so ta pribežališča postala usodna. Deset minut pred vsakim nas je počakal dež. Ko smo se v Gartl Hütte že petič sušili, nam je pa le začelo presedati. Staknili smo glave skupaj in se potihem zmenili, da mu jo zagodemo. Namesto proti Santner Hütte in naprej v Rosengarten Hütte jo pocedimo nazaj in začnemo obirati rifugio in hütte v obratnem zaporedju. Uspeh je bil popoln. Pri tretjem smo bili že čisto suhi: od zunaj in od znotraj. Tine in Petrač sta jo ubrala po naš avtobus, ostali pa z žičnico navzdol, do ceste. Sešli smo se spet pri Karerskem jezeru. Janko Mlakar pravi, da se v lepem vremenu zrcalijo v njem vrhovi Latemarja in drveči avtomobili z bližnje ceste. Naš večer je bil lep in odsev avtomobilov je prestregla goščava, ki je od tistih let zarasla cesto. Ostala sta tako samo Latemar in drobceno jezero. Dva svetova sta se razgrnila pred nami in tisti večer se je bilo težko odločiti, kateri od njiju je resničen: snežišča onkraj gozda so sanje ribam in školjke na dnu jezera so nedosegljive pticam. Na robu obeh svetov pa si je na bregu peščica ljudi prizadevala, da bi si shranila podobo miru, skladnosti in lepote za tiste ure, ki zanje ne vesta niti ptica niti riba, ampak samo človek.

Potem pobiramo zadnje kilometre dolomitske ceste, ki se je začela v Cortini in se končuje v Bolzanu. Cesto so gradili okrog leta 1900 in so se po njej sprva prevažale poštne kočije, potem kanoni, sedaj pa turisti. Dolgo se vozimo skozi sotesko Egg, reka je izlivala pot med navpične bloke plošč in ob straneh pustila še majčkeno prostora za naš avtobus. Ob izhodu iz tesni stoji na strmi skali grad. Menda so bili zadnji prebivalci gradu grofje Lichensteinski. Neke noči so okolišnji kmetje videli, kako so se odprla grajska vrata in na osmih črnih konjih je jezdilo osem mrličev, ki jim je kuga počrnila obraze, iztahnili oči in zgrizla nosove. Črna smrt se je tako maščevala nad grajsko gospodo, ker je zatajila zaobljubo iz časa, ko je smrt kosila okoli gradu.

Poslavljam se od Dolomitov. Večeri se. Sonce drsi po obzorju kot kaplja krvi, ki si jo je nebo izključalo iz prsi. Za nami cveti Rdeča stena

Rosengartna in Latemar zatika baklje med grebene in bolvane.

Utaborimo se, pravzaprav hočemo se utaboriti že blizu Gardskega jezera. Pa se pokaže, da nas je dež, ki smo ga v Gartl Hütte ukanili, vendarle iztaknil. Moral se je strašno razveseliti srečanja, ker nas je tako hitel prati, da bi morali ožemati srajce, še preden smo utegnili postaviti šotore nad glavo. Preostalo noč smo prekinkali v avtobusu; zjutraj nas je zbrihala šele voda v Gardskem jezeru.

Še dve postaji. Verona, potem cesta in Benetke. Znajdemo se med pavlihovsko množico turistov in se priključimo karnevalu, ki vrvi tod od marca do oktobra. Človeška roka je nanosila kamenja nad morje in okrasila mesto z njim; ista roka, ki ji skala iz gora pri vsakem slovesu utisne v dlan risbo svoje kože. Dvajset ljudi se ji zahvaljuje.

Seraki so kot ogromni beli medvedje posedli vanj

DVA VZPONA

Barbka Lipovšek

SEVEROZAHODNA STENA VEŽICE

Steno Vežice smo naskakovali že v tistih starih časih, ko je bilo na Korošici še vse polno kranjskih alpinistov, ko je kočo na Korošici pomagala Romanu oskrbovati Micka in ko je še hodil k njej Petrač v vas. Takrat je ponovitev centralnega stebra v Dedcu štela še med največje plezalske storitve v Kamniških Alpah, ime Vežica pa je bil za nas vzvišen pojem. Spoštljivo smo si od daleč ogledovali navpične gladke plati njene se-

Foto M. Cerar

verozahodne stene in ugibali, kje naj bi potekala smer. Nekateri smo si ji upali tudi bolj približati, toda nobeden od poskusov ni uspel.

Potem je obisk na Korošici nenadoma upadel. Kranjski alpinisti so se preusmerili v Julijske Alpe in Korošica je postala domena Celjanov. Stena Vežice pa je še vedno ostajala deviška. Leto za letom je minilo, toda Vežica mi ni šla iz spomina. Mnogokrat sva se o njej pogovarjala s Petrom, a kaj več nisva storila. Vedno je prišlo vmes kaj drugega. Končna vzpodbuda pa je prišla lani spomladi. Bilo je junija v Kamniški Bistrici. Akademski alpinistični odsek je imel zaključek plezalne šole. Kar precej se nas je zbralo. Uroš, Lojze, Marička in jaz smo šli takrat na Kamniško sedlo, naslednji dan pa čez greben Planjave na Korošico. Vračali smo se čez Petkove njive. Na grušču pod Vežico sva se z Lojzom ustavila. Kot vedno me je tudi tokrat prevzel pogled na prepadno steno in črne gladke plošče v njej. Le kako bi se dalo priti preko? Tedaj mi je Lojze dejal, da nameravajo Celjani tu speljati smer.

»Ampak kje?« sem se začudila.

Tedaj mi je padla v oči velika zajeda, ki se je vlekla vse do ozke travnate police, ki preči vso steno. Nad njo so sledile nove razčlembе. Pokazala sem Lojzu, kje bi se po mojem dala preplezati stena, čeprav mi ni odgovoril nič jasnega, sem vedela, da imam prav. Nato sva odhitela za Maričko in Urošem, ki sta bila že daleč spodaj. Podoba stene mi ni šla več izpred oči. Doma sem Petru navdušeno pripovedovala, da sem končno ugotovila, kje je Ahilova peta stene, in že teden ali štirinajst dni pozneje sva se pod velikimi nahrbtniki potila proti Korošici. Šla sva po zgornji lovski poti, ki drži izpod Presedljlaja pod Vežico. Hotela sva si še isti dan dobro ogledati steno in smer, da se drugo jutro ne bi preveč zamujala z iskanjem prehodov. Navzdol je pot čez Šraj pesek in Petkove njive zelo lepa, zato pa je navzgor tem bolj obupna. Melješ in melješ grušč, pa ne prideš nikamor. Nama sta k temu znatno pripomogla tudi težka nahrbtnika. Nosila sva najmanj 40 klinov, 80-metrsko vrv in še vse drugo, kar spada k ekstremni plezariji. Da bo smer izredno težka, o tem nisva dvomila.

Pod steno sva pustila nahrbtnike, nato pa je bilo treba precej daleč stran v strme borovce, da sva dobila pregled nad celo steno. K sreči sva imela s seboj izposojeni daljnogled, tako da sva si lahko natanko ogledala, kje naj bi potekala smer. Izkazalo se je, da bo velika, črna in mokra zajeda, ki sem jo opazila že prvokrat, res edini možni prehod. Nad polico, v kateri se zajeda konča, nisva mogla odkriti nobenih razčlemb.

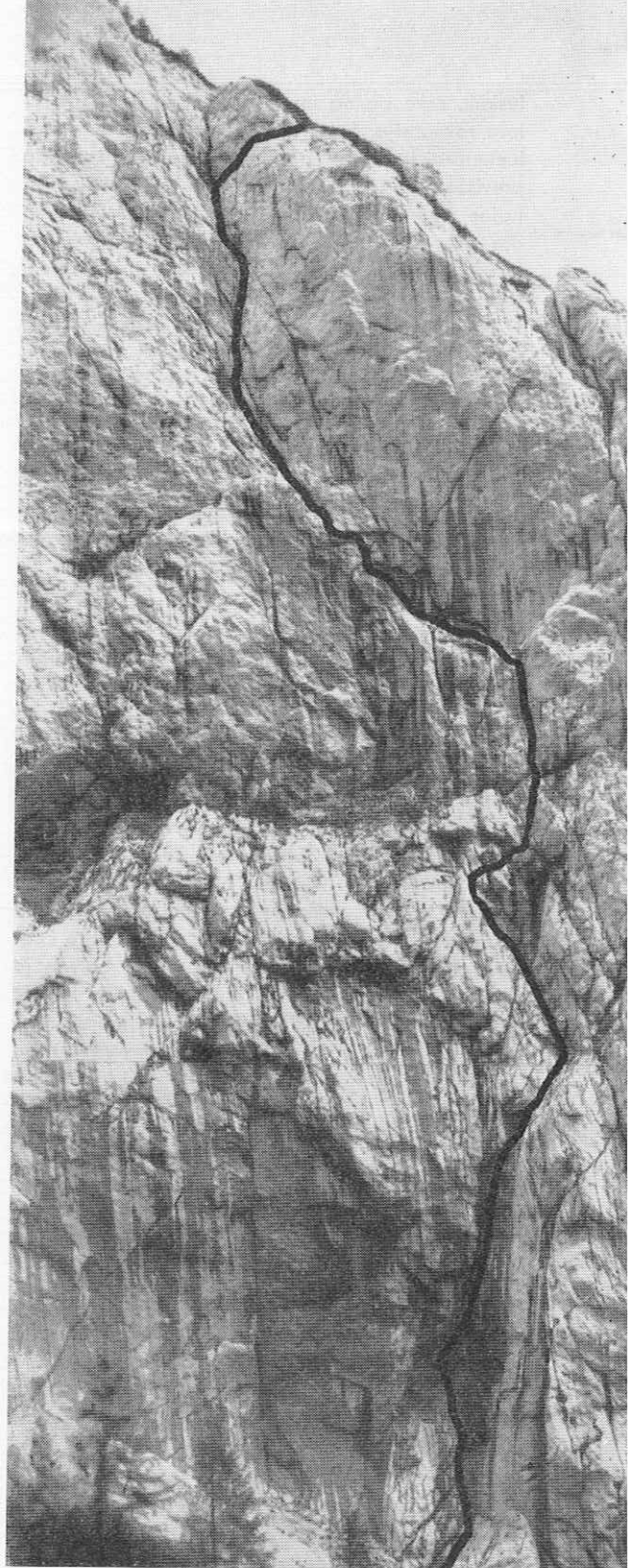
Same gladke plošče. Šele višje sva na levi odkrila poč, nad njo pa kamin, ki drži do vrha stene. Toda kako priti v to poč? Ali bo treba vrtati? Pogledala sem Petra, toda on ni kazal posebne zaskrbljenosti. No prav, bo že kako. Saj Peter dela včasih tudi čudeže.

Naslednjega dne sva pri vstopu že zelo zgodaj. Otrpla od mraza se vzpenjava čez prve skale. Prvi raztežaj ni težak, vendar nama ne gre preveč hitro. Nisva se še prav ogrela. Na vrhu stebrička, prislonjenega k steni, si urediva stojišče. Tu se pravo plezanje šele začne. Zajeda nad nama ni nič kaj vabljliva. Popolnoma gladka in mokra je. Peter poskuša v steni desno od nje. Skala je navpična, sicer trdna, toda brez oprimkov. Še drobnih luknjic, izjedениh od vode, ki je tu verjetno nikoli ne manjka, je vse polno. Preko njih si Peter pomaga kvišku. V globlje izjedene odprtine zabije nekaj klinov, toda ti bolj slabo drže. Ob padcu bi verjetno vsi po vrsti popustili. Toda boljše slab klin kot nobeden, je vsaj za moralno oporo. Čez pet metrov se Peter malo bolj približa zajedi, ki zavije v levo in mi izgine izpred oči. Sledi mučno čakanje, vrv mi počasi polzi skozi roke, nato se ustavi, pa se spet premakne, za nekaj centimetrov. Od zgoraj ni glasu. Le od časa do časa slišim votlo zabijanje v zajedo. Petra si ne upam nadlegovati z vprašanji. Mogoče je v najtežjem, pa bi ga vsaka beseda zmotila. In če spodrsne? Padec bi bil verjetno usoden, vsaj zanj, zame od tu do grušča ni daleč. Tedaj ga spet ugledam. Zgoraj se zajeda deli v dva kraka. Desni v loku pelje v lažji svet. Pod velikim trebuhom, ki deli zajedo, se Peter pomika proti desni. Potem pride do gladkega mesta. Tam ne bo šlo dalje. Vsaj kolikor lahko presodim od spodaj. Peter pa zabije zagozdo, ki sicer ne daje pravega zaupanja, toda treba jo je uporabiti. In zopet preči v desno. Kot pajek v steni. Le s konci čevljev in rok se dotika stene. Ne vidim, čutim, kako težko je. Napeta zasledujem vsak njegov gib, še dihati si ne upam, kot da bi še rahla sapa vrgla Petra iz ravnotežja. Še dolg razkorak in končno... razčlenjena polica na koncu zajede je dosežena. Tam si uredi stojišče in se zavaruje. Sedaj sem na vrsti jaz, toda najprej zaniha v zrak nahrbtnik. Peter ga na vrvi vleče k sebi. Tehle 20 kg pa že ne bom nosila preko zajede. Že to bo dobro, če pridem sama preko zajede. In ko gledam nahrbtnik, si lahko dobro predstavljam, kako lepo bom lahko tudi sama bingljala po zraku, če mi bodo popustile roke. Ko je nahrbtnik zgoraj, začnem plezati. Počasi se dvigam prve metre nad stojiščem. Luknjičavi oprimki so boljši, kot kažejo na prvi pogled. Toda le

redki so za vseh pet prstov. Kline z lahkoto izbijam. Večinoma jih že z roko potegnem iz razpok. Ko prečim levo proti zajedi, postaja plezanje vse težje. Previsna stena me meče navzven, oprimkov je vse manj, zajeda pa je vsa mokra in spolzka. Še čelvelj ne obstoji v njej. Enega ali dveh klinov ne morem izbiti, ker ju uporabim za oprimek in še za stop. Sedaj pride nekaj redkih oprimkov proti desni in dosežem zagozdo. Sumljivo se premika, toda uporabim jo bolj pogumno kot Peter. Celo streme vpnem vanjo. Sedaj sledi najtežje, toda zame vsekakor lažje kot za Petra. Na levi si pomagam s stremenom, na desni pa me vrv, ki teče proti Petru, vleče k steni. Po centimetrih se premikam naprej, desnica previdno tiplje za robom zajede, in končno po 40 metrih zgrabim prvi dober oprimek, in takoj nato stojim na majhnem stojišču.

Vrv zvijsva v zanke in greva skupno po razčlenjenem svetu še dalje desno navzgor do lahke grape in nato po njej do konca. Tu Peter zabije klin in se zavaruje. Sedaj grem jaz naprej. Nič kaj dobro se ne počutim. Zajeda mi je pobrala mnogo moči, prsti pa so boleči od mokre in ostre skale. Toda stena je videti naprej precej lažja. Prečim proti levi gladko ploščo in dosežem poč, ki pelje navzgor proti streham. Vanjo zabijem klin za varovanje in se potegnem preko najbolj strmega mesta. Zgoraj je lažje in kmalu sem pri strehah. Prva streha desno od poča zapira grapo. Nad njo bi se dalo prečiti v desno in tako obiti drugo streho. Hočem nadaljevati, toda vrv, ki poteka okoli dveh robov, povzroča preveliko trenje. Zato si uredim stojišče in pokličem Petra k sebi. Peter nato preči v desno in brez posebnih naporov je kmalu v široki razčlenjeni zajedi na drugi strani prečnice, po njej pa doseže travnato polico. Sledim mu z nahrbtnikom. Prečnica je zelo zračna, pod nogami vidim grušč pod steno, vendar je lahka in z dobrimi oprimki. Še deset metrov navzgor in usedem se poleg Petra na ozke travnate izbokline, ki naj bi predstavljale polico. Pričakovala sva sicer več prostora, toda saj se ne misliva ustavljati dalj časa, za stojišče bo pa tako dovolj.

Nad nama je sedaj ključno mesto smeri. Popolnoma gladka plošča, visoka gotovo več kot štiri metre. Tu je sedaj zopet vrsta na Petru, da se izkaže. In od njega je sedaj odvisno ali bodo v tej smeri tudi svedrovci. Kaže pa, da Petru ni do vrtanja, ploščo hoče preplezati kar prosto. Svedra še potegnil ni iz nahrbtnika. Prvi meter še nekako gre, potem pa so oprimki vse manjši. Pravzaprav jih sploh ni. Peter si bolj s trenjem pomaga kvišku. Konci čelveljev stoje na drobnih

Vežica z vrisano akademsko smerjo

Foto ing. P. Ščetinin

luskah, roke pa na majhnih vdolbinah na plošči love ravnotežje. Sredi plošče vsega zmanjka. Daleč zgoraj je droben oprimek za desno roko, toda previsoko je, da bi ga dosegel. V višini pasu najde Peter zopet drobnost. V razpoko za njo previdno zabije specialček. Oba veva, da klin presneto malo drži, toda poskusiti je treba. Vanj obesi streme in ga lahko obremeni, Plen! Luska in klin priletita meni v naročje, zanka pa obvisi na vrvi. Peter se komaj ujame na ostalih treh oprimkih. Sedaj ni več časa za preiščevanje. Treba je brez obotavljanja gor in to čim hitreje. Vsako ustavljanje pomeni večjo nevarnost, da prsti popuste. Nekako se mu posreči potegniti še nekoliko višje in potem prilava k meni olajšan vzdih. Roka drži drobnost oprimek na robu plošče in Peter se potegne preko. Ne vidim ga več, toda po vrvi, ki mi hitreje teče skozi roke, lahko sklepam, da je sedaj lažje. Pogled mi zaplava preko stene v globino, vse je gladko. Oko se nikjer ne ustavi vse do grušč pod steno, 100 m nižje. Tedaj zaslišim Petrov »Pridi!« Preko plošče mi gre kar hitro. Vrv mi veliko pomaga. Nad ploščo je poč, ki jo na koncu zapira previs. Kmalu sem pri klinu sredi previsa, toda ko izpnem vrv, me skoraj vrže iz stene. Vrv me vleče v levo, kajti višje sledi nova prečnica. S težkim nahrbtnikom se komaj potegnem preko. Nad previsom plezam proti levi čez gladke, mokre odstavke pod veliko streho do stojšča. Peter varuje na slabih stopih, zato prečiva še nekoliko proti levi čez nekaj balvan in doseže vlažno votlino. Tu si urediva boljše stojšče, Peter pa si ogleduje pot naprej. Naravnost navzgor zapirajo pot velike prevese. Treba je nadaljevati s prečenjem proti levi in doseči razčlemba, ki drže v kamin. Iz votline pelje naprej lahka polička, ki se konča pod dvema odsekanima, previsnima blokoma. S pomočjo klinov si Peter pomaga preko, nato pa pride zopet v strme plošče. Najmanj 6 m v levo se začne poč, toda do tja je vse brezupno gladko. Zopet pridejo v poštev specialni klini. Le prvi je normalno dolg, do ušes zabit klin. Da dobro drži, ugotoviva nekoliko kasneje, ko popustita naslednja dva specialna klina in Peter zaniha nad globino. Toda ravno ta padec mu da pravi zalet. Še enkrat skuša prečiti, tokrat nekoliko navzdol in v tegu vrvi doseže poč. Slišim vrisk. Sedaj sva dobra. Pred nama ni nič nemogočega. Še je težko, vendar tu so vsaj razpoke za kline, pa čeprav slabe. Čez nekaj časa pripleza Peter do dobrega stojšča. Ko se odpravljam za njim, nenadoma zagrmí. Presenečeno pogledam okoli sebe. Med napetim plezanjem sva popolnoma pozabila na vreme. Medtem pa

se je zbrala nad nama gmota temnih oblakov — popoldanska nevihta. Nad Zeleniški špicami že močno dežuje. Sedaj velja pohiteti! Preko prvih previsov sem hitro. Kline puščam v razpokah, za izbijanje ni časa. Pri klinu, na katerem je Peter obvisel, pa se ustavim. On je prečil v tegu, mene pa, če se izpnem iz klina, bo odneslo v lepem loku navzdol. Toda druge izbire ni. Do poča je predaleč, da bi si pomagala s pomožno vrvico. Zato pač izpustim klin, zamižim in že niham v zraku pod počjo. Do nje ne gre drugače kot po vrvi, pa tudi naprej, kajti Peter priganja. Ne bi bil rad moker. Skrajni čas je že, ko priplezam na stojšče. Peter ima že pripravljeno bivak vrečo. Zlezeva vanjo in hip nato se vsuje. Najprej dež, nato sodra, ki se spremeni v pravo točo. Za oreh je debela. Kar peče naju po ramenih in vesela sva, da imava na glavah čelade. Dobro uro sediva in počasi postajava prav tako mokra, kot bi bila brez vreče za bivak. Reva je že stara, veliko je pretrpela, pa pušča na neštetihih mestih. Končno ugotoviva, da je pravzaprav vseeno, če se še pokrivala ali ne s to mokro stvarjo. Najhujše je tako že mimo in tako se v dežju adpraviva dalje. Nad nama je kamin, ki naju bo peljal, kot upava, na vrh stene. Sledita še dva raztežaja, ki v lepem vremenu ne bi bila zelo težka, toda sedaj je skala vsa mokra in spolzka. Stena ne popusti prav do konca. Na izstopnem mestu se kamin izboči v nevaren, gladek previs, ki ga morava preplezati prosto. Klinov ni mogoče zabiti nikamor kot na skoraj vsakem težkem mestu v tej steni.

Nad previsom se dviga nov črn in moker kamin, ki se začneja zopet z veliko streho. Toda desno teče čudovita polička na rob stene.

Vreme se medtem ni popravilo. Nasprotno, zagrne naju gosta megla. Iz tega, kako sva se lovila po grebenu na vrh Vežice in proti Dedcu, bi kmalu nastala nova zgodba. Nekje srečava velik trop drobnice, ki naju radovedno obsuje. Splezati morava v skale, da se rešiva ovac, željnih soli. Nato v megli skoraj padeva skozi luknjo v grebenu na Petkove njive in končno tik pred nočjo najdeva sestop z vrha Dedca na Korošico.

Zopet sije sonce in s Petrom stopava proti dolini. Nisva si mogla kaj, da ne bi šla zopet čez Petkove njive. Morava si še enkrat ogledati najino steno. In najino prvo prvenstveno smer.

Akademsko smer v severozapadni steni Vežice

Prvenstvena — plezala Peter Ščetinin in Barbara Lipovšek-Ščetinin — 24. VI. 1967.

Dostop: Iz Korošice po poti čez Petkove njive do spodnje tretjine stene. 30 min.

Opis: Vstop v vpadnici desne zajede, ki razi spodnji del stene. Po desni strani prislonega stebra do vnožja zajede (stojišče). Po steni desno od zajede navzgor (VI) do tam, kjer se razcepi. Sledi prečnica po desnem vodoravnem kraku (4 metre, zagozda, A₃) do razbite poševno navzgor vodeče police (stojišče). Levo navzgor preko plati do žleba. Po njem do strehe (stojišče, k). Prečnica 6 m desno v zajedo, po njej in desno po razčlenjenem svetu, ki pripelje na polico (ki se vleče preko cele stene) (stojišče, k). Od tu naravnost navzgor preko gladke 4 m visoke plošče (VI+) do zajede. Po njej do previsa (k), čezenj in nato levo preko nagnjene od vode razjedene plošče z dobrimi oprimki do stojišča (k). Od stojišča prečnica po razčlembah do velikega spodaj odsekanega balvana. Levo čezenj v votlino. Iz nje čez previs do spodjedenega trebuha. Tu prečnica vodoravno do zadnjega klina (kk, zagozda, A₃) nato v tegu vrvi levo navzdol do navpične zajede. Po njej navzgor do konca (k, k) in nato levo navzgor do kamina in po njem dobra dva raztezaja do široke police (možic), ki pripelje na rob stene.

Ocena: VI z enim mestom VI+ in dvema mestoma A₃.

Sestop: Plezala sva 11 ur, višina stene 300 m. Po grapi in grebenih na vrh Vežice in nato po grebenu do sedla med Vršiči in Dedcem. S sedla po meliščih na Petkove njive in do Korošice. 1 1/2 ure.

ČEŠKA SMER V FRDAMANIH POLICAH

Odločilo se je! S Petrom greva v Pamir. Zanj je bilo pravzaprav že od vsega začetka skoraj gotovo, da se bo udeležil ekspedicije, z ženskami pa so vedno težave. Kot v drugih alpskih deželah tudi pri nas niso preveč zaželeni v ekspedicijah. Končno pa so očetje na Planinski zvezi rekli zame dobro besedo in tako grem zraven. Priprave so številne, toda najvažnejše je, nabirati kondicijo. S Petrom se oprimeva najine stare navade: Čim več plezalnih vzponov in čim težjih. Prazniki so. Odrineva v Martuljek. Blizu Lipovčeve kočice, po novem Koče v Martuljku, se razprostira velik travnik, na njem pa stojita dva senika. Zberava si lepšega in kreneva proti njemu. Toda razočaranje. Senik je brez sena, le majhen kupček trave, natrgane za podobno priložnost, leži v kotu. Zberava jo in tako nama vsaj nekoliko ublaži trdoto lesenega poda. Izpred senika je krasen razgled na Martuljkovo skupino. Tam levo je Široka peč, z rogljati stolpi, vsa ožarjena v soncu, na desni pa Špik, ki skriva svojo mogočno steno že v temo. In poleg njega širokopleči vrh

Frdamanih polic, ki ga Čehi imenujejo tudi Eiger Julijskih Alp. Morda zaradi težke in krušljive stene, pa tudi zaradi stalnega padajočega kamenja v steni. Prav ta stena naju mika, posebno mene, ki je še ne poznam. Peter je že preplezal v njej Schinkovo smer, pred dvema letoma pa so desno od te smeri speljali Čehi novo. To sta bila znani Čihula, ki ga je lani zasul plaz v Tatrah, in njegov soplezalec Machovič. Že doma sva računala, da bi se podala v to smer, ki do sedaj še ni bila ponovljena. Sedaj pa se obotavljava. Pred seboj imava opis in sliko smeri. Na sliki se kar bliska od samih šestic. Ni čudno, da sta Čeha rabila za to smer cele štiri dni. Midva pa imava le dva dni časa, pa še vreme ne obeta kaj prida. Še pogledujeva proti steni, nato pa se odločiva. Greva! Pa četudi bova malo mokra. Mest za bivakiranje pa, kot kaže, je tudi v steni dosti.

Noč je še, ko zapustiva steno. Zvezd je vse polno, preveč, da bi lahko pričakovala lep dan, pa vendar greva. Ura je, kdo bi verjel, šele dve zjutraj. Še nikoli nisva odrinila v domačih gorah tako zgodaj na turo. Toda razlogov je dosti, treba je danes priti čim više, vsaj do drugega ali tretjega bivaka, in računati morava tudi z dežjem.

Zdeham in se spotikam za Petrom. Slaba baterija in zaraščena pot pod Špik sta vzrok, da se v gozdu izgubiva. Kljub temu sva že v dobri uri na ravnici Pod srcem. Prečkava moreno in kmalu stojiva pod steno Frdamanih polic. Nekako 100 m pod vstopom se ustaviva, okrepečava in čakava na sončni vzhod. Nebo se svetlo obarva in nenadoma se nad Karavankami napne žareča krogla. Žarki se rožnato odbijajo na ovčicah, ki hite iznad Špika proti vzhodu. Vrhovi Karavank pa stoje kot črne kulise v ozadju. Kako lepo je, le škoda, da s Petrom vedno pozabiva aparat doma in pa da te čudovite barve oznanjajo slabo vreme.

Ko se malo ogrejeva, odhitiva proti vstopu. Preko stene, ki je že oblita s soncem, pade prvo kamenje. Po strmih ploščah in preko težkega krušljivega previsa prispeva v dno centralne grape. Tu se prvo težko plezanje začne, vrv nabereva v zanke in skupaj plezava dalje. Na zgornjem koncu zapira grapo previsen krušljiv žleb. Od spodaj ni videti težak, zato greva kar naprej brez varovanja. Že po dveh metrih pa se mi zazdi, da bo šlo težje, kot je kazalo na prvi pogled, zato rečem Petru, naj počaka spodaj in zabije klin. Kmalu oprimkov zmanjka. Stopim v razpoko. Stojim na drobnih stopih in še ti se lomijo. Vse je obrnjeno navzdol in zoprno krušljivo. Le s oporno

tehniko si lahko pomagam kvišku, k sreči najdem na zgornjem robu dober oprimek in pošteno si oddahnem, ko se potegnem preko. Malo višje varujem Petra, ki je kmalu za menoj. Nad nama so sedaj plošče, ki drže k prvi prevesi. Gladke so in posute s peskom padajočega kamenja, zato paziva na vsak stop. Višje, ko se svet precej ustrmi, se zopet varujeva. Dvigam se preko belih plati po zelo drobnih oprimkih, tako plezanje je užitek. Samo da ni krušljivo! Vrv se ravno izteče, ko stopim na polico pod preveso, kjer sta Čeha prvič bivakirala. Zavriskam in zakličem Petru, naj pride za menoj. Tik pod mano v strmi plošči se Petru ustavi.

»Glej no, tu sta pa vrtala!«

»Res?« se začudim, »čisto nič nisem opazila.«

»Saj svetrovca ni več, sta ga izbila. Le luknja je še ostala.«

To je bil verjetno prvi od treh svetrovcev, ki sta jih uporabila v steni. Na polici postaviva možica, listič z najinimi imeni pa vtakneva v konservno škatlo, na kateri še piše »Bratislava«. Pogledava na uro, in kar ne moreva verjeti, šele četrta na osem je. Do sem sva rabila komaj dve uri. Toda naprej bo šlo težje. Od tu drži smer preko velikih preves, ki potekajo čez spodnji del stene, in so videti tudi iz doline. Že nadaljevanje s police, na kateri sediva, se zdi neverjetno. Po opisu morava sedaj prečiti v desno trideset metrov. Toda tu je navpična rumena stena, zelo krušljiva in vsi oprimki so obrnjeni navzdol. Pogledava še v levo, tu se polica sicer nadaljuje, toda nad njo se do njenega konca ločijo ogromni previsi. Edini možni prehod je torej po prečnici v desno. Kar vesela sem, da je sedaj Peter na vrsti, da gre naprej.

Peter preči najprej nekoliko navzdol. Potem sledi neroden prestop iz police v steno, nakar je treba splezati čisto do pod prevese, kjer so dobri oprimki. Tu je prvi klin, od katerega Peter zopet preči v desno in na zelo izpostavljenih stopih doseže drugi klin. Naprej je svet lažji. Na koncu prečnice je skalnat pomol. Tam se Peter ustavi. »Pridi,« zakliče, »saj ni težko. Poleg tega je tu zabit čudovit klin. Tudi če odletiš, ne bo nič hudega.«

Z vzdihom si zadenem nahrbtnik na rame in krenem previdno za vrvjo. Ne bi rada »odletela«. Vendar je prečnica resnično lažja, kot sva pričakovala. Brez posebnih naporov priplezam do Petra. Nad skalnatim pomolom se dviga krušljiv žleb, visok 40 m, ki omejuje prvo preveso na desni strani in drži na plošče nad njo. Nahrbtnik pustim Petru in plezam naprej. Žleb na pogled

ni ravno prijeten, toda če mi je šlo z lahkoto v prečnici, ki je bila videti veliko težja, ni vrag, da ne pridem tudi tu čez. Pri prvem klinu, 4 m nad stojiščem, pa postanem bolj ponižna. Ne morem in ne morem naprej. Levo je gladka in črna skala, pred menoj pa je vse krušljivo. Skala se kar v ploščah lomi od stene, karkoli poskušam, ne gre nikamor. Razočarana se spustim nazaj k Petru. Naj kar on poskusi, saj je letos v precej boljši kondiciji kot jaz in to ne bo njegova prva šestica. Peter si ne pusti dvakrat reči. Hitro je pri klinu, tam pa se tudi njemu zatakne. Kar nekako z zadovoljstvom opažam, da mu ne gre tako hitro kot navadno. Se vendarle nisem zaman obrnila nazaj. Peter poskuša na levi, nato naravnost navzgor in končno se mu pri tretjem poskusu v razkoraku, najini stari metodi, posreči doseči zanko, ki je zataknjena visoko v drugem klinu.

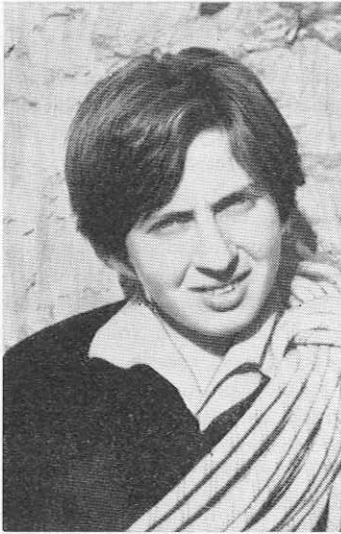
»Tu sta pa morala Čeha krepko zabijati,« zasopih. »Dvomim, da bi kdorkoli zmozel zabiti tale klin v zanko kar prosto stoječ.«

No, če Peter sopiha, potem mora biti tamle zgoraj kar krepka šestica. Od drugega klina k tretjemu mora prečiti nekoliko v levo.

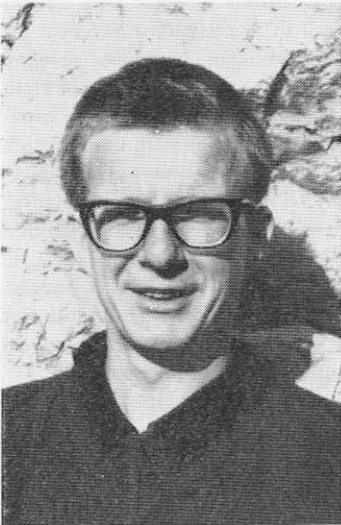
»Zopet svetrovec,« poroča.

To je sedaj že drugi. Toda tam zgoraj je verjetno res potreben. Nad svetrovcem je zopet zelo težko. To vidim po Petrovih vedno bolj previdnih in počasnih kretnjah. Vesela sem, da nisem na njegovem mestu, pa čeprav dobivam od časa do časa pošiljke kamenja na glavo. Nenadoma zadoni zabijanje klina, Peter je odkril špranjo, v kateri sta imela tudi Čeha zabit klin. Potem mu gre lažje in kmalu mi zgine izpred oči.

Vrv se končno izteče in Peter mi zakliče, naj mu sledim. Pri prvem klinu zopet ne gre nikamor naprej. Poleg tega imam sedaj še težak nahrbtnik. S težavo splezam nekoliko višje, zavpijem Petru naj dobro drži in zaniham na levo, kjer je sredi gladke črne stene nekaj prislonjen stebriček. Od tam lahko dosežem zanko v drugem klinu. Toda naprej je še težje. Skala je previsna, vse je obrnjeno navzdol in še tisti borni oprimki, ki so, se krušijo. Le kako se je mogel Peter tu obdržati. Komaj dosežem svetrovec. Peter ga je sicer vpel, vendar je plezal prosto naprej, jaz pa vpnem streme. Ne morem drugače. Roke mi popuščajo, pa čeprav visim z vso težo na vrvi. Vsa čast Čehoma. Tu sta opravila čedno delo. Nad svetrovcem izbijem klin, prvi in zadnji, ki sva ga zabila v smeri razen na stojiščih. Šele od tu naprej strmina nekoliko popusti, in kmalu zagledam Petra, ki ima kaj klavarno stojišče. Stoka,

Prof. Barbka
Lipovšek

Ing. Peter
Ščetinin

da mu ena noga že admira. Prepričam ga, da ne bo nič hudega, če mu bo odmirala še kakih 10 minut, in kolikor mogoče hitro preplezam naslednji raztežaj. Sedaj sva zopet na belih trdnih ploščah, ki potekata pod drugo in tretjo preveso. Po dveh raztežajih dospava do naslednjega bivaka. Ura je bila pol desetih. Neverjetno! Kaže, da bova še danes iz stene. Časa je torej še dosti, a kljub temu hitiva. Sonce se je že davno skrilo za oblake, ki so prekrili vse nebo. Ko plezava po veliki plošči, kjer se češka smer skoraj združi s Schinkovo, naju presenetijo prve kaplje. Hitiva proti tretjemu bivaku. Tam je baje lepa votlina in lahko bova vedrila.

Do bivaka ni več težav. Iz plošče drži kratek in lahek kamin na ozko polico, ki pripelje do votline. Toda ta je, žal, mokra. Iz vseh sten kaplja, še usesti se nimava nikamor. Ugotoviva, da je rezultat isti, če »vedriva« v votlini ali če plezava dalje v dežju. Zato greva raje naprej. Za Široko Pečjo vedno bolj glasno grmi. Hitiva preko razčlenjenih plošč proti kaminu, ki razi zgornji del stene. Tu pa opis, ki že do sem ni bil posebno točen, postane še bolj nejasen. Čeha sta se izognila gornjemu delu kamina v gladke plošče na desni, iz njih pa sta po previsni steni — rezi priplezala na vršni greben. Tudi midva zapustiva kamin in po ozki polički plezava v desno. Toda o gladkih ploščah ni ne duha ne sluha. Ali je temu kriva vedno gostejša megla z dežjem ali kaj drugega, ne veva. Zadnja dva raztežaja iz stene si poiščeva sama po novem kaminu, ki nekoliko desno pelje na greben. Vzpenjava se po njem kakih 60 m. Še štiri ali pet težkih odstavkov preko previsnih zajed in končno sva v razbitem svetu na vršnem grebenu.

Opomba: Plezala sva 8 ur. Smer ocenjujema s V z več mesti V+ in —VI ter z enim raztežajem VI, A₃.

GIUSTO GERASUTTI, slavni italijanski alpinist, se je l. 1946 smrtno ponesrečil v centralnem stebri Mt. Blanca du Tacul. Plezal je z Lucienom Deviesom, ki je zdaj predsednik FFM (Fédération Française de la Montagne), častni predsednik CAF in glavni urednik revije »La Montagne et Alpinisme«, severno steno Petit Dru 4. in 5. avgusta 1937. Gervasutti in Devies sta pred 30 leti prvič uporabila v steni podplate vibram (ime po milanskem alpinistu Vitale Bramani). Devies je odkritje gumijastih podplatov imenoval velik dogodek v tehnologiji alpinizma, ki je pospešil njegov napredek. Gervasutti pa je dejal, da je to »revolucija, saj je vse smeri v kopni skali znižala za pol stopnje«. No, leto na to smo videli z vibramkami opremljene cele oddelke alpinov in komaj mogli verjeti, da se bolje obnesejo kot »naši« tricouni. Habent sua fata... velja tudi za plezalske rekvizite. Če se je pri nas sredi tridesetih let do kože izrabil »manchon«, so bile kar dober nadomestek Batove »trempe«, le profilirane niso bile á la vibram.

VELEBIT

Ing. Milan Ciglar

Spominjam se, da smo imeli tedaj, ko sem bil še fantič, gramofon, takšnega na veliko trobljo, in skladovnico starih plošč. Rad sem navijal staro škatlo, izmed tolikih plošč pa mi je ostala še do danes živo v spominu plošča, s katere je zelo imenitno prepeval moški zbor pesem »Oj, ti vilo, vilo Velebita...« Tako sem prvič slišal besedo Velebit in na moč mi je uga-jala. Seveda nisem razumel besedila stare hrvaške domoljubne pesmi, a občutil sem, da je z Velebitom v zvezi nekaj lepega in dobrega. Morda zaradi besede vila. Naj se zdi še tako čudno, a ta moj občutek iz prve mladosti mi je ostal živ prav do danes, če le zaslišim ali preberem kje besedo Velebit.

Prvič sem od daleč gledal na Velebit, ko sem se kot šolar z materjo in očetom peljal skozi Liko na obisk k teti v Šibenik. Še danes se spominjam, kako smo se ure dolgo, najbrže je bil vlak potniški in bolj počasen, vozili pod Velebitom po liških poljih, dolgega in visokega gorskega hrpta, ki nas je nenehno spremljal, pa ni bilo ne konca ne kraja. Tudi ta pojem o ogromnosti mi je ostal v zavesti prav do danes in moram reči, sedaj ko sem Velebit spoznal od blizu, prav po pravici. Z morske strani sem gledal Velebit prvič šele v povojnih letih. Tedaj me je prevzela njegova bela, odmaknjena divjina, nepristnost golega pečevja in morda še bolj kot z liške strani, njegova razsežnost in ogromnost, saj ga niti od daleč, z odprtega morja ne obsežeš nikjer z enim samim pogledom, ampak se skrivajo njegovi vrhovi za višnjevo obarvanim obzorjem. Zares, Velebit je naše najdaljše sklenjeno pogorje, ki se zelo enovito razteza v daljavo skoraj dvesto kilometrov, z njim se morda lahko primerjajo le najdaljši grebeni ob naši meji z Albanijo.

Vsaj malo pa sem lahko spoznal Velebit od blizu kot študent gozdarstva, ko smo ga na absolventski ekskurziji poprek prevozili z avtobusom, od Otočca v Liki, preko Alana do Jablanca ob morju. Tedaj me je najbolj navdušila Štirovača, široka kraška dolina sredi pogorja, s svojo gospodarico Šatorino, ki se strmo dviga iznad obsežnih smrekovih gozdov ogromnega mrazišča. Mogočen je bil pogled z Alana na morje in otoke pod Vele-

bitom. Morje je ležalo tedaj pod nami kot na dlani, a smo se do njega po nešteti ovinkih potem spuščali po ozki cesti še dobro uro ali celo dve. Tedaj sem se trdno namenil, da obiščem Velebit čimprej kot planinec, pa ne samo za hip, ampak da si ga ogledam res pošteno in po vsej njegovi dolžini. Naneslo pa je, da sem moral čakati na to več kot deset let.

O Velebitu je že veliko napisanega. Pisali so o njem posebno geografi, geologi, botaniki in zgodovinarji in etnologi. Nekaj površnih podatkov o Velebitu izve človek tudi iz naših, žal, nekaterih še nedokončanih enciklopedij, seveda pod raznimi nazivi. Vsekakor je prav pa tudi nujno, da se popotnik o poti vzdolž Velebita že vnaprej pouči, zve nekaj o njegovih posebnostih in znamenitostih, potovanje je tako bolj zanimivo in morda brez neljubih presenečenj. Prav veliko sem izvedel o Velebitu iz starih Planinskih Vestnikov, posebno še iz odličnih opisov dr. J. C. Oblaka v letnikih 1929 in 1930. Po več kot petintridesetih letih njegovi zanosni opisi prav v ničemer niso izgubili na svoji veljavi. Tudi to je posebnost Velebita.

Poleg zajetnega nahrbtnika, ki lahko sprejme vase desetdnevno zalogo in opremo, je potrebna za takšno dolgo pot tudi dokajšnja mera pripravljenosti, da se odpovemo slehernemu udobju, tudi planinskemu, po običajnih merilih naših planinskih koč in domov. Nujno je, da že vnaprej proučimo ustrezne specialke, si razporedimo zbrane podatke in si tako ustvarimo podobo o svetu, ki ga bomo šele obiskali; med potjo pa si podobo dopolnjujemo in dodajamo nova spoznanja ter vtise. Primerjava vnaprejšnjih predstav s stvarnostjo je včasih presenetljivo zanimiva.

Da bi izvedel kaj več o sedanjih razmerah na Velebitu, sem pisal nekaterim poklicnim kolegom iz sosednje republike in pa na hrvaško planinsko zvezo. Od vseh pa sem dobil kaj pičle podatke. Vsakdo mi je nekaj povedal le o zelo majhnem delu Velebita, predvsem o skrajnem Severnem in Južnem Velebitu, a lahko sem takoj spoznal, da je najbolje, če se zanesem sam nase. Če bi namreč upošteval vse to, kar so mi povedali in svetovali, bi morala oditi na pot skoraj cela ekspedicija z otovorjenimi mulami in oboroženim spremstvom. Tako pa se mi je v zadnjem hipu, ko sem se že pripravljal k odhodu, pridružil na pot kolega Dušan, ki je imel na takšna popotovanja, kot so po Velebitu, precej enake poglede in zahteve, kot jih imam sam. Da sva odšla na pot v dvoje, je bilo dobro tudi zato, ker sva tako lahko bolj preudarno izbrala potrebno opremo in si jo med seboj porazdelila. Ko sva ob odhodu iz radovednosti stehala svoja velika nahrbtnika,

Senjska burja na grebenu iznad Vratnika

Foto M. Ciglar

sva ugotovila, da sva bila pri razdelitvi bremena kaj natančna, oba nahrbtnika sta tehtala natanko vsak sedemnajst kilogramov in pol. Seveda pa se je teža nahrbtnikov vzdolž več kot dvesto kilometrov dolge poti zmanjšala, tako pa tudi najina telesna teža za nekaj kilogramov. To pa je za mestnega človeka kvečjemu koristno in priporočljivo.

Ko sva se po v vlaku prečuti noči vozila navsezgodaj z avtobusom proti najinem izhodišču, starodavnemu Senju, sva opazovala od burje vse razbičano morje. V sončnem, a mrzlem dnevu se je vodna gladina zdaj pa zdaj zaprašila, podobno kot se zapraši sneg v jasnih januarskih dneh po gorskih pobočjih, ko ga dvigne s tal veter in ga zanesa preko grebenov. Kljub še poletnemu datumu naju je v Senju pošteno mrzilo. Burja je pregnala sicer številne turiste in letoviščarje v zavetje hiš in nihče ni postopal ob obali. Senjska burja ne slovi zaman po svetu.

Svojo pot bi lahko začela kar tu v Senju, a sva si raje prihranila kakih deset kilometrov pešačenja po vijugasti cesti, ki drži preko prelaza Vratnika v notranjost dežele. Vojaška cesta, ki

Potovanje sva opravila v dneh od 1. do 10. sept. 1964.

jo je v letih 1833 do 1843 mojstrsko zgradil major Kajetan Knežič, pokopan je po svoji želji prav v cerkvi pod Vratnikom, je speljana po strminah Senjske Drage.

V Senjski Dragi so pred več kot sto leti pričeli z melioracijskimi deli v zelo težavnem hudourniškem svetu. Po svojem obsegu in posebno po svoji uspešnosti spadajo ta gotovo med največja tovrstna dela v sredozemskih predelih, ne le za tedanja, ampak tudi za sedanja merila. Vsa Senjska Draga je bila nekoč ogromno hudourniško področje, ki je nenehno grozilo mestu Senju, da ga zasuje s peskom in kamenjem. Ob velikem neurju sredi prejšnjega stoletja se je to skoraj zgodilo. Hudournik iz Senjske Drage je preplaval ves Senj, gruč, ki ga je prinesel s seboj, pa je popolnoma spremenil nekdanjo obalo. Ta je danes drugje, kot pa je bila pred sto in več leti. Država se je odločila tedaj za ogromno in tvegano delo in danes po sto letih ni več nobene sledi o kakšni nevarnosti. Na pobočjih Senjske Drage uspevajo obsežni borovi gozdovi, ki ne samo to, da so utrdili strma pobočja, ampak se že sami uspešno pomlajujejo in dajejo celo les. V koritu nekdanjega hudournika in njegovih pritokih pa pričajo o nekdanjem boju z naravnimi

silami velike, včasih kot rečni jezovi visoke hudo-urniške pregraje, vse zaraščene z drevjem, le ob dežju curljajo preko njih potočki. V Senjski Dragi se moramo odkriti nekdanjim mojstrom.

Izstopila sva iz avtobusa na samem prelazu. Tu naj bi se nehali zadnji grebeni Male Kapele in se pričenal Velebit. Spet naju je pozdravila burja, tukaj še hujša kakor spodaj v Senju. Dala nama je do kosti čutiti, da sva ob začetku svoje poti že v pravih gorah, pa četudi je višina Vratnika le kakih sedemsto metrov nad morjem. Za starim zidom sva poiskala zavetje, da sva se mogla v zatišju nekoliko ogledati in se odločiti za pravo smer. Najprej sva zavila po široki gozdni cesti, ki se odcepi od glavne ceste že kar na Vratniku in zavije takoj onstran prelaza v razsežne bukove gozdove proti Jadičevi planini. Tu sva bila sedaj v zavetju in burja nama ni mogla več do živega. Le zgoraj v krošnjah je nenehno zavijala svojo pesem in odnašala prvo jesensko listje. Kmalu pa sva cesto zapustila in ubrala svoje korake kar poprek in navkreber skozi gozd. Spet sva bila na grebenu in pričelo naju je sukati, da sva komaj ujela nekaj pogledov proti jugu na mesto Senj in otok Krk. Kljub jasnemu vremenu se je nad morjem in otokom zgrinjala vijoličasta meglica. Celo od tod je bilo videti, kako je burja razpenila morje, sicer bleda pobočja Krka pa so bila rožnato in oranžno obarvana, morje okrog otoka pa črno, modro in zeleno. Te čudne barve sem skušal ujeti tudi na barvni film, a ko je bil kasneje razvit, so se pokazale čisto drugačne. Kdo se je zmotil — jaz ali film? Pravzaprav smo ljudje s svojimi subjektivnimi občutki v presoji resničnega sveta močno omejeni. Toda, ali ni prav pestrost našega doživljanja in tem, da tudi zunanji svet dojemamo in občutimo šele v sebi in ne tako kot, denimo, moj fotografski aparat in film s suhoparno tehnično oznako CT 18?

Z viharnega grebena sva se spuščala zdaj po gozdu, zdaj po travnatih senožetih v Senjsko Dulibo, prvo izmed mnogih »dulib«, ki sva jih prehodila vso svojo dolgo pot. Beseda »duliba« pomeni težko pristopno kraško globel ali slepo dolino, ki jo prekriva gozd, uporabljajo pa jo predvsem na Velebitu. Nehote se mi je porodila misel, da so »dulibe« pravzaprav »gluhe loze« našega Janeza Trdine, takšne, kot jih je opisoval v svojih bajkah o Gorjancih. No, Senjska Duliba še ni bila ona prava, kot so v srednjem delu Velebita, saj so ležale v njenem dnu še skromne košenice in celo nekaj senikov. V zavetju enega sva nato malo počila. In čudo, tam gori, nekaj desetnih metrov nad nama divjanje in tuljenje burje, tukaj pa brezvetrje in skoraj tišina.

Zapustila sva najino prvo dulibo, prešla še en gozdnat hrbet, pot sva kar lepo izbirala, in že sva stopila iz gozda na Jakovljeve krč, široko planjavo z malim zaselkom. Stopila sva k hišam. Pravkar so imeli mlačev, to pa še na star način, kako bi sicer mogli tu drugače, s konji na gamnu. Par konj je v krogu stopalo po razprostrtem žitu, prijazen možakar jima je prigovarjal, obenem pa z lesenimi vilami metal v zrak stepano slamo, da je veter, kljub zavetni legi dovolj močan, ločil zrno od plev. Ljudje so nama povedali, da delajo tu tako že od nekdanj. Kako morejo živeti tu gori, ko je edina zveza z dolino ozka steza, po kateri živinčeta le stopajo in ne vozijo z vozmi, do Senja pa je odtod tri ure hoda? Vsako leto priredijo malo živine, pridelajo malo ovsu, krompirja, malo hodijo v gozd, malo po svetu, tako nama je pravila ženica, pa po malem nekako gre. In pozimi? Snežni zameti, burja, volkovi, odrezani so od sveta po ves mesec ali celo več. Električne nimajo, tako ne kot v skoraj nobeni vasi na Velebitu. Zadnje čase pa nekateri čez zimo raje odhajajo v dolino, tu gori ostanejo obljudene le kake tri hiše.

Zapustila sva prijazne ljudi in nadaljevala svojo pot, kajti ta dan sva morala priti še do Oltarov. Stopava po široki planoti mimo podobnih zasolkov, ko je Jakovljeve krč. Slede si Žukalj, Rakita in Razbojište. Povsod goličave, kamenje, vmes pa nekaj bukovega čemovja, ki ga iz leto v leto in desetletja obgrizuje zelo skromna živina. Prav bukovo grmičevje, a tega imena niti ne zasluži, kaže na to, da so vse te goličave nekoč pokrivali širni bukovi gozdovi, a so jih ljudje požgali, da so naredili pašnike. Ti pa so kmalu postali skalna puščava z nekaj šopi trave med kamenjem. Skromne njivice so le na dnu kraških vrtač in majhnih kraških poljih. Na takšnem, nekoliko globlji, a pusta in revna, so poskusili celo s sodobnejšim načinom paše. Ogradili so z žico nekaj pregonskih pašnikov, a kaže da brez kakega posebnega uspeha.

Nehote pomisli človek na nič kaj rožnato prihodnost ljudi, ki žive tu gori. Brez cest, brez elektrike, vode, brez osnovnih gospodarskih in kulturnih pogojev, kot jih pojmujeemo v sodobni družbi, žive tako, kot so živeli nekoč. To pa je le borno životarjenje. Življenje si lahko izboljšajo le z zaslužki od drugod, ker tu gori jih ne morejo najti. Včasih so bile te kamenite planote morda varno pribežališče pred Turki in življenje spodaj ob morju ni bilo dosti boljše od tega zgoraj. Danes pa je drugače. Zato je v vrtačah vse več opuščanih njiv, po vasicah pa praznih in razpa-

Na Jakovljevem krču

Foto M. Ciglar

Kamenite planjave pri Rakiti

dajočih hiš. Zadnja vojna je tok odseljevanja, ki se je sicer začel že prej, močno povečala. Presenetilo me je pravzaprav to, da v teh krajih, ki jim pri nas v Sloveniji, tudi kjer je najslabše, ni primere, sploh še živijo. A seveda, kam bi stari ljudje. Kakšno bo tu življenje čez deset, dvajset, sto let? Morda bodo kdaj po kamenitih goličavah speljali ceste, verjetno le za turiste, da se ob avtomobilski vožnji po divjem svetu naužijejo pogledov na gorske vrhove in modrino morja v globoki daljavi. A za drugo? Morda se bo počasi, zelo počasi, začel porajati nov gozd, če bo to sploh še mogoče samo od sebe na skalnih pobočjih, ki jih žge sončna pripeka ali biča neustavljiva burja. V zavetnih legah in kjer je še malo zemlje, je gozd vedno pripravljen, da bi začel z zaraščanjem, podobno kot zarašča pri nas nekdanje goličave na Krasu. Toda v Sloveniji je narava veliko bolj blaga in takšnega krasa, kot je na južnih pobočjih Velebita, pri nas sploh nimamo, pa čeprav ga pišemo z veliko začetnico.

Do večera sva prišla na Oltare, majhno vasico, približno tam kjer se cesta od morske strani, od Jurjevega, prevesi proti liški strani. Cesta je bila od nekdaj važna predvsem za izvoz lesa, saj so prenekateri vozovi in kasneje tovornjaki vozili po njej velebitski les od Krasnega do ladij, ki so jih nakladali prav v Jurjevem. V nekoliko zanikrni vaški krčmi sva se ustavila ravno toliko, da sva poiskala tamkajšnjega gozdarja in ga povprašala, kje bi lahko prenočevala. Kmalu nato sva že povečerjala pri gostoljubnih vaščanih, potem pa se zarila v svežo slamo in prespala vso noč kot že dolgo ne, prav do belega dne.

Pravzaprav sivega dne, ker je bilo prvo, kar sva zagledala, ko sva pogledala skozi majhna vrata najinega podstrešnega prenočišča, težka siva megla, ki je tik za vasjo nad vrhovi prvih jelk zagrinjala pogled na pobočja Severnega Velebita. Ob takšnem vremenu lahko upaš samo na boljše. Nisva odlašala, čimpreje sva zapustila Oltare in se tik nad vasjo potopila v mračne jelove in bukove gozdove. Kmalu naju je zagrnila gosta megla, kar temno je bilo pod mogočnimi krošnjami in v skalnih prehodih.

Ta dan je bil najin cilj Zavižan in njegova planinska kočča, ki je v njej tudi meteorološka postaja. Stopala sva po lepo nadelani »Premužičevi poti«. Ime je dobila po gozdarskem inženirju Premužiču, ki jo je speljal po vršnih predelih Severnega Velebita prav do Baških Oštarij, to pa bo blizu šestdeset kilometrov daleč. Pot so gradili med obema vojnoma, denar za njo je dala država. Tako so mogli najti občasno zapo-

slitev ljudje iz tamkajšnjih revnih vasi, ker je bil v veliki meri tudi sam namen gradnje, seveda pa so gradili pot tudi zato, da bi bilo sploh možno kolikor toliko zložno hoditi po strahovito razčlenjenem in raztrganem kraškem svetu. Pot je široka približno meter in ponekod lepo tlakovana, speljana pa je tako, da bi jo bilo treba samo razširiti, pa bi jo lahko uporabili tudi za avtomobile. No, takšna usoda je najbrže v kratkem še ne bo doletela, nasprotno, marsikje danes že razpadajo skrbno zgrajene škarpe, ki jih nihče ne popravlja, ali pa ležijo na njej debele odkrušene skale.

Vsa tajinstvena je hoja po neznanem, temnem gozdu, ki ga zagrinja megla. Pogled ne sega dalje kot v krogu dvajsetih metrov. Tišina je vsepovsod, le z drevja tiho kaplja, kajti iz goste megle je pričelo rositi. Čudne prikazni vstajajo iz megle, porajajo se nedoumljive abstraktne podobe, pa so le podrti, z mahom in lesnimi gobami poraščena drveca in skalne pečine s tisočerimi oblikami kraških žlebičev.

Da se vzpenjava vedno više skozi Blatni dol in Veliko Sico, nama kaže višinomer pa tudi zunanja podoba samega gozda. Jelovine je vedno manj in manj, bukve pa so vedno bolj skrivenčene in nizke. Prispela sva na samo zgornjo mejo gozda. Iz za skalnega roba stopiva zdajci na plano. Sploh ne veva, kakšen je svet okrog naju, le po zemljevidu lahko ugibava, da sva nekje pod vrhom Vučjaka (1645 m) in že dokaj blizu najinemu cilju. Spet je zavel oster piš s severa, čeprav ne tako hud, kot je bila včerajšnja burja, priklonil je k tlom orumenelo jesensko travo in pritlikavo brinje. Bilo je bolj svetlo kot v gozdu, a kazalo je, da je do modrega neba še daleč.

Prišla sva že tik pod sam vrh Zavižana (1677 m). Imeniten razgled mora biti od tod daleč naokoli, a na spovedritev sva, žal, zaman upala. Med rušjem in vihnariki, med nešetimi skalnimi prehodi in stolpiči, sva prišla, kot bi hodila okrog začaranega gradu do samega Doma Milana Željja (1600 m) na Zavižanu. Kaj bi zunaj, vsa prepihana in nekoliko mokra sva raje zavila v zakurjeno kuhinjo, kjer sta samevala dva poklicna opazovalca vremena. Zavižan je meteorološka postaja prve vrste. Dom pa je razmeroma velika stavba, a je bil ob najinem prihodu popolnoma prazen. Septembra, vse kaže tako, so obiski na Velebitu bolj redki.

Kljub temu je dom izmed sicer redkih planinskih postojank na Velebitu še najbolj obiskan, to pa zaradi avtomobilske ceste, ki je speljana prav do doma. Loči se od ceste, ki drži iz Jurjevega

v Krasno, takoj za Oltari in se vije po severnih obronkih tega dela Velebita proti vrhu.

Cesto so zgradili vojaki, ki imajo tod nekje svojo postojanko, je pa široka skoraj kot cesta prvega reda, veliko širša, kot je glavna cesta, od katere se odcepi. Sam nisem prijatelj cest po gorah, zlasti ne cest po vrhovih, še posebno ne takšnih, kot so vrhovi Velebita, a Zavižan bi bil lahko marsikomu s svojim planinskim domom izhodišče za mnoge izlete v najlepše predele Severnega Velebita. Cesta te pripelje od morja v enem samem skoku prav na višino tisoč šeststo metrov, to pa je že nekaj edinstvenega. A dom je bil ob najinem obisku neoskrbovan, meteorologa sta lahko le prodajala razglednice, ki pa jih ni bilo, in prevzemala denar za prenočevanje. Tako si mora v dom vsakdo prinesiti vse sam. Najbrže to ni zaradi tega, da bi se poudarila planinska plat pohoda na Zavižan in Velebit, bolj verjetno zaradi majhnega zanimanja za gore in planinstvo sploh. Zanimanja pa seveda spet ne bo, če ne bo dom oskrbovan in urejen. Kdo ve, kje je rešitev iz tega zaprtega kroga? Nama seveda ta nepreskrbljenost ni delala prav nobenih težav.

Da sva imela le streho nad glavo, s seboj pa sva tako ali tako tovorila veliko tega, česar se je bilo treba spotoma znebiti in si olajšati kar pre-zajetne nahrbtnike.

Vse popoldne sva čakala na večer, da bi se razgrnile megle in pokazalo nebo. Da bi odšla na bližnji vrh Veliki Rajnac, kot sva sprva name-ravala, ni imelo smisla, saj ne bi videla tam drugega kot meglo in čutila, kako piha skozi vse špranje na najinih oblekah velebitski veter. Hoje do konca Velebita pa sva imela pred seboj go-tovo še dovolj. Zato sva razpravljala raje z obema vremenarjema o vremenu, kako je tod okoli po-zimi, kako je tedaj, ko se v snegu in burji odpra-vita na pot v dolino, pa je popoldne minilo. Ni se še stemnilo, ko sva bila že na ležiščih. V precej neurejenem prostoru, kamor je poleti tre-ščila strela in odtrgala s stropa ves omet, sva zlezla vsak na svoj pograd. Poiskal sem si mesto bolj visoko, tam se mi je zdelo, da manj piha kot pri tleh. Tuljenje vetra okrog vogalov pa nama seveda ni preprečilo zdravega spanca. Zjutraj spet razočaranje: megla, nekoliko bolj svetla kot včeraj, ob tem sva vsaj upala na

Satorina iznad Dokozinega plana

Foto M. Ciglar

izboljšanje, pa veter in živo srebro prav na ničli. Kaj bi? Ali naj počakava sonca, saj je prav ta del Velebita najlepši? Ker pa je barometer rahlo kazal na bolje, podatke sva dobila zares iz »prve roke«, sva se odločila, da nadaljujemo svojo pot, morda se nama bo vreme le spovedilo.

A do večera nisva imela te sreče. Pa je bila pot kljub temu lepa in mikavna. Premužičeva steza naju je varno vodila zdaj med rušjem in vihniki, zdaj skozi skrivenčeno planinsko bukovje, pa pod izlizanimi stenami, med škarpjem, žlebovi in žlebiči, razpokami in brezni. Prava zbirka kraških pojavov! Zares fantastične oblike in prizori. A kako bi bilo šele lepo, če bi mogla

opazovati prav do samega obzorja mogočno morje gozdov na liški ter modrino neba in morja ter belino jadranskih otokov na primorski strani. Zemljevid nama pripoveduje, morava mu verjeti, da sva prišla pravkar pod Veliko Koso, da hodiva po Rožanskih Kukovih, nad Čemerikovim Dolčičem, preko Čuporaša, pod Grmovačo, nad Fabinim dolcem. Le včasih, pa le za hip, se je megla nekoliko razmaknila, da sva zagledala pod seboj kraško globel, obraslo z rušjem in starodavnimi košatimi smrekami, da sva tako vsaj nekoliko zaslutila vso ogromnost tega raztrganega skalnatega sveta. A takoj za tem je hipni prizor spet zagrnil megleni val.

(Se nadaljuje)

NA POLJSKEM seže alpinizem v začetek 19. stol., ko je Stanislaw Staszic prvi znanstveno raziskoval Visoke Tatre, največ kot geolog in mineralog. Pri tem je naredil več vzponov na najvišje vrhove v Tatrah. Nekaj let nato je mlada pesniška generacija, izgnana iz domovine, iskala pesniški navdih v Alpah. Malczewski je l. 1818 prvi prišel na Aiguille du Midi v Mont. blanški skupini, pomembno dejanje v pionirskih časih alpinizma. Drugi manj pomembni pesniki so v razmišljanju o Mt. Blancu, o »strehi Evrope«, našli snov za svoja patriotična čustva. Poljski Byron Juliusz Slovacki je postavil najbolj dramatične prizore svoje igre »Kordian« na vrh Mt. Blanca. Tu njegov junak, zroč v sinjo nebo in globoke prepade, išče moči za zadnji osvobodilni boj s carsko tiranijo. Mnogi verzi Mickiewieca in Krasinskega so nastali ob dožitju alpskih lepot in spadajo v klasiko poljske literature.

Visoke Tatre so začele vabiti sredi 19. stoletja. Varšavski zdravnik Tytus Chalubinski je odkril vasičo Zakopane, 200 km od prve železniške postaje. Tu je postavil klimatsko zdravilišče za jetične bolnike. Čestokrat je vodil v gore cele ekspedicije. Chalubinski je najemal za vodnike stare pastirje, lovce, divje lovce, ljudske pevce, muzikante in drvarje ter vabil v gore pesnike, pisatelje in slikarje. Vsi so bili vzhiceni nad gorami in gorjanci.

Klub Wysokogorski (Club Alpin Polonais) pa so ustanovili šele l. 1904, istočasno tudi zametke gorske reševalne službe, oboje na pobudo Mariusza Zaruskega, ki je prvi na Poljskem gojil smuški šport in jadranje.

Poljski alpinizem pa se ni držal samo v Tatrah. Izgnani iz domovine so poljski znanstveniki po vsem svetu delali za svobodo svoje Poljske. General Grabczewski je raziskoval visoke gore v Aziji. Demyko je odkrival rudna bogastva Andov v Chile, Strzecki je bil prvi na najvišjem vrhu Avstralije, na Mt. Kosziuszko, Dybowski se je udeležil arktične ekspedicije na krovu ladje »Belgica«.

Po l. 1918 so člani kluba Wysokogorskega, po številu komaj 100 do 200 ljudi, dosegli visok tehnični nivo in velike uspehe. Ostrowski je po Mummeryjevi smeri splezal na Dych-Tau v družbi slavnega ruskega alpinista Maleinova. Dve poljski ekspediciji sta delali v Andih. Poljaki so prvi prišli na Ojos de Salado, drugi največji vrh zapadne poloble. Opravili so lepo kartografsko delo v prvem Geofizikalnem letu na Spitzbergih pod vodstvom Siedlickega, l. 1939 pa so dosegli vzhodni vrh Nanda Devi (7100 m), pri čemer sta bila v vršni navezi Jakub Bujak in Janusz Klanner.

Po l. 1945 je Poljska doživela velik demografski in ekonomski vzpon. Vsako leto se je iz vasi v mesto preselilo 1% kmečkega prebivalstva. Ni čudno, če se je razvilo planinstvo, turizem in vzporedno varstvo narave. V Tatrah je prišlo do turistične industrije in s tem do mnogih drugih sprememb in ukrepov (promet, zaščita, novi pašni predpisi). Prišlo je naravno do najožjega sodelovanja med poljskim in češkim nacionalnim parkom v Tatrah, kar je vzpodbudilo podobne načrte tudi ne mejah med Španijo in Francijo, Nemčijo in Svico, Francijo in Italijo. Poljska Tatra, dolga 50 km in široka 16 km, letno

sprejema 4 milijone turistov, to je 10 % prebivalstva. Ni lahko prevzeti odgovornost pri raznih športih, težko je tudi urediti pokrajino tako, da bi bila športna rekreacija ljudem čim bolj olajšana.

Poljaki so v Tatrah najprej določili »absolutne« prirodne rezervate, nato pa v ostale predele »kanalizirali« sprehajalce, izletnike, športnike. V rezervate smejo samo čuvaji. Posledice so se kmalu pokazale: naraslo je število divjih koz in druge divjačine, celo medvedov (od 2 na 8 v nekaj letih), kanalizacijo turističnih množic so izvršili z izvrstnimi cestami, stezami in z eno samo mogočno vzpenjačo (Kasprow Wierch) za smučarje. V vsaki dolini je po ena velika planinska koč, dobro je organizirana gorska reševalna služba.

Klub Wysokogorski ima zdaj 2000 članov, desetkrat več kot pred vojno, in ne misli širiti svojih vrst. Klub ima 18 sekcij, celo v Szczecinu (nekdanji Stettin) in v Gdansku ter v Šleziji (Wroclaw, Glivice, Katowice, Cieplice).

Klub živi od dotacij in od članarine ter od posebnih podpor za ekspedicije, ki jih največkrat organizirajo sekcije. Te dobe podporo od oblasti, lokalne industrije in potovalnih agencij. Devizne stroške pokrijejo večkrat s tem, da prirejajo mešane ekspedicije (s Francozi, Belgijci) ali z zamenjavo. Precej prispevajo tudi člani sami, ker je to vzgojno in vpliva na uspeh ekspedicije. Z materialom podpira ekspedicije tudi komite za telesno kulturo in turizem (GKKFIT). Vsako leto gre 50 najboljših poljskih plezalcev v Alpe in na Kavkaz. 100 do 150 plezalcev odhaja na Balkan, Pireneje, Julijske Alpe, na prireditve ENSA in UIAA. Tatra je za vse te prostror za trening, čeprav imajo stene tudi do 900 m visoke, nimajo pa ledenikov. Zimske razmere pa so prav tako težke, če ne še težje kot v Alpah. Zimski vzponi v tatranskih stenah terjajo bivake, prečenja po grebenih pa nudijo višinske razlike, ki so blizu himalajskim proporcijam.

V zadnjih osmih letih so poljski alpinisti vsako leto preplezali kako tako smer, ki jih uvršča med najboljše na svetu. Biel in Mostowski sta l. 1959 presenetila svet s severno steno Eigerja. Mostowski in Momatiuk sta prva preskusila direttissimo v Eigerju, torej poskus za Eiger 1966. Poljaki so svojo visoko raven izkazali tudi v severni steni Matterhorna v več smereh, nazadnje s prvo ponovitvijo Bonattijeve smeri pozimi, dalje v stebri Fréney, v zimskih prvenstvenih v les Droites, v Dolomitih (Sciara, zimska v Tofani idr.). Tudi po vojni so Poljaki razvili raziskovalno delo na Spitzbergih v Geofizikalnem letu, v Severnem Vietnamu, v eni največjih jam na Kubi, v puščavi Gobi, v Altaju, kjer so odkrili eno največjih najdbišč fosilnih dinosavrov na svetu. Največje uspehe pa so dosegli v afganistanskem Hindukušu, kamor so poslali že štiri ekspedicije. Eden od rezultatov od teh štirih ekspedicij je zemljevid Hindukuša, ki bo kmalu izšel. Obsegal bo kartografsko delo na 560 km² in popravil mnoge pomote in zmote kart, ki jih je izdal Survey of India. Poljaki so v Hindukušu stali na temenu šestih sedemtisočakov in na celi vrsti šesttisočakov.

Priznati je treba KW (Klubu Wysokogorskemu), da je v dobrem desetletju uveljavil poljski alpinizem v svetovnem okviru in s svojimi uspehi prinesel svoji domovini tudi mnogo ugleda.

AMERIKANSKI KLINI spadajo med tisti del plezalske opreme, ki so v zadnjih desetih letih pomaknile alpinizem v tak napredek, kakršnega si ljudje, ki ga pominjo trideset do štirideset let, niti v sanjah niso predstavljali. Dr. J. L. Griffin iz National Engineering Laboratory v Glasgowu je po naročilu UIAA raziskoval kvaliteto »evropskih« klinov in ugotovil, da ne ustrezajo normativi. Njegove ugotovitve so nagnile British Mountaineering Council, da je izdal svarilo vsem svojim članom, naj ne uporabljajo evropskih klinov in priporočil kline Chouinard. Yvon Chouinard in Tom Frost spadata med najbolj znane ameriške plezalce, ki so v Rocky Mountains, v Yosemite National Parc v Sierr Nevada prišli do novih izkušenj in preko njih do nove opreme. Chouinard je s pomočjo tehnikov izdelal kline novih oblik in iz novih materialov, iz nove zlitine jekla, kroma, molibdena in aluminija, ki se uporablja v letalski industriji in je nenavadno odporna. Poleg tega je prišel do novih metod pri zabijanju klinov. Ni vseeno, kako ga zabiješ, četudi si ga na videz zatolkel do vratu, »à mort«. Važno je tudi, da so klini pred uporabo preizkušeni,

to je, treba je vselej preizkusiti, kako klin sedi, in to ne samo na oči, ampak ga je treba preizkusiti s kladivom. V tehniki zabijanja je Chouinard s svojimi sodelavci prišel do mnogih novih spoznanj, ki jih v naši domači literaturi, kolikor je imamo, ni najti. Novost je tudi »Hero Loops«, 40 do 60 cm dolge nylonske zanke, ki jih ameriški plezalci jemljejo s seboj po deset. Nova je tudi izbira klinov, da omenimo pri nas zadnja leta že znani »rurp« (Realized Ultimate Reality Piton). Njegova uporaba ni tako enostavna, treba je nekaj vaje. V isto vrsto klinov za vzpon (ne za varovanje) spada knifblade (klin na nožič), bugaboo in Lost Arrow (klin na nož) in horizontalni klin — izgubljena puščica). Bugaboo ima dve, Lost Arrow pa štiri velikosti. Ti klini so odprli novo dobo v alpinistiki. Nadaljnji klini ameriškega tipa so še »angle« (kotni klini, kotniki s profilom V in U, in bong, jeklena zagozda s profilom V). Zadnja dva imata pet oziroma štiri velikosti. Vsi ti klini so zaradi svojega materiala zelo zdržljivi, lahko jih je ravnati in vzdrževati za daljšo rabo.

V JUGOVZHODNI STENI CATINACCIA

Vasja Doberlet

Stojiva pod steno in ugibava, kje gre najina smer. Na razglednici je kar lepo vrisana, ko pa gledava steno, nama ni jasno, kje bova prišla preko črnih plati, ki so nekje v spodnji polovici stene.

»Bo že kako,« pravi Matic in spravi razglednico. Od vstopa naju loči samo še ne preveč strmo melišče. Ne da se nama hiteti. Sprašujem se, kakšno bo danes vreme. Nama bo vsaj enkrat naklonjeno? Ves teden sva že v Dolomitih, pa je bil komaj en dan brez dežja. Danes je bilo čudovito jutro. Dajalo nama je upanje, da bo ves dan brez dežja. Bilo bi lepo splezati tudi kakšno daljšo smer. Ves čas, odkar smo že tu, se naše oči željno upirajo v jugovzhodno steno Catinaccia. Toda tu te ne sme dobiti dež. Malo pod vrhom tvori gora nekakšen zbiralni lijak. V dežju nastajajo pravi potoki, ki v petsto do šestometerskih slapovih padajo čez steno.

Toda za danes sva naročila lepo vreme. V vodniku sva si našla primerno smer: Via Vogler, V, 600 m, 5 ur. To je bilo vse, kar sva znala prevesti. Imela pa sva razglednico z vrisanimi smermi, ki se jih na srečo da tudi po kranjsko brati (če so smeri pravilno vrisane — in ta je k sreči bila). Melišče je za nama, začeti bo treba s plezanjem. Jošt nama je v Ljubljani kimajoč razlagal, da so

V steni Catinaccia

Foto V. Doberlet

dolomitske petice »kar dobra stvar«. Medtem ko razvijava vrh, ugibava, v kakšnem smislu naj si to razlagava. Končno sva navezana. Po prvih dveh raztežajih po lažjem svetu si še ne moreva ustvariti slike o dolomitskih peticah. Privezan na zaupanja vreden rogelj varujem Matica, ko se spoprime s prvim težjim raztežajem. Zajedo med velikansko lusko in steno hitro premaga in me na vrhu luske varuje. Prišla sva do tam, kjer se nama je zdelo prej tako nemogoče. Od tu pa vidiva, da je stena lepo opremljena s »šalčkami« in da bo res šlo. Dobri oprimki in ravno tako dobri stopi dopuščajo »uživantsko« plezanje v sicer zračni smeri. Ker pa je vsake muzike enkrat konec, je bilo tudi te. Od spodaj je prišel glas: »Še osem metrov!« No prav! Kje naj naredim stojišče, mi pa ni jasno. Splezam še malo više in najdem dva roglja, drugega nad drugim. Na zgornjega se privežem, na spodnjega se usedem, noge pa mi bingljajo po zraku. Matic je hitro za mano. Odda mi nahrbtnik in se potruji še za raztežaj višje. Kmalu nato se stena rahlo položi in po lažjem terenu prideva do začetka stometrskega kamina. Povsod je še dosti vode, tako da nama žeje ni treba trpeti. Po mokrem in mastnem kaminu res ni prijetno plezati. Maticu se najbrž zdi, da sem prepočasen. Začne pripovedovati, da je podobne kamine Dülfer sam plezal. Jaz pa nisem Dülfer. Petice pa tudi niso šoder. Ko mi Matic potem z nahrbtnikom sledi, ima priložnost okusiti vse sladkosti kaminskega plezanja. Ko pride do mene, mi z največjim navdušenjem pusti culo. Po dveh raztežajih moče po blatnem in hladnem kaminu končno stojiva na grebenu in sonce naju spet greje.

Vrv nabereva in se počasi pomakneva proti vrhu. Na obzorju se markantno pne proti nebu zasneženi vrh kraljice Dolomitov s svojimi stopničastimi stenami. Daleč, daleč za njimi pa slutiva naše hribe z lepimi belimi stenami in še lepšimi in sploh najlepšimi sestopi.

Voglerjeva smer v JV steni Catinaccia, ocena V, višina 600 m, 6 ur. Plezala Matic Maležič in Vasja Doberlet, Ljubljana.

S SMUČMI POD MATTERHORN IN NA BREITHORN

Dr. Lojze Dolhar, Trbiž

azalec se je premaknil na 130 in tam je obstal. Tri ure je nihal med 30 in 100, le za kratek čas se je upal tudi preko. Zdaj pozna eno samo številko — prilepljen je na 130.

Ravnokar sem zapustil Benetke, ki jih še pogledal nisem in drvim proti zahodu. Mimo Padove — gluh za sv. Antona, mimo Vicenze — slep za arhitekturo Palladia. Ne pogledam Arene v Veroni, se ne ozrem proti Gardskemu jezeru — vidim samo 130. Gledam jo eno uro, dve uri, tri, štiri ure. Za mano je tudi Milan. Prva restavracija »Mota«¹ je švignila nad glavo mimo s hitrostjo 130 km (čeprav je ura taka, da bi se kosilo kar dobro prileglo.) Pri drugi taki restavraciji »Auto grill Pavese« ustavim samo zato, ker to zahteva znanost. Par minut, kolikor je potrebno, da popijem kozarec mleka in skodelico črne kave. Nato zopet »130«. Mimo frli 100 metrov dolgi napis OLIVETTI, bližam se Torinu, paziti moram — evo: Santhià. Tahimeter pade na 100, 60, 30, 0. Zame je konec avtostrade, ki me je v dobrih štirih urah prepeljala preko severne Italije. Konec je tudi smeri vzhod—zahod.

Zavijem proti severo-zahodu in v Ivrei končno proti severu, nasproti goram. V Pont Saint Martin me objame dolina Aoste. Rimski most, ki me po obliki spomni na mostarski, je vreden, da si ga ogledam поблиže. Verjetno sem hotel obuditi tudi delec svojih mladih dni, ko so mi vtepali v glavo Cezarja in njegovo »De bello gallico«. Saj je bil most zgrajen istočasno s cesto, ki je Rimljanom omogočila prehod preko Alp, da so vtepali Galcem v glavo svojo kulturo. Zob časa ga ni zmožel in srečo je imel tudi, ko so bombe I. 1944 porušile vso njegovo okolico. Njemu samemu so pa prizanesle.

Dolina se tu močno zoži, vije se ob reki Dori sredi sivih gričev, po čigar strmih pobočjih visi vse polno vinogradov.

Tudi St. Vincent, znamenito letovišče, je bilo vredno natančnejšega ogleda, toda vse zastonj:

¹ Restavracije na italijanskih avtocestah so grajene nad cesto v obliki nadvoza.

Matterhorn, Cervin, zermatski lev z Gornergrata

Foto dr. A. Dolhar

na strehi avta je stvar, ki trpi za »dolinsko« boleznijo in mora čimprej v svoj element.

Par kilometrov zatem, pri Chatillonu, zavijem v dolino Valtournanche. Tu se začne za avto drugačna pesem. V klancih in vijugah je kota 130 le daljni spomin... Kakor da ni pravega ognja v njem. Zato se pa oči vedno bolj iskrijo. Saj tu moraš kmalu... res: pri Anteyu že zagledam njega, ki s svojo gmoto in s svojim duhom obvlada dolino: Matterhorn.

Vendar moram povprašati, če je res. Malo razočaran sem; v spominu mi je drugačen. Tu ni tak mogočen gospod, kot je v Švici, nad Zermattom. Tam vzravnani, sloki, postaven lepoteč, s krivcem za klobukom — tu, tu nekam širok, bolj ženske postave: Marija Terezija. Ali ima zaradi tega med domačini ime La Becca (torej ženskega spola)? Naj bo karkoli, tudi s te strani se mu (se ji) vsi klanjajo.

Še dvajset kilometrov vožnje. Med tem se dvignem od 1000 na 2000 metrov in na cilju sem. Cervinia.

Lepo ime, ki mu vsak alpinist oz. smučar prisluhne s posebnim zanimanjem. Vendar ima kot tako grenak priokus. Spominja namreč na naš »Monte Nero« ali »Tricorno«. Vasica je imela

prvotno francosko ime: Breuil (kot vsi kraji v dolini Aoste). Sedanji naziv so ji dali šele za časa fašizma. Ko sem nekemu domačinu to opomnil, je hvaležno odgovoril: »Vsaj nekdo, da to upošteva.« Po drugi svetovni vojni, leta 1948, so dolini dali deželno avtonomijo in takrat so očitno naredili kompromis, kraj se zdaj imenuje: Breuil-Cervinia.

Vasica ima komaj par sto prebivalcev. Sami hoteli. V katerega naj stopim? Odločim se takoj za »Grant Baito« že zaradi lepega napisa, ki ga nosi na pročelju pod napuščem.

Heureux celui qui sur ces monts put long temps se reposer.

Heureux celui qui les revoit s'il a du les quitter. (Srečen tisti, ki v teh hribih mogel dolgo je počiti.)

(Srečen tisti, ki jih zopet vidi, če jih moral je pustiti.)

Ne mislim sicer počivati teh osem dni, ki sem se namenil, da jih tu prebijem. Prva misel ni primerna za današnje čase, vsaj za smučarja sredi takega sveta ne. V živo me je zadel drugi stih. Saj je bila ta misel pri meni pravi nagib, da sem se odločil priti sem. Po sedemnajstih letih ga spet vidim, sicer z druge strani. Takrat

mi je dovolil, da sem mu stopil na njegovo teme. Zdaj nameravam s smučmi premeriti vse snegove ob njegovem vznožju in srečen bom, če bo povzriteljsko pazil name.

Prvi dan: obvezni vzpon na Plateau Rosà, visoko 3500 m, z vzpenjačo treh delov. Že med vožnjo se navdušenje stopnjuje, ko gledaš svet in naprave ter misliš na veliko tablo, ki si jo videl v spodnji postaji in kjer so bile začrtane vse žičnice in vse proge. 60 km žičnic — 300 km prog! Seveda na vsem ozemlju, tu in onstran meje.

Gornja postaja stoji na grebenu, ki tvori politično mejo med Italijo in Švico, nekako razvodje med jugom in severom. Greben sam ima proti jugu torej proti Cerviniji strmo pobočje s prepadnimi stenami. Proti severu pa preide v široko planoto, ki ima ravno toliko naklonine, kolikor je potrebno za smučarski živžav. Pozimi in poleti, brez prestanka. Zato poskrbijo vlečnice, ki jih po potrebi predevljejo. Smuka se namreč vrši po zasneženem ledeniku, ki ni vedno na istem mestu na razpolago. Zависи namreč od razpok, kje in kako so zasnežene.

Razgled z grebena? Prvi pogled velja seveda njemu, ki je tu slekel svoj »Cul-de-Paris« in pokaže v svoji vzhodni steni že nekaj švicarske krvi. Proti jugu širok okrešelj, ki ga obroblja z vzhoda in zahoda nezanimiv obroč gora in na čigar spodnjem koncu se nahaja Breuil-C. Na daljnem obzorju Gran Paradiso, Mt. Blanc. Proti severu ti mali Matterhorn ponuja svojih 3890 metrov za malo južino in malo zadaj Breithorn, ki ne zahteva mnogo več (tako se zdi), čeprav sega preko 4000 (4165 m).

Smuk s platoja v Cervinijo je mogoč v glavnem po dveh progah: levo po vzhodnem pobočju — t. i. Valentina — in desno po zahodnem pobočju, h kateremu prideš preko Teodulskega prelaza, kar pa omogoča umetni most nad že omejneno strmino pod grebenom.

Smuk sam je seveda edinstven (posebno za nas, ki smo vajeni le koruznih žgancev.) Zato skrbi širina in nikjer prehuda strmina. Dolžina smuka 10—12 km, brez zavojev.

Drugi dan je treba seveda iti v Zermatt. Imam sicer osem dni časa in vendar moram takoj tja. Vem zakaj. Kdor ne gre, naj raje ne govori, da je bil v Cerviniji. Kakor če bi se kdo ponašal s Triglavom zato, ker je videl njegovo severno steno iz Vrat. Sicer pa tudi pri Italijanih ni kampa-nilizem več tako močen, odkar so začeli hoditi čez mejo. V primerjavi med Cervinijo in Zermattom se je vsakdo izrekel za Zermatt.

Vreme ni bilo najlepše — »frontalne motnje na pohodu« —, ko sem na vrhu obrnil hrbet meji in se spustil v dolino. Formalno pravico do tega mi je dala mednarodna izkaznica, ki za 400 lir na dan dovoli uporabo vseh ustreznih žičnic to in onstran meje.

Kar sem iskal, nisem dobil: vrhovi so bili v meglah, »on« se je le za hip napol odgnil, potem pa vse sivo je bilo. Dobil sem pa sneg za bogove, pršiča tri prste na trdi podlagi. Kot po ogromni perzijski preprogi so smučni drsele in vriskale v dolino.

Najprej do postaje Furgg. Od tod z vzpenjačo na 150 m višjo točko Schwarzsee, kjer si navežeš zopet smučni in prismočaš mimo planine Staffel

Motiv iz Cervinie

Foto dr. A. Dolhar

Smuški paradiz med Cervinio in Zermattom, Plateau Rosà

do Furri, ki je že v zelenem in odkoder se zato popelješ v gondolo v Zermatt, ki leži 400 m nižje od Cervinije in je v tem času že brez snega.

Za ogled mesteca sicer ni bilo dosti časa. »Ob treh morate nazaj,« je opozarjal pri kosilu smučki učitelj, ki je pripeljal »preko« svojo skupino.

No, tudi do treh vidiš marsikaj. Spoznaš vsaj zunanost. Popolnoma drug svet. Medtem ko se v Cerviniji bohota moderna arhitektura in je še ena edina hiša, ki v starem domačem slogu kljubuje času (hiša starega vodnika Reya), so vse stavbe v Zermattu zgrajene v starem alpskem stilu. Strog je nalog, da stavbe ne smejo imeti več kot štiri do pet nadstropij in da morajo zgornja tri, štiri nadstropja biti iz lesa. Eno zgradbo sem pa videl, ki je bila vsa iz belega kamna. Bela muha. Zadržil sem se. Anti ne popuščajo tudi tam?

Znano je npr. da avtomobili ne smejo v Zermatt. Še motocikel je moral Buhlov prijatelj skriti pred mestom v grm in ponoči skrivaj odkuriti. Zdaj se pa govori, da bodo dovolili avtomobilom približati se mestu. Gre samo za razdaljo. Nekateri hočejo do 5 km, drugi le do 18 km pred mestom. V mesto samo nikakor ne. In to da kraju poseben videz. Čudna tišina vlada povsod. Še tisti vozila za prevažanje malih potrebščin (pošta, kruh, mleko itd.) in ki so očitno na motor, švignejo

mimo brez najmanjšega glasu. Kot sence, ki se jih prvič celo ustrašiš.

Če se pomisli pri tem na čisti zrak, ki ga tu še moreš vdihovati, medtem ko je v Cerviniji vprav nasičen z avtomobilskim izpuhom (saj leži na dnu kotanje), potem je sodba lahka.

Ni bilo časa za ogled živalskega vrta, kjer so kozorogi posebna privlačnost. Tudi za planinski muzej mi spomin pravi, da je mnogo zanimivosti v njem, vtem ko imaš v Breuilu edino znamenitost... dva ogromna čekana afriškega slona, ki so ga Valdostanci ujeli. O gorah: slike vodnikov in — zbirka znamk. Še svoje »Beke« nimajo. (Tozadeven relief se nahaja v postaji vzpenjače zato, da lahko slediš nje poteku.)

»Ob treh morate nazaj!«

Vsakdo prejme v življenju obvezno dve uri, eno za birmo in to kmalu ukonča, ker je nje gospodar. Drugo, ki je pravzaprav prva, dobi že ob rojstvu. Tej pa služi človek vse življenje. Meni je bila takrat dana budilka, ki zveni vselej zadnji hip... V zvezi s tistim dnem v Švici bi rad pokazal, kako se pri posamezniku zgodovina ponavlja.

Tako se mi je zgodilo pred leti v Dubrovniku na poučnem izletu zagrebške univerze. Odhod proti Reki je bil najavljen za osmo uro zjutraj iz Gruža. Dobim dovoljenje, da grem prej še malo na lastno pest. Z uro na roki si ogledam obzidje. Zelo

preračunano. Deset minut pred osmo moram biti pri parniku. In deset minut pred osmo izstopim iz tramvaja v Gruzū. Toda... kovček sem pozabil v tramvaju, tečem za njim do konca in pritečem nazaj. Še tri minute — dober sem. A kolegov ni nikjer: parnik je bil namenjen v Kotor. »Oni za na Reko je še tam« ... od koder sem bil pritekkel. Dvigali so mostiček, ko sem prispel do njega.

In še in še takih. Sojeno mi je. V Trstu sem tudi hotel biti deset minut prej na parniku, pa se je sredi Korza pokvaril tramvaj...

Podobno to pot v Švici. Bilo je blizu štirih, ko sem prihitel do vzpenjače. Dneva še skoro štiri ure, časa torej na pretek. V pol ure me vsi trije deli vzpenjače (Winkelmatten-Furri, Furri-Furg in Furgg—Trockener Steg) potegnejo na koto 3033 metrov. Še tristo metrov višinske razlike z vlečnico in nato dvajset minut hoje do Teodulskega prelaza. Tako mi je bilo rečeno. Ko se postavim k vlečnici, se le-ta ustavi. Zakaj? »Pol petih«, je bil rezek odgovor. »Vse žičnice se tedaj ustavijo, zato da imajo nameščenci na razpolago dve uri dneva za pregled naprav.« Kaj naj naredim? »Nazaj v Zermatt in tam prenočiti.« Če drugače ne gre. No, deset frankov pomaga, da spravijo v obrat vlečnico, ki me nato potegne — na pol pota. Ustavila se je, kot sem potem zvedel zaradi viharnega vetra. Kaj zdaj? K dvajsetim minutam lahko računam v tej višini še eno uro hoje. Vihar, ki mi je bril v obraz, mi je prišepnil, da bosta tudi dve uri. Za nameček so se začele zbirati okrog mene še megle, ki jih je vihar gnal preko planote in ki so grozile, da požrejo vse, kar je na vidiku.

Kako je človek majhen v takih okolnostih. Dokler vidi, se mu zdi, da je gospodar nad vsem, kar vidi. Če ga pa zagrne megla, mu noben korak ni več zanesljiv. Še kjer stoji, omahuje. Kje je samozavest? Kje »volja tak krepka, ko tvoje gore...«? Megla je vzela gore, vzela je tudi voljo, ostal je le samoohranitveni nagon, ki je pa na srečo tudi zelo močan.

Pol ure se borim v reber, pol ure se borim tudi z mislijo, ali naj obrnem smuči in posmučam v dolino, v Zermatt. Vihar je tulil in nisem slišal, kako je pridrdral do mene snežni maček. Imel je tri še hujše zamudnike (ki so morali plačati 80 frankov za uslugo). V dobrih desetih minutah smo bili na prelazu. Še pred sončnim zatonom. Ne vem, kje bi bil spal tisto noč, ko bi ne bilo mačka. Ali v Zermattu moralno pobit ali bi bil nadaljeval vzpon (kar je najbolj verjetno) in bi prišel v Cervinijo telesno ubit. Naključje in sreča za poskrbeli za happy end. Sicer pa, kateri gornik se more ponašati s stoddstotno gotovostjo?

Sem tedaj pravilno ukrepal? Jaz sem tako, drugi bi bil verjetno drugače: kakor komu leži. Toliko mi je let, da bi bil moral poznati svojo... uro. Naslednji dan je snežilo. Vihar prejšnjega večera je bil torej znak vdora mrzlega zraka. Drugi dan isto vreme in še pol tretjega. Vendar sem bil vse dni na smučeh. Po takih progah je to mogoče. Le zaradi megle so zavoji večkrat povzročili omotico, ki me je prisilila h kratkemu počitku.

Ob večerih me je seveda zanimalo vreme. Pred Domom vodnikov je barograf, ki je prva dva dneva, torej pri lepem vremenu, črtal navzdol, odkar pa sneži, riše navzgor.

V isti hiši je kavarna »Bar delle guide«. Vstopim, naročim čaj in vprašam po vremenu. Uslužni barist hoče pogledati na barometer. Ko mu rečem, da sem tistega že sam videl, me je obsul z izgovori in opravičili o neugodni legi in da nihče nič ne ve. Pač sta dva. Stari vodnik Pellissier (ki je bil tristokrat na Matterhornu) in še nekdo, ki sem mu pozabil ime. Pa tudi onadva se večkrat sporečeta: eden trdi — sonce, drugi dež. Važno je pridal: »Eden od obeh zagotovo ugane.« (Razume se, da nisem poiskal ne enega ne drugega).

Ker je bil mož zelo zgovoren, sem marsikaj zvedel. Bil je 14 let po svetu (v Švici in v Nemčiji) in je delal vtis razgledanega človeka, ki gleda tudi na svoje domače razmere brez predsodkov. Trdil je, da tamkajšnji ljudje ne znajo ravnati s tujci; da imajo gluha ušesa za vprašanja; če dajo odgovor, ni nikoli točen; da ne znajo urediti po pol penziona, ki bi bil tako praktičen za smučarje; da hočejo samo bogate turiste, ki jih pa več ni... Čudil se je Milanezom, ki tvorijo 90% turistov, da zabijejo stotine in stotine milijonov v tamkajšnje stavbe. Gradi se npr. celo naselje skupnih stanovanj v obliki ogromne podkve (zadevna maketa je razstavljena v nekem izložbenem oknu), ki učinkuje kot mračna srednjeveška trdnjava. Kompleks bo stal in sicer kakih sto metrov nad vasjo na mali planoti Giomein, ki ima zdaj še čist zrak. Ko bo »podkve« dograjena (notranjost bo dostopna samo skozi podvoz!), smrad avtomobilov ne bo mogel nikamor — najprej ga bodo vdihavali, potem pili, nato jedli... Ko sem na koncu vprašal prijaznega barista, zakaj ne primerja svoje vasi s sosednjo, s slavnim Zermattom, mi je odgovoril: »Tam pa še nisem bil.« —

Šesti dan se je prikazal s krasnim vremenom. Treba ga izkoristiti za Švico, da vidim, česar prvič nisem. In zadel sem. Bil je moj najlepši dan na smučeh, sem vzkliknil zvečer. Danes, ko skušam dan podoživljati, moram ponoviti: res, naj-

lepši dan. In to izmed precej velikega števila, če pomislim, da sem že zdavnaj srečal... Abrahama. Kakšna razlika med južno in severno stranjo! Na jugu se res smučaš po lepih progah, a le po progah in še na njih ne dobiš povsod enako dobrega snega. Na celo pa še misliti nisi smel. Panoramsko je pravo dolgočasje: ustavi se na 3000 ali na 2000 metrov ali kjer koli drugje vmes, povsod isti vrhovi okoli tebe, ne eden več ne eden manj. Niti ne vrhovi, veriga z isto višino — zid (»muraglia«).

Zgodilo se je, da sem se vendar za kratek čas hotel izročiti sončnim žarkom. Sedel sem v sneg. Ob robu proge seveda. Ni minila niti minuta, ko se ustavi nekdo: »Avez vous mal?« Morda komaj dve minuti pozneje: »Ist was passiert?« Takoj nato tretji: »Qualche cosa di rotto?«

Tristo zelenih! Tudi tukaj me preganjajo trije jeziki, kakor doma (čeprav je eden malo drugačen). Dober namen? Že bo, ali na račun mojega miru. Vstal sem in zbežal, veter mi je pa hladil razgreto čelo.

Kako vse drugače onkray meje. Tudi tam so doma trije jeziki, tam še celo, tam so res doma. In če prideš tja, ti niso na poti, v tvoji službi so.

Tam je doma tudi pravi sneg. Seveda, saj smo na severni strani grebena, kjer sonce nima take moči, tudi sredi aprila ne. Že prvič so smuči vriscale po prostrani preprogi. Zdaj so v zamaknjenosti jadrane skozi brezmejno belino, kakor v pravljici iz 1001 noči. (Če bi avtor pravljic poznal smuči, bi imel dosti lažje delo: ne bilo bi mu treba dvigniti se v oblake...) Zdaj sem šele videl, da preproga meri nekaj kilometrov v širino in isto toliko v dolžino, a v rokah jo držijo sami velikani, štiritisočaki. Le en vogal je brez opore, tam visi, tam je Zermatt.

Tak je pravi, splošni vtis. Tudi podrobnosti so kaj različne od juga. Spust se prične tik ob Malem Matterhornu po Teodulskem ledeniku, ki niti ne veš, kje prehaja v Furggov ledenik, in ki sega do vzhodne stene Matterhorna. Na bližnjem obzorju se ti bleščijo nasproti Dent Blanche, Obergabelhorn, Zinalrothorn in Weisshorn. V daljavi ugledaš tudi Jungfrau.

² To je srce Alp, pravi Walter Pause v svoji knjigi »Sto najlepših gorskih izletov v Alpah«. To srce bije ob vznožju najelementarnejšega gorskega lika, ki ga pozna Evropa: demonsko, strašno in hkrati privlačno kipi 4478 metrov visoko v nebo, obdan z golimi ledenimi tokovi — niže spodaj obrobjen z zelenimi planinami, cvetno peno travnikov, med temno in svetlo leskečimi se iglavci.

Poleg Matterhorna, čigar orjaška a neverjetno sloka postava se tu in tam zrcali v gorskih jezerih, nas prevzame ogromna ledena trdnjava M. Rose, ki je s svojimi 4638 m drugi najvišji vrh Alp... Med drugimi štiritisočaki nadzemsko lesketajoči, berzhibno oblikovan Weisshorn... To je resnično NON PLUS ULTRA Alp.

Kdor se odtod ne vrne v dolino s srečnimi očmi, mora takoj k zdravniku...

Par sto metrov nižje se desno pokaže severna stena Breithorna, pod katero bi se napotil, če bi si vzel za cilj ledenik Gorner oz. nad njim ležeči Gornergrat,² ki je najbolj znamenita točka v tem predelu in kamor pelje iz Zermatta tudi železnica. Ker sem v drugem »magnetnem« polju, je moja prva postaja Furgg. Na tej poti se mi po vrsti pokažejo desno izza Breithorna še obronki dvojčkov Kastor in Poluks, nato Lyskamm in ledene glave M. Rose.

Postaja Furro leži v višini 2430 m, in je nekaj ključ: preproga je tu močno natrgana in skozi se vidi grapa s strmimi pobočji, ki prehajajo v prepadne peči. Z gondolo se zato dvigneš na višjo točko Schwarzsee, ki leži na podaljšku grebena Hörnli. Matterhornov lik občuduješ odtod v vsej njegovi veličastnosti. Lepa in obširna restavracija je tudi dokaz, kako veliko je število njegovih oboževalcev.

Smuka do planine Staffel, vlečnica na Hörnli in povratek na Furgg je svojevrsten superlativ. Medtem ko si bil prej kljub prostranosti sredi vrveža in kljub njegovi bližini še razmeroma daleč od »njega«, se mi je tu zazdelo, da se smučam po njegovih prstih in če sem hotel do vrha videti njegovo severno steno ter previsno glavo, sem se moral ustaviti in se opreti na palice. Večkrat sem to tudi storil in nihče me ni motil.

Bil sem sam z njim. Ali je bilo naključje, da takrat ondod ni bilo prometa, vključ vsepovsod enako dobremu snegu? Pri tolikem prostranstvu je pač mogoče, da se dobijo predeli, kjer poleg vsega drugega uživaš še samoto.

Ko sem ga prvič videl, mi je bil višek za oko, višek kot tura. Pa za oko je bil takrat samo siv. Zdaj je kakor ogromen stožec sladoleda s smetano in koplje se v okrepneli peni. Za tako lepoto je bil tudi Byron — pesnik narave — prereven. Razumljivo, saj je živel v dobi, ko takih doživetij še ni bilo.

Smuk do postaje Furgg. Nato z vzpenjačo v Trockener Steg in z vlečnico na Furggloch, 3365 m. Obmejni greben. S švicarske strani te potegne vlečnica prav do roba. Žična ograja na robu te varuje, da ne zdrkneš čez prepad v Italijo.

Opazujemo zapuščene proge pod nami. Nekdo se začudi in vpraša: »Glace?« Led? »O ne, ni ledu, le italijanski smučarji spijo v tem času«. Bilo je ob treh popoldne. Pa ne samo italijanski. Tudi mene je v Cerviniji dnevni penzion prisilil k popoldanskemu počitku. Jaz sem pa... moder bil, sem se mu izvil — dvakrat, ko sem šel v Švico. In enkrat sem imel za plačilo svoj najlepši dan. Kako bi me jezilo, če bi bil tisto popoldne

prespal. Morda mi bo kdo oporekel, da to ni res. Saj bi ne bil vedel, kaj me je tam čakalo in, česar ne veš, te ne prizadene. Kaj pa, če bi mi kdo izdal to, kar jaz izdajam? Prej ali slej bi gotovo zvedel. Sicer mi je podzavest že doma govorila: Le podaj se na dolgo pot, v Cervinijo, ali glavni cilj naj ti bo še en korak naprej.

Ni torej čudno, če me je pritegnil Byronov stih, da je srečen, kdor se vrne tja. Da, ali na švicarsko stran.

BREITHORN (4175 m)

Preden greš, poglej nebo, glej dolgo proti vrhu in prisluhni srcu: Spoznal boš najvarnejšo pot in gora te ne bo izdala.

Balmat

Zadnji dan. Za ta dan sem se začel pripravljati že prvi dan. Ko sem prvič stopil na Plateau Rosà, se ozrl naokoli in videl na bližnjem obzorju 6 do 700 metrov višji vrh, sem rekel: »Če bova pridna in nama bo sreča mila, bova šla

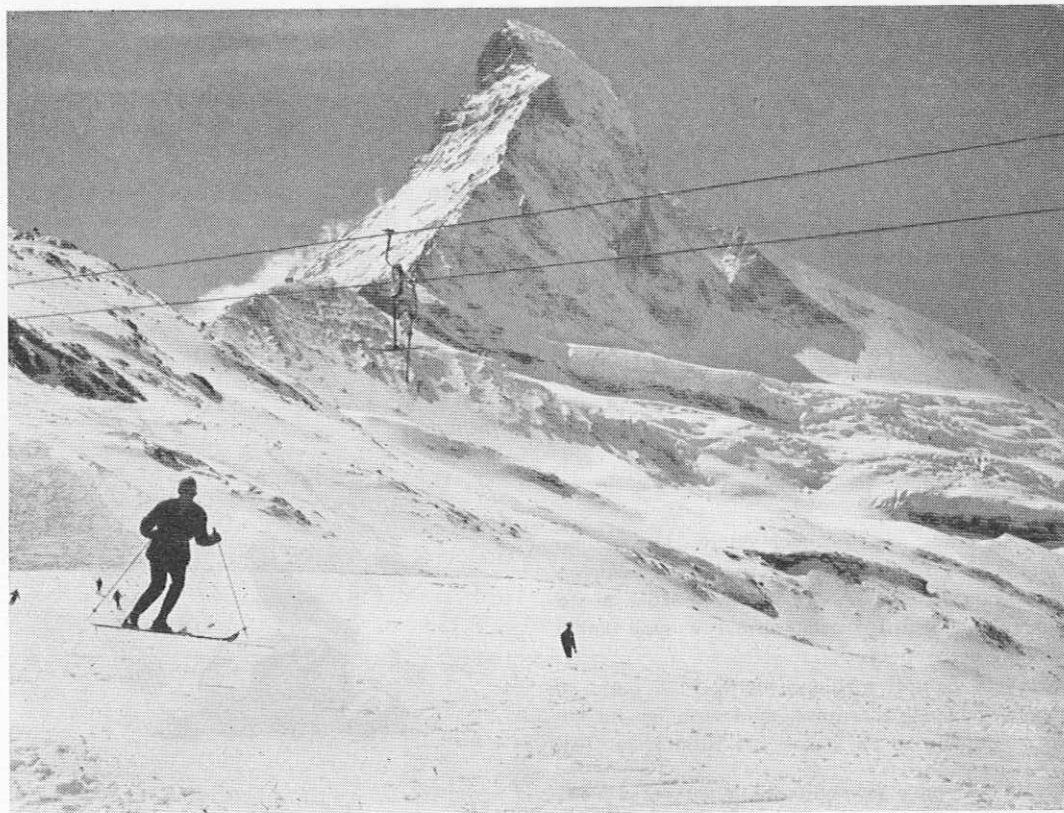
tja gor.« Ob tej priložnosti moram že izdati, da sem bil v družbi osebe, ki je bila prvič nad 3000 metrov in ni imela ne duha ne sluha o tem, da je ponekod v snegu potreben tudi cepin in še kak drugi pripomoček.

Poznala pa je rek: Kjer je volja, tam je pot. In slepo zaupanje. Toliko večja odgovornost zame. Breithorn. Tako blizu je. Ravan, malo brega, spet ravan in na njej snežna kopa. Kar šel bi. Toda previdnost je čednost, ki jo v gorah prav posebno potrebujemo. Nikoli je ni preveč, kvečjemu premalo. Začel sem poizvedovati, »Potrebna je vrvi za vzpon.« »Potrebna je za smuk zaradi razpok.« Pa dereze? »Tudi in cepin.« Bil sem zmeden. Opazoval sem jih — cele gručice v gosjem redu in ni se mi zdelo, da so vsi tako opremljeni. Midva nisva imela ničesar. Naj kupiva? Že, če je res potreba. Spomnila sva se, da sva pred par dnevi spoznala domačina Compagnonija, zmagovalca K₂. On bo vendar vedel najbolje.

»Kaj vrvi! Še jaz za klienta ne vzamem vrvi. Nobene nevarnosti ni po gazi. Smučanje ob vrvi je pa nesmisel.«

Tehnika in divjina se vse preveč srečujeta

Foto dr. A. Dolhar

Hči je dobila samozavest, meni se je odvalil Gaz naju pelje mimo Malega Matterhorna. Preveč se mu ne smeš približati, kajti ob njem je tista strmina, po kateri uprizarjajo hitrostni smuk, »il chilometro lanciato«. L. 1964 je bil dosežen rekord 175 km na uro (Di Marco). Ker je tam zjutraj navadno ledeno, je gaz speljana tako, da se nikomur ne ponudi priložnost, da bi tolkel rekord... Vzpenjaš se po bolj položnem pobočju tik pod seraki Ventinskega ledenika, ki se tam lomi. Nič prijeten občutek za hčer, ki je bila prvič v njih bližini.

In če se katera klada odlomi? Tako sumljivo visijo na robu. Prav ta hip?

Onkraj roba zopet del širne »preproge« na Breithornovem platôju. Vse do vrha. Tu namreč preproga ni v rokah temveč v zobeh tega štiritisočaka in je zadnji konec zato precej strm.

Gozd smuči naju pozdravi ob vzhodu vrha in njih gospodarji so se že vračali: ta z vrvjo, oni s cepinom, tretji z derezami, marsikdo z vsem. Malokdo kakor midva... In Compagnonijevo zagotovilo? Hči ni zinila besede. A tudi omahovanja ni bilo.

Gaz je bila globoka, sneg se je vdiral ravno prav. Ko pa je strmina postala hujša, sneg se ni več vdiral in gaz je poledenela. Šlo je vseeno, toda na račun časa. Oddahnila sva se, ko sva prispela na rob in zagledala pod sabo skoro 2000 metrov nižje ležeči ledenik Gorner. Mislila sva, da sva na cilju tudi zato, ker sva videla turistko sestiti na skalo. V pozdrav pa reče moji spremljevalki: »Vi ste bolj pogumna od mene, jaz sem pustila moža samega naprej.«

Bilo je takoj očitno zakaj. Začel se je šele vršni rez, na katerem je bilo prostora samo za gaz in ničesar drugega. Poleg je bila na severni strani prepadna severna stena, na južni strmo pobočje s poledenelim snegom. Gaz sama pa ledena. Z derezami ali s cepinom bi bila v treh minutah na vrhu. Tako sva jih rabila gotovo deset, preden sva se dotipala zadnjega metra. Zadoščenje je bilo kljub temu — ali ravno zato — veliko.

Še mi je v očeh blažen pogled, ki sem ga bil deležen.

Tisti trenutek sem razumel odnos, ki ga ima vodnik in pisatelj Gaston Rebuffat do svojega varovanca. »Dva človeka v domovini skale, ki sta namenjena k isti zvezdi,« pravi v svoji knjigi »Etoiles et tempêtes«.³

Razgled? Zjutraj: megleno morje. Med potjo so megle začele lizati vrhove, med vzponom na vrh so se deloma in za kratek čas razmaknile. Tisti

hip, ko sva prišla na vrh, sva bila na valovih belega morja. Iz njega je štrlel edino vrh Matterhorna. Toda preden sem pripravil aparat za fotografijo, je izginil še on. Ostala sva sama (bila sva zadnja iz procesije). Uživala sva vrh vsak po svoje. Jaz sem se zavedal trojne sreče: prvič, da sem dosegel vrh — drugič, da sem mogel prinesiti šest križev in pol sedmega še v tako višino — tretjič, da sem posredoval doživetje še nekomu. Njena sreča je bila menda ena sama, ki pa odtehta vse moje tri: kota 4000. Dolgo nisva uživala, skrbel me je sestop. Preden sva zapustila vrh, sem še prikazal, kako se ujameš na palice, če zdrkneš... Najprej se je zgrozila, potem je pa izprožila fotoaparata, ki ga je imela v rokah. Tolmačil sem to kot znamenje dobrih živcev.

In res, tudi sestop sva izvršila v redu, seveda zopet na račun časa. Tudi skok preko ledeniške razpoke ni bil poseben problem, saj je bila nabita s snegom.

Med sestopom sva srečala še nekoga, ki je silil v breg. Ker je imel že sive lase in še tistih ne dosti, sem ga nagovoril: Kako gre? »Že gre.« Pa sam? »Ne, moj sin me čaka pod vrhom, truden je.« In vi? »Za vsak primer imam persantin«.⁴ Bilo mu je 56 let.

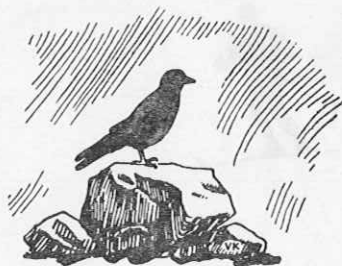
Pri smučkah sva prišla v sonce in temu sva se za pol ure predala, kakor da sva že doma.

Kaj naj rečeva Compagnoniju? Ne bova šla povedat. Mislila si pa bova, da je bil zelo nepreviden.

In midva naj bi se bila tik pod vrhom odpovedala? Ker hči ni pokazala niti trohice strahu, sva — sicer počasi ter zelo, zelo previdno — nadaljevala pot in dosegla cilj.

³ Splošno mnenje o vodnikih je, da je njih večina precej drugačnega kova.

⁴ Preparat širi koronarke in s tem izboljša krvni obtok v srčni mišici.

IZ ZGODOVINE TRIGLAVSKEGA PLANINSKEGA DRUŠTVA

(Ob štiridesetletnici ustanovitve Triglavske podružnice SPD v Mojstrani)

Prav gotovo je, da so planinsko zgodovino pri nas in v ostalem alpskem svetu začeli z velikimi črkami pisati skromni prebivalci osamljenih naselij v okrešljih, zatrepih in krnicah pod gorami, ko so sledili stečinam divjadi. Župnik z Dovjega Aljaž je zapisal, da srce lovcu in pastirju ne miruje preje, dokler se ne povzpne na vrh gore.

Pastirji, zapriseženi in divji lovci, dvorjari, gozdarji in oglarji iz Doline so bili planinci.

Tovorniki, iskalci rudnih bogastev in fužinarji iz Koprivnika, Gorjuš, Jereke, Srednje vasi, Stare Fužine in drugih bohinskih vasi so prvi kazali pot v Triglava ponosne skalne vršace.

Slavni pionirji našega planinstva »ta vel'ki Jurjovec«, Luka Korošec, Matevž Kos, Stefan Rožič, Lovrenc Willomitzer, Anton Korošec, Jože Lovrenc in Rozalka Škantar, Šestovi, Orjakov Šimen in številni drugi iz Bohinja s kaplanom Ivanom Žanom in njegovimi Triglavskimi prijatelji, ti so odprli južni, klasični pristan na veličastni vrh Triglava.

Kar ni uspelo Koroščem, Kosom, Rožičem, Škantarjem, Jelarjem, Ivanu Žanu in Triglavskim prijateljem ter njihovim številnim potomcem in naslednikom iz Bohinja, je po letu 1870 uspelo ljubiteljem gora, triglavskemu župniku Jakobu Aljažu, Gregorju Rabiču, Grogju, Janezu Klančniku, Šimencu, Skumavcem, Šmercem, Janezu Klinarju, Požgancu, Francu Urbasu, Kirasirjevemu, Špeli Lakota, Orehovnikovi, Vahiči, Janezu Hlebanju, Luksu in ne nazadnje Janezu Poldu, Alojzu Rekarju in Janezu Brojanu iz krajev in vasi treh triglavskih dolin Vrat, Kota in Krme. Velik in pomemben delež k odkrivanju veličastnih lepot in veličin severnih strani Triglava, Martuljka, Krnice, Vršiča in Planice pa so prispevali

tudi slavni gorski vodniki iz Kranjske gore, Podkorena in Rateč z Janezom Pečarjem, Bobkom in Janezom Kosmačem, Rebenkom, Janezom Rogarjem, Korobidljem na čelu. Plejada slavnih bohinskih in dolinskih gorskih vodnikov se je nadaljevala s še bolj slavnimi trentarskimi sokoli, ki s Pavrom, Motom, Špikom, Medvedom in Kopiščarjem predstavljajo visoki vrh našega ljudskega planinstva.

Lahko trdimo, da se planinska zgodovina na severni strani Triglava ni začela pisati šele pred štiridesetimi leti, ko so 8. januarja 1928 v Mojstrani in na Dovjem ustanovili sedmo samostojno podružnico planinskega društva na Gorenjskem, za ono leta 1893 v Kamniku, leta 1895 v Radovljici, 1899 v Kranju, leta 1903 na Jesenicah za tedanji kranjskogorski sodni okraj, 1908 v Trziču in med obema vojnama leta 1924 na Jesenicah. Sedma gorenjska podružnica slovenskega planinskega društva v občini Dovje Mojstrana je dobila častno in ponosno ime Triglavska podružnica SPD.

Ustanovitelji Triglavske podružnice SPD, šolski upravitelj Jože Serajnik, Gregor Lah, Prckin, Janez Rabič, Franc Potočnik, Gregor Klančnik in številni drugi iz Dovjega, Mojstrane, Belce in Radovne so predstavljali jedro planinstva v Dolini med obema vojnama.

Z ljubeznijo in navdušenjem so nadaljevali delo svojih prednikov iz Bohinja, »štirih srčnih mož«, kaplana Ivana Žana, Triglavskih prijateljev. S prepričevalno besedo in deli so nadaljevali pionirsko delo staroste slovenskih planincev Franceta Kadilnika, ki je takoj po ustanovitvi prve planinske organizacije na svetu Alpine Cluba (1857) poudarjal potrebo po ustanovitvi samostojne slovenske planinske organizacije.

Takoj po ustanovitvi Slovenskega planinskega društva v Ljubljani leta 1893 so z župnikom Aljažem in Požgancem prijeli za delo, zgradili so ponosni Triglavski pla-

ninski dom, Kredarico, na vrhu Triglava pa postavili Aljažev stolp kot večni pomnik slovenskega Triglava. Zgradili so prvi, drugi in tretji Aljažev dom v Vratih. Velik delež pa so prispevali tudi pri gradnji številnih drugih lepših in višje ležečih slovenskih kljubovalnih planinskih objektov. Planinskemu društvu Radovljica so pomagali graditi Vodnikovo kočjo na Velem polju, prvo slovensko planinsko postojanko v romantični dolini Planica v Tammarju, gornikom iz Jesenic so pomagali graditi Kadilnikovo kočjo na Galici sredi narcisnih poljan (1904/05) in slovenski Tičarjev dom na Vršiču (1911/12), planincem iz Kranja pa Prešernovo kočjo na najvišjem vrhu razglednih Karavank na Stolu.

Po osvoboditvi so dobili gorniki iz Dovjega in Mojstrane še večji ustvarjalni polet. Sodelovali so pri velikih planinskih akcijah, manifestacijah in prireditvah. Najprej so vzorno oskrbovali Staničevo kočjo pod Triglavom, pomemben delež so prispevali pri organizaciji in izvedbi Triglavskega udarniškega dne, ko so ljubitelji in obiskovalci gora obnavljali in popravljali planinska pota in planinske objekte v Triglavu in njegovi sosesčini. Udeležili so se prvega pohoda slovenskih planincev preko Luknje v Trento, kamor so osvobojenim bratom nesli knjižni dar. Njihov delež je bil velik, pri organizaciji velikega planinskega slavlja »Svobodni Triglav«. V Vratih pod mogočno severno steno so ob šestdesetletnici ustanovitve Slovenskega planinskega društva l. 1953 odkrili veličasten spomenik padlim partizanom-planincem.

Najbolj pa so lahko ponosni na svojo organizacijo, ki združuje preko 350 navdušenih gornikov. Prizadevno in uspešno je delo pionirskega in mladinskega odseka, alpinistični odsek pa združuje sposobne plezalce in alpiniste.

PD Dovje Mojstrana že več let požrtvovalno vodi Avgust Delavec. Velike zasluge ima za alpinizem Janez Brojan st. Skrb za vzgojo alpinističnih kadrov je zdaj zaupana Stanetu Koflerju, gorske reševalce pa šola in vzgaja Pavel Baloh. Poleg tega živi v Mojstrani s planinskim društvom vsa krajvena skupnost, ponosna na dosežene uspehe svojih planincev.

Po letu 1947 PD Dovje Mojstrana vzorno oskrbuje čistiljiv Aljažev dom v Vratih.

Plezalci iz Mojstrane in Dovjega s Klavdijem Mlekužem, Jankom Ažmanom, Zvonetom Koflerjem, Janezom Brojanom mlajšim in Francetom Salbergerjem predstavljajo sam vrh slovenskega in jugoslovanskega alpinizma. Prepričani smo, da zaslužijo upravičeno vso pozornost selektorjev naših bodočih inozemskih odprav. Štiridesetletna pot planincev iz krajev in vasi treh triglavskih dolin je strma in polna sadov. Čestitamo jim k uspehom in želimo, da bi jih bilo vedno več.

Uroš Župančič

POSVET PROPAGANDISTOV NA KALU

V soboti 18. novembra 1967 se je v planinskem domu na Kalu nad Hrastnikom zbralo 46 predstavnikov iz PD Slovenije na posvet propagandistov, ki ga je s podjetno roko vodil načelnik propagandne komisije PZS ing. Tomaž Banovec.

Čeprav ob maloštevilni udeležbi (31 PD od 103 PD) si je posvet propagandistov zadal delovni naslov, kako ob 75-letnici slovenskega planinstva slovenski javnosti najboljše predstaviti vsebino dela planinske organizacije, izdati nekaj najpotrebnejših knjig in zemljevidov, na znotraj pa povečati število članov planinske organizacije ter utrditi vezi med PD in PZS.

Udeleženci posveta, posebej še člani propagandne komisije PZS, so razglabljali, kako ob povečanju števila članov planinske organizacije doseči še kaj več kot samo število 75 000 članov v jubilejnem letu. Delegati so imeli več predlogov, kako bi preko planinske šole za mladino in s preizkusno dobo za člane prišli do višjih sposobnosti članov planinske organizacije. Pri tem so se posamezniki ogreli za ustanovitev ekskluzivnih klubov, ki bi bili statutarni člani PZS, za svoj delovni naslov pa bi gojili določeno negospodarsko panogo planinstva (npr. klub sodelavcev PV, klub prijateljev Slavnika, planinski foto-kino klub itd.).

Ob programu dela propagandne komisije so navzoči ugotovili, da

je bil na področju planinskega dopisništva dosežen lep uspeh nasproti mrtvilu prejšnjih let in da so uredništva dnevnik listov in RTV pokazala pohvalno zanimanje za planinske potrebe. Delegati so se dogovorili za posebno tiskovni center pri PZS, kamor naj bi PD in posamezniki pošiljali planinske novice s svojih krajev.

Na področju planinske fotografije, žal, še vedno ni tiste kvalitete kot v obdobju skalaške fotografije. Čeprav se po gorah mnogo fotografira, kvantiteta fotografov ne rodi kvalitete fotografij, ampak prej kvantiteto povprečnih posnetkov. Novo ustanovljeni foto-odsek PZS naj bi s tečaji in posveti najvidnejših planinskih fotografov postopoma dvignil kvaliteto planinske fotografije in poskrbel za našo navzočnost na razstavah planinske fotografije in festivalu filmov v Trentu (Italija).

Pomanjkanje vodniške in planinske literature naj bi v l. 1968 izpolnili z izdajo planinskega zemljevida Julijskih Alp v merilu 1 : 50 000 z izdajo »Našega alpinizma«, ob njih pa še s kratko zgodovino slovenskega planinstva in planinskim berilom za šolsko mladino. Že dvakrat uspelo razstavo »Gore v podobi« v Slovenj Gradcu in Celovcu naj bi ob 75-letnici slovenskega planinstva premestili tudi v Ljubljano.

Vsa ta planinska dela naj bi skupaj z mariborsko založbo »Obzorja«, ki za l. 1968 pripravlja najboljšo Kugyjevo delo »Iz mojega življenja v gorah« in z izborom najboljših spisov planinskega humorista Janka Mlakarja v založbi ljubljanske Mladinske knjige zaključilo kulturni opus proslave 75-letnice planinstva.

Sedma sila je obljubila širokogradno pomoč v tisku in na ekranu, saj bo organiziran televizijski pogovor o planinstvu za okroglo mizo, v hali Tivoli ali v Unionski dvorani pa bo slavnostna seja odbora PZS in slavnostna prireditve s kulturnim spredom. Na vseh prireditvah bo v prodaji jubilejna značka.

Planinci bodo svoje jubilejne akcije prestavili tudi v gore. Meddruštveni odbori PD širom Slovenije naj bi v planinsko najbolj znanih krajih svojega področja organizirali lokalne planinske

proslave. Večina odborov se je o tem že dogovorila.

Ob predlogih za ostalo delo propagandne komisije so posamezniki poročali o marsičem. Urednik Planinskega Vestnika Tine Orel je seznanil navzoče, da bo PV v jubilejnem letu v vsaki izmed dvanajstih številki posvetil uvodni del eni izmed komisij PZS in s tem posebni planinski dejavnosti. Zadnja stran PZ naj bi bila posvečena kliširani planinski dokumentaciji izpred l. 1900. Tudi sicer naj bi v glasilu izšli prefotografirani ustanovni akti planinske organizacije, na ovitku pa slika ene ali dveh naših najstarejših koč. Ob debati o vsebini PV je njegov urednik pojasnil, da stoji redakcija najprej na staljši omnibusnosti, ustreči vsakomur z nekaj, saj bi glasilo ob specializaciji na določeno temo hitro zašlo v pomanjkanje gradiva naročnikov in bralcev.

Tone Strojnik se je zavzel za posvet planinskih fotografov, da bi iz njegovih vrst izšla pobuda za izboljšanje nivoja sedanje planinske fotografije. Estetske vrednote festivala planinskega filma v Trentu naj bi bile dosegljive tudi slovenskim planincem s tem, da bi organizirali avtobusni izlet z ogledom festivala, ob povratku čez Dolomite pa vzpon na lažje pristopni vrh. Založbi Mladinske knjige naj bi se sugerirala izdaja geografsko zaključenih perforiranih barvnih razglednic (zaključeno za Julijce, Grintovce), ki obenem rabijo za pisanje razglednic, neodtrgani del o kolekciji pa služi za osebno uporabo. Motivika razglednic naj zajame tudi dela planinskih slikarjev (Hodnika, Koželja, Smrekarja), pogrešamo pa tudi zložljive panoramske fotografije — razglednice z najbolj obiskanih in najlepših razglednikov z naših gora (npr. z Vogla, Ciprnika, Cmira) itd. Da se poživijo zimski turizem v gorah, naj se zbere gradivo za prospekt »Zima v slovenskih gorah«, ki bi s smučanjem postregla z najpotrebnejšimi podatki o turnih smukih, plazovitih krajih, pozimi odprtih kočah in še kaj.

Francija Savenca je zanimalo, kaj želi PD od rubrike »Planine in ljudje« in na kakšen način naj obravnava njihove novice. Navzoči je opozoril na možnost brezplačnega objavljanja.

Kljub dvema okrožnicama je prejel 13 odgovorov, samo štirje dopisniki redno pošiljajo novice.

Božo Lavrič je pozval navzoče k sodelovanju v »Odmevih z gora«. Vsako prvo nedeljo v mesecu bodo na drugem programu RTV planinske aktualnosti, v katerih lahko sodelujejo vsa PD, če svojo željo sporoče uredništvu II. programa vsaj tri dni prej. Zdaj se dela na tem, da pride planinska oddaja na I. program RTV.

Novinar Franci Pavšer se je vprašal, ali še vemo, kaj ljudje radi berejo ali poslušajo. Pogreša, da se v tisku ob koncu leta ne objavljajo, koliko ljudi je bilo na Triglavu, koliko se jih ukvarja z alpinizmom, z gorsko stražo, koliko preplaznih tur je bilo opravljenih itd.

Tudi Makuc iz Kranja je povedal nekaj o delu z mladino v Kranju: letos s tekmovanji v planinskih veščinah vzgajajo mladince, ne zato, da hodijo v gore, ampak zato, da od tega duhovno bogatijo in se telesno krepijo.

V debati, ali so številke namen tekmovanja ali ne, so navzoči zavzeli stališče, da so številke le znamenje razvoja planinske organizacije, ki ima svoje tradicije v množičnosti.

France Krajcar z Javornika je predstavil prednosti doline Krme v primeru proslave 75-letnice pod Triglavom (dostop iz Mojstrane in iz Radovne). V PV pogreša perorisbe, grafike, lesoreze in vinjete, ki bi poživile notranjo podobo glasila. Ob priliki 75-letnice slovenskega planinstva se je zavzel za razstavo del planinskih slikarjev-amaterjev, saj so na Jesenicah ob 20-letnici umetniške skupine »DOLIK« priredili uspešno razstavo in izdali album najboljših eksponatov.

Naslednji dan so se udeleženci posveta dogovorili o koledarju planinskih akcij za l. 1968, ki bi ga dobil v roke vsak član planinske organizacije ob vpisu ali ob plačilu članarine. Vzporedno z njim bo izšel letak za vpis v PD, opremljen s člankom prof. Draga Ulage o telesni vzgojni vrednosti planinstva. Debata je nanesla še besedo o interni medsebojni povezavi. Propagandisti so si izmenjali naslove in si zazeleli nasvidenje na akcijah in proslavah v jubilejnem letu.

T. Strojín

PLANINSKI STIKI S TUJINO

Zaradi vse večjega obiska in zanimanja za naše gore v tujini je PZS na VII. redni skupščini ustanovila komisijo za stike s tujino z namenom, da se navežejo tesnejši odnosi s tujimi planinskimi organizacijami, da se izvedejo medsebojne zamenjave planincev in da se poskrbi za propagandno gradivo z naših gor v več tujih jezikih.

Komisija za stike s tujino je v l. 1965 organizirala dvoje letnih desetdnevni izletov v Visoke Tatre, združenih z obiskom v Prago in Dunaja ob udeležbi po 38 planincev. Naslednje leto je bil izlet ponovljen ob udeležbi 40 planincev. Spomladi l. 1967 je komisija organizirala turni smučarski izlet v Visoke Tatre s 36 udeleženci in poleti še enega. Vsi izleti so odlično uspeli, za kar gre zahvala načelniku komisije tov. Mirku Fetihu, ki je poskrbel za brezhibno organizacijo in našel v čeških simpatizerjih naših gor dobre vodnike po Visokih Tatrah. Vzporedno z izleti naših planincev v Visoke Tatre je komisija organizirala izlete za češkoslovaške planince prek Julijskih Alp.

Poleg tega je bila komisija udeležena s skupino 10 predstavnikov PD pri otvoritvi planinske postojanke holandskih planincev v Schobergruppe v Avstriji, s katerimi navezuje prijateljske vezi. Dobre stike ima komisija še z bolgarskimi planinci, tako da se v prihodnosti obetajo izleti slovenskih planincev tudi v bolgarske gore. Poseben uspeh je komisija za stike s tujino dosegla z izdajo vodnika »Triglav«, pisane v nemščini in angleščini v nakladi 2000 izvodov, o katerem smo že poročali v Planinskem Vestniku.

V l. 1968 ima komisija v svojem planu izdajo podobnega vodnika Po Kamniških Alpah in Storžiču v nemškem jeziku in v nakladi 2000 izvodov, ki bo opisoval pot od Kravca preko osrednje rajde Grintovcev do Korošice in s priključki na to pot z Jezerškega, z Logarske doline, Kamniške Bistrice in Kamnika. Letos bo izdan še vodnik »Triglav«, tokrat v italijanskem jeziku.

Kot planinske akcije planira komisija smučarski turni izlet v marcu in poletni planinski izlet v avgustu, obkraj v Visoke Tatre.

Slovenski planinci bodo obiskali tudi najvišji vrh Dolomitov — Marmolado (3342 m) v času od 2.—5. maja, kot poletni vzpon pa v času od 20.—22. junija. Za ljubitelje Koroške bo organiziran izlet v septembru.

Komisija za stike s tujino se bo po teh delegatih udeležila še »srečanja treh dežel« v Avstriji, pripravila izlet češkoslovaških planincev po naših gorah in kot doslej skrbela za medsebojno korenspondenco in propagando naših gor v tujini.

T. Strojín

VZPON NA MONT BLANC

V avgustu se je osemčlanska skupina planincev iz Ljubljane povzpela na Mont Blanc. V skupini so bili Greta Brecljnik, Tone Grden, Matjaž Košmerlj, Ivan Savšek, Srečo Nograšek in Dominik Koci iz PD PT Ljubljane ter ing. Bruno Bischof in Franc Anžin iz PD Ljubljana-Matica. Skupina je odpotovala iz Ljubljane s svojim kombijem (lastnik in voznik Lado Kavšek iz Litije) po najkrajši poti v Chamonix, kjer se je utaborila v Les Houches. S seboj so imeli vso hrano in šotore za prenočevanje.

Z žičnico so se potegnili na Bellevue (1800 m), nato pa z zobato železnico na Nid d'Aigle (2364 m). Takoj so nadaljevali pot ob ledeniku Bionnassay do planinske kočice Tête Rousse (3167 m). Od tu do zavetišča Goûter (3817 m) je bil najtežji del poti. Premagati je bilo treba 650 m zelo strme poti, prekrite s svežim snegom. Vzpon je vodil alpinist Franc Anžin; nalogo je odlično opravil. Skupino je razdelil v dve navezi po štiri ljudi. Ker je bilo v strmini mnogo ljudi, je bilo treba paziti na padajoče kamenje. Po peturnem plezanju sta obe skupini prispeli v zavetišče.

Refuge de l'Aiguille du Goûter je sicer oskrbovano zelo dobro, ima pa premalo ležišč. Zabili gneče je bilo nemogoče zaspati. Ob 3,45 uri sta navezi odšli proti vrhu. Vse do vrha gre pot po snegu. Hodili so po sledi, ki so jo napravile skupine pred njimi. V dveh urah so prišli do zavetišča Vallot na višini 4362 m. To zavetišče ni oskrbovano in je zelo zanemarjeno; človeku ponudi samo štiri gole stene.

Po krajšem počitku so odšli naprej. Do vrha je pot precej strma in nevarna, ker teče ves čas po ostrem snežnem grebenu. Za varno hojo je potrebna brezhibna oprema. Eno uro pred vrhom jih je zajela megla in tako so bo 9.20 uri stopili na vrh v megli in vetru. Kljub temu so si srečni stisnili roke.

Cedalje močneje je pihalo in ker ni bilo razgleda, so kmalu sestopili do zavetišča Vallot. Med tem pa je začelo močno pihati in snežiti, spustila se je gosta megla. Po slabo vidni sledi so se spustili okoli 150 m, nakar je zmanjkalo sledi. Nekje iz megle so se oglašili klici na pomoč. Odgovorili so s kričanjem in kmalu je bila pri njih 6-članska skupina Italijanov, ki se je izgubila v megli. Vrnili so se v zavetišče in sklenili počakati lepšega vremena. Popoldne in vso noč je veter divje tulil. Gole stene so nudile le bomo zavetišče 26 planincem, ki so imeli na razpolago 6 zdelanih odej in nekaj slabih blazin. Na srečo so bili vsi dobro opremljeni in tako so uspešno prestali tudi to preizkušnjo. Izmenično po tri ure je po osem ljudi spalo pod odejami, ostali pa so čakali, da so prišli na vrsto.

Zjutraj se je nebo zjasnilo in ob štirih so se pripravili za sestop. Enega člana pa je med vzponom napadla angina. Zjutraj je bil popolnoma izčrpan, komaj je stal na nogah. Vzeli so mu nahrbtnik in ga navezali med dva zdrava člana. Po dveurnem počasnem spustu so srečno prispeli v zavetišče Goüter.

Bolniku pa tudi hrana in spanec do 11. ure nista pomagala. Zato so sklenili, da se bo ena naveza vrnila v taborišče, Anžin in druga dva pa bodo z bolnikom prenočili v zavetišču.

Spali so zopet slabo, bolnik ni okrevaj, stanje se mu je celo poslabšalo. Poklicali so helikopter in ni minila ura, ko je bil bolnik že v bolnici v Chamonixu. Odlična organizacija reševanja! Ostali trije so nato brez težav sestopili v tabor.

Drugo jutro so v bolnišnici izvedeli, da z bolnikom ni nič hudega in da bo naslednjega dne sposoben za potovanje domov.

Za seboj so poravnali vse dolgove. Zbrali so preostale devize in plačali za prevoz s helikopterjem 300 frankov in za dvo-

dnevno oskrbo v bolnišnici 100 frankov. Zanimivo je, da so naprej postavili ceno za prevoz s helikopterjem na 600 frankov. Ko pa so videli, da je primer resen, so zaračunali samo 300 frankov.

Dominik Koci

PLANINCI PD KOZJAK NA MEDNARODNEM DNEVU PRIJATELJEV NARAVE NA HAUSER KAIBLINGU

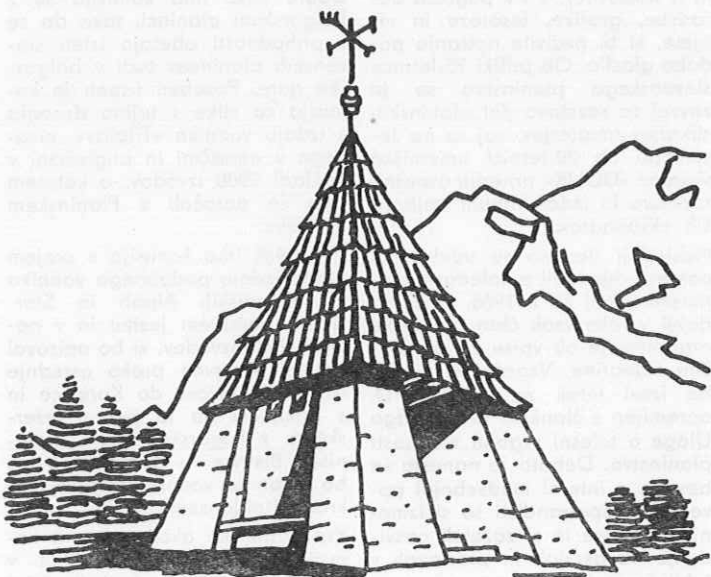
Letošnjega mednarodnega dne prijateljev narave so se na povabilo TV Naturfreunde iz Gradca prvič udeležili tudi planinci »Kozjaka« iz Maribora. Udeležili so se slovesnega odkritja znamenja za varstvo narave, dne 24. 9. 1967 na Hauser Kaiblingu.

Predstavniki TV Naturfreunde so pričakali naše planince že v soboto 23. 9. 1967 opoldne na graškem kolodvoru, od koder so takoj nato krenili z avtomobili proti Brucku, Leobnu in Mauternu, kjer so prestopili v območje Seckauer Tauern na južni in Eisenerzer Alpen na severni strani. Pot jih je vodila naprej po slikoviti pokrajini mimo Triebena, Rottenmanna in Lienza proti dolini Ennse in Schladminger Tauern — njihovemu cilju naproti.

Pri koči v Ennstalu blizu Schladminga je avtomobile zamenjala

vzpenjača, ki je vso avstrijsko-slovensko planinsko družčino kaj hitro prepeljala do Krummhölz-hütte (1870 m), od koder je pol ure hoda do stalne alpinistične šole in Naturfreunde Bergheima (1778 m) na Hauser Kaiblingu. Do vrha (2019 m) je samo 241 m višinske razlike.

Na poti do koč se je našim planincem nudil čudovit razgled na temne, granitne vrhove Höchsteina, Hochwilstelle, Waldhorna, Hochgollinga na južni in na skupino Dachsteina v smeri Salzkammerguta z vrhovi Torsteinom, Hoch Dachsteinom, Bischofsmütze in drugimi, na severne apneniške Alpe na severni, na Totes Gebirge na severo-vzhodni in Radstädter Tauern na zapadni strani. Po prijaznem sprejemu je bila v posebni jedilnici slavnostna večerja, na kateri je prisrčno in z izbranimi besedami pozdravil slovenske planince in alpiniste deželni starešina TV Naturfreunde za Stajersko Kniepeihns, sprejema pa se je udeležil tudi deželni sekretar Neudecker in več funkcionarjev te organizacije. Sledila je izmenjava spominskih daril, nakar so zapeli mladi avstrijski planinci par pesmi, čemur je sledila prijateljska zabava, ki jo je popestrila jugoslovanska slivovka in vino, ki so ju prinesli naši planinci — na veliko presenečenje gostiteljev — v nahrbtnikih s se-

Znamenje za varstvo narave na Kaiblingu

Hochgolling s H6chsteina

Foto Franc Vogeltnik in Borut Hribar

boj. Sicer pa je tudi naše planince že v koči čakalo prvo preseenečenje, saj so bile za vsakega na njegovem mestu pripravljene krajevne razglednice in značka TV Naturfreunde ter njihove alpinistične šole. Toda s tem preseenečenj še ni bilo konec. Po razgibani zabavi v gornjih prostorih doma so jih namreč povabili v pritličje, kjer so predvajali diabarvne posnetke z Grossglocknerja in nato iz tabora v Vratih in Triglavskega pogorja.

Po dogovoru so naši gorniki pod vodstvom avstrijskega tovariša, ki se je udeležil letošnjega tabora v Vratih, v zgodnjih jutranjih urah dne 24. 9. krenili proti H6chsteinu (2543 m), Maralmspitze in Maralmscharte, ki so jih po grebenskem prečenju II.—III. težavnostne stopnje osvojili brez posebnih težav. Od tu se jim je ob odličnih vremenskih razmerah in ob vzhajajočem soncu nutil 6udovit razgled na okoli 20 v nižjih predelih leže6ih ledeniških jezer in na Visoke Ture z Grossglocknerjem na horizontu na južni strani.

Ob povratku so nabirali 6rnice, kopišnice in brusnice ter sre6evali planince, ki so prihajali na slovesnost odkritja znamenja za varstvo narave, ki naj bi predstavljajo nekak uvod v obmo6je bodo6ega naravnega parka v tem predelu.

K odkritju znamenja za varstvo narave se je zbralo precej planincev, najve6 starejših. Zbranih je bilo tudi dokaj predstavnikov druženih in ostalih organizacij. Razen predstavnikov TV Naturfreunde, ki jih že poznamo, so bili tu tudi župani okoliških ob6in in deželni glavar Štajerske. Svoj nagovor je g. Kniepeihls kon6al s pozdravom: »Berg frei!«, nakar so sledili po programu še drugi govori, recitacije in popevke iz mladih grl. Izza bližnjih macesnov se je nenadoma še oglasila ubrana melodija rogov. Odkritje znamenja za varstvo narave je bila svojevrstna, spontana slovesnost. S svojim neskon6nim mirom, ki ga tudi pesem ni motila, je delovala nadvse slovesno, naše gornike pa je še posebej presenetila jugoslovanska zasta-

va v tem prelepem koti6ku gorskega sveta onstran meje.

Ko so naši nadobudni planinci izstopili iz vzpenja6e, pretegovali ude, komentirali vtise in se pripravljali za vstop v kombi, ki jih je 6akal, jih je prestregel zastopnik Radia Graz in jih povabil na intervju v bližnjo kavarno. To je bil dogodek dneva, kajti želetel je tudi, da naši planinci nekaj zapoje. No, druština ni bila ravno ne vem kako pevska, pa tudi književne nemštine ni obvladala v celoti, zato pa je bila oddaja tembolj zanimiva (za Avstrijce namre6!). Po »generalki« so kon6no zapeli »Pozimi pa ro6ice ne cveto«, nakar so bili trije »predstavniki« slovenskih planincev in funkcionar TV Naturfreunde intervjuvani, na koncu pa je na prijateljski »pritisk« sledila še pesem »Mladi alpinisti«. (Mimogrede povemo, da je Radio Graz prenašal oddajo 28. 9. 1967 popoldne.)

Smeh in komentarji po oddaji so se komaj poglobili, avtomobili pa so odbrzeli skozi Ennstal in ob

veliki gostoljubnosti Avstrijcev proti Admontu, znanemu turističnemu območju Gesäuse, kjer so se naslajali ob pogledu na Ennstaler Alpen z Buchsteinom in Tamischbachturmom na severni ter Eisenerzer Alpen z Reichensteinom, Hochtorom, Ödsteinom, Lugauer, Kaiserschildom in drugimi vrhovi. Nato so prešli v rudniško območje Eisenerza, kjer jih je v ozadju pozdravljala Hochturm.

Ker je vlak za Jugoslavijo iz Gradca že davno odpeljal, je naše planince avstrijski kombi odpeljal naravnost v Maribor.

Naj bi tudi ta gorniška vez doprinesla k še boljšim odnosom med obema deželama, naj bi bila glasnik miru in sodelovanja med narodi.

Jasna Princ

O POZABLJENI OLŠEVI

V Planinskem Vestniku 11/67 je bil objavljen v rubriki »Občni zbori« tudi članek o občnem zboru PD Solčava na str. 535—536. V predzadnjem odstavku je navedeno: »Olševa je pozabljena, nobeno društvo je ne dene v svoj izletniški načrt, kljub meji ni težko priti na vrh... — v predzadnjem odstavku pa je navedeno: »Tudi ni prav, če Olševo obiskujejo samo Avstrijci, mi pa ne...«

Trditve tov. TO, da nobeno društvo ne dene Olševe v svoj izletniški načrt, zanikamo. To ne odgovarja dejanskemu stanju. Planinsko društvo Maribor-matica je razpisalo v »Večer« in v planinski omarici pri kavarni Astoriji planinski izlet 1. in 2. maja 1966 na Olševo. Tega desetega izleta v letu 1966 se je udeležilo 23 planincev, vodil jih je neutrudni Milan Meden. Planinci so prespali na Podolševi (Sv. Duh), bili pri Potočki zijalki in na vrhu Olševe. V letošnjem letu je društvo priredilo od 30. 4. do 3. 5. 1967 planinski izlet in sicer na Olševo ter na Jekl. Ta izlet je vodil Milan Meden in se ga je udeležilo 29 planincev. Udeleženci izleta so plačali sami vse stroške.

Izletniški odbor našega društva je sprejel na redni seji dne 3. novembra 1967 načrt izletov za leto 1968. Za 1. n 2. maj 1968 je določen spet izlet na Olševo, ki ga bo ponovno vodil Milan Meden (če Milan Meden ne bi uteg-

nil voditi tega izleta, bo vodil ta izlet tov. Leopold Vostner, Ljubica Njegovan ali Franc Vogelink).

V letu 1964 je društvo priredilo 17. in 18. maja izlet na Olševo, ki ga je vodil prof. Ivan Šumljak. V planinskem časopisu »Planine ob meji« PD Maribor Matica za leto 1963 je bil na strani 44 objavljen članek Smiljane Škerjanec »Na Olševo«.

Predlagamo, da bi vsako planinsko društvo moralo ob koncu leta poslati seznam vseh izvedenih izletov meddruštvenemu odboru, kjer dela planinsko društvo ter 1 izvod tudi Planinski zvezi Slovenije. V tem izvodu naj bi bilo tudi navedeno, kam je društvo priredilo izlete, koliko dni so trajali, kdo je bil vodja, udeležba na izletih ter morda še koliko dinarjev je društvo prispevalo za vsakega posameznega udeleženca. Planinska zveza Slovenije in meddruštveni odbori naj o našem predlogu razmislijo.

PD Solčava, pristojni meddruštveni odbor in Planinska zveza Slovenije pa naj, prosim, uredijo vse potrebno, da ne bodo imeli planinci neprijetnosti z graničarji (našim članom se je to že dogo-

dilo), čeprav imajo planinci začasno dovoljenje za gibanje in bivanje v mejnem pasu ali pa celo stalno dovoljenje.

Planinsko društvo Maribor matica je torej že trikrat priredilo izlet na Olševo in je tudi na druge načine pomagalo planincem, da so spoznali ta žal pozabljeni in premalo obiskani vrh naše lepe Slovenije. Mnogo planincev PD Maribor matica pa je že obiskalo Olševo.

M. Svetel

Op. uredništva: Ta popravek pri- našamo z največjim veseljem. Veseli bi bili, če bi Mariborčanom sledili ne samo Celjani, za katere smo po objavi članka tudi izvedeli, da so bili na Olševi, temveč tudi člani drugih planinskih društev — preko 100 jih je — iz vse Slovenije.

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem bohinjski GRS, tov. Zalokarju iz Jesenic, vsem govornikom, pevcem in vsem za izkazano pozornost pri odkritju spominske plošče mojemu pokojnemu možu Janezu Hodniku.

Cilka Hodnik

ALPINISTIČNE NOVICE

USPEŠEN PLEZALNI TABOR ALPINISTIČNEGA ODSEKA MARTULJEK V TRENTI

Alpinistični odsek PD Martuljek je bil ustanovljen šele v letošnjem letu, vendar ga lahko prštejemo med najaktivnejše v Sloveniji. Po sedanjem stanju ima 5 članov in 5 pripravnikov, ki so vsi aktivni, načelnik odseka je mladi alpinist — železar Anton Oman. Najuspešnejši alpinist v odseku je v letošnjem letu izrednos posobni Jože Oman, zaposlen v Železarni Jesenice.

Člani odseka so v letošnjem letu opravili več zelo težkih plezalnih vzponov v domačih in tujih gorah. Anton Oman se je udeležil tabora PZS v Švici, v skupini Waliških Alp. Jože Oman in Krušič sta preplezala šest zelo težkih sten in stolpov v italijanskih

Dolomitih. Tudi po številu in kvaliteti prvenstvenih plezalnih vzponov je AO Martuljek med prvimi. Letos so opravili kar 12 novih plezalnih vzponov in sicer: zahodno steno Prisojnika — pozimi, vzhodno steno Spodnjega Rokava, dve smeri v severni steni Malega Oltarja, severovzhodna stena Trentskega Pelca, štiri smeri v Voglu (Trenta) in tri smeri v Lepem Špičju.

V delu od 30. septembra do 2. oktobra 1967 je AO Martuljek organiziral zelo uspešni tridnevni plezalni tabor pod Lepim Špičjem v Trenti. Izhodišče za vzpone so imeli v zapuščeni sirarnici na planini v Plazeh. Tabora se je udeležilo skupaj 11 gornikov, od tega pet članov, štirje pripravniki in dva alpinista kot gosta.

Dne 30. septembra sta izvedli dve novezi (Bernard, Zupan, Je-

rovšek, Oman, A. Vrhovnik) grebensko prečenje Lepega Špičja od vzhoda do zahoda z vzponom po severnem grebenu (II) in novo sestopno smer po severni steni v zahodnem delu (težavno). Prvenstveno smer v severni steni Lepega Špičja po stebri vzhodno od centralne smeri so plezali (30. 9.) Jože Oman, Viktor Langus in Janez Krušič. Višina stebra ca. 450 m, čas plezanja 6 ur. Težavnost III. in IV., 20 metrska žmula v stebri V.

Novo kaminsko smer v severni steni Lepega Špičja so preplezali (30. 9.) Robič, Nečimer in Matija Oman. Višina stene 450 m, čas plezanja 3 ure in pol, težavnost III. plati IV.

Dne 1. oktobra sta plezala novo direktno smer po zajedi v severni steni Lepega Špičja — zapadno od centralne smeri Jože Oman in Janez Krušič. Višina stene 500 m, čas plezanja 6 ur, težavnost v spodnji polovici III, zajeda ca. 250 m V +.

Istega dne so plezali severno rebro v zahodni steni Vogla Anton in Matija Oman, Vrhovnik in Jerovšek. Čas plezanja 3 ure, težavnost III.

Severno steno Vogla levo ob grapi so v novi smeri preplezali (1. 10.) Robič, Nečimer in Zupan. Čas plezanja 2 uri, težavnost II, skok v grapi IV. Obe zadnji navezi sta nato izvedli še celotno prečenje Vogla s sestopom po severnem grebenu (II).

Dne 2. oktobra so organizirali malo plezalno šolo v pečevju nad planino v Plazeh. O saniteti alpinista in vozlih (praktično) je predaval Jože Bernard, o plezalni opremi Krušič, o tehniki plezanja in varovanja pa so poučevali pripravnik vse člani.

Zaradi pomanjkanja finančnih sredstev je krilo stroške prevoza matično društvo, stroške prehrane in zamujene dneve pa vsak udeleženec sam. Tako so bili izdatki tabora minimalni. Bilanca štiri nove plezalne smeri, ena sestopna nova smer, skupaj pa 20 plezalnih vzponov je za časovno tako kratek tabor zelo dobra. S tem so poleg Tržičanov, ki so tam izvedli več novih vzponov leta 1949, letos člani AO Martuljek plezalno temeljito obdelali severno ostenje Lepega Špičja in Vogla.

AO Martuljek bo organiziral še v letošnji zimski sezoni 1967—68 predavanja za širšo planinsko

javnost ter zimsko plezalno šolo s predavanji za člane in pripravnike.

Za nadaljnji še uspešnejši razvoj jim manjka finančnih sredstev in plezalne opreme, računajo pa, da bodo s pomočjo komisije za alpinizem pri PZS, s pomočjo matičnega društva, predvsem pa z osebnim finančnim doprinosom tudi ta problem ugodno rešili.

Janez Krušič

PLEZALNI VZPONI V DOLOMITIH

Alpinista Jože Oman (Martuljek) in Janez Krušič (Jesenice) sta v dneh od 18. do 29. avgusta 1967 obiskala plezalni paradiz Dolomitov v Italiji. V različnih gorskih skupinah sta izvedla v razmeroma kratkem času več zelo težkih plezalnih vzponov, kar se imata zahvaliti tudi ugodnim vremenskim razmeram.

Dne 19. avgusta so preplezali skupaj z dr. Dolharjem iz Trbiža 200 m visok stolp po južni strani Campanile di Val Montanaia (2171 m) v skupini Monfalconi: zelo težavno (IV), čas plezanja 4 1/2 ure. Sestop 3 ure — s petimi spusti po vrvi. Izpostavljenost je posebno v Glanvellovi 20-metrski prečki popolna. Zanimivo je, da je alpinistom dobro znani zamejski Slovenec — 65-letni dr. Dolhar iz Trbiža zmoget ta teži vzpon in se prvič v svojem gorniškem udejstvovanju spuščal po vrvi prek navpične stene. Ta vzpon in sestop sta bila zaradi plezanja v troje bolj zamudna — zaradi česar se je precej podaljšal čas plezanja.

Dne 21. avgusta sta preplezala orientacijsko zelo zahtevni severovzhodni greben Pale di San Martino (2987 m) v skupini Pala. Greben je zaradi labirinta stolpov podoben našemu grebenu med Rokavom in Škratico: težavno (III), čas plezanja 3 ure, sestop po isti smeri je trajal 2 uri.

Dne 22. avgusta sta preplezala severozapadni steber Pale di San Martino (2987 m) nazvan Gran Pilaster. Višina stebra 600 m, zelo težavno (IV). Čas plezanja 6 ur. Smer je tehnično zelo težka in izpostavljena. Sestopila sta po severovzhodnem grebenu, ki sta ga plezala prejšnji dan.

Dne 24. avgusta sta plezala znani Winklerjev stolp (2800 m), eden od treh stolpov Vajolet v skupini Rosengarten. Smer velja za zelo težavni plezalni vzpon. Višina stolpa 150 m. Čas plezanja 1 1/2 ure. Sestop: pet spustov po vrvi po steni in kaminih med stolpoma Winkler in Stabeler.

Dne 26. avgusta sta preplezala jugozapadni raz stolpa Delago (2790 m). Stolpi Vajolet v skupini Rosengarten. Višina raza je 160 m, izpostavljenost je popolna. Čas plezanja 2 uri. Plezanje v trdni dolomitski skali je čudovito. Zelo težavno (IV). Sestop: šest spustov po vrvi po steni in kaminih med stolpoma Delago in Stabeler.

Stolpi Vajolet so morda najbolj obiskana gora v vseh Dolomitih, saj včasih pleza istočasno v njih plezalnih smereh tudi po deset navez. V najpopularnejšem Delago jugozapadnem razu pa se velikokrat srečajo štiri ali celo več navez, ki morajo počakati pri vstopu, da se zvrstijo.

Dne 27. avgusta sta preplezala zapadno steno Pardoispitze (2950 m) v skupini Sella. Steno so prvi preplezali dolomitski gorski vodniki Dibona, Rizzi in Mayer. Višina stene je 800 m, zelo težavno (IV). Orientacijsko je zelo težka smer, zelo naporno in izpostavljeno plezanje. Značilna stena, ki jo v gornji tretjini obkroža široka gredina, je navpična, z mnogimi težkimi platmi, skala je kompaktna. Čas plezanja 6 1/2 ure.

J. Krušič

CERRO TORRE

Približno na 49° in 18' južne širine, na zapadnem robu Hiele Continental v Patagoniji (Argentina), se dviga Cerro Torre, ki so mu povsem upravičeno dali naziv »Idealna gora«. V njegovi bližini se dvigajo še drugi znani vrhovi — Fitz Roy, Pier Giorgie in drugi, ki so ponesli glas o pokrajini Santa Cruz in njenih vrhovih po vsem alpinističnem svetu.

Louis Depassé je v svoji knjigi o odpravi iz leta 1952, ki je delovala v neposredni bližini Cerro Torre, napisal: »Ze sama misel o vzponu na njegov vrh je smešna!« Tudi znani italijanski alpinist je moral pred njim položiti orožje. Sam pravi, da je njegov poskus vzpona na Cerro Torre iz leta

1958 edini neuspeh v njegovi alpinistični karieri.

Vzpon na ta divji vrh je doslej uspel le eni sami navezi. Leta 1959, 30. januarja sta nanj stopila Cesare Maestri in Toni Egger, člana italijansko-avstrijske odprave. Toda zmagoslavje je bilo kratkotrajno. Pri sestopu je prišlo do katastrofe. Ledeni plaz je iz stene odtrgal Eggerja. Ledenomrzli vetrovi, ki pihajo od tihomorske obale čez opustošeni »Kontinentalni led«, nenadni vremenski preobrti in nenazadnje dovolj drugih, bolj simpatičnih ciljev so Cerre Torre potisnili v ozadje. Šele zapora v Nepalugu je zopet približala.

Na ponovni vzpon na Corre Torre najbolj računajo mladi argentinski plezalci, čeprav letos ne manjka tudi drugih kandidatov. Najavila se je že tudi angleška odprava, govori pa se tudi o

ekspediciji tržaškega »XXX otobre« in še nekaterih.

Argentinski plezalci so najboljši poznavalci tega predela, obenem pa so v zadnjih nekaj letih izredno napredovali, zato imajo največ možnosti. Odpravo bosta vodila Omar Pellegrini in Jorge Aikes, ki sta enega svojih največjih uspehov zapisala v južno steno Aconcague s prvenstvenim vzponom iz leta 1966. Odpravo so pripravili led okriljem »CABA« (Centro Andino Buenos Aires), na pot pa je odšla že prve dni decembra 1967.

Med argentinsko alpinistično elito mnogo pomenita tudi dva Slovenca — brata Skvarča, ki imata prav tako že bogato tradicijo v tem predelu. Njun cilj je tudi letos ponovno Norte, ker so lani morali obrniti.

Sandi Blažina-Franci Savenc

VELIKA CINA je v severni steni dobila novo direttissimo. Enrico Mauro in Mirko Minuzzo iz Aoste sta od 20. do 29. julija 1967 levo od smeri »scioiattoli« naredila, z vsemi tehničnimi sredstvi prigarala smer, ki sta jo imenovala po Camillottu Pellissieru. Porabila sta 50 normalnih klinov in 340 svedrovcev ter 8 lesenih zagozd. Vsi svedrovci so ostali v steni.

V WILDER KAISERJU sta 30. julija 1967 Nemca Rogge in Saler ponovila spominsko smer Klaus-Hermann (VI in VI+). To je bila komaj tretja ponovitev, drugo so opravili Avstrijci iz Kitzbühla. Smer je v severovzhodnem steburu Predigtstuhla. Direktno smer v vzhodni steni Fleischbankspitze je 27. julija 1967 popravil Hias Noichl. Prvič je plezal z znanim Hansom Wörndlom, pri korekturi pa s Habelerjem. Zdaj je idealna, je izjavil Noichl, in »sauschwern«, v korekturi tiči 11 svedrovcev, normalni klini ne pridejo v poštev. V Wettersteinu je v črni steni našpikal s klini in svedrovci Günter Schnaidt od 1. do 3. julija 1967, zaradi slabega vremena pa »dela« ni izvršil. Dokončal ga je nekaj dni nato Jörg Lehne,

Schnaidtov tovariš iz direttissime v Eigerju.

VIA DELL' IDEALE se imenuje smer v južni steni Marmolada d'Ombretta, 16. do 17. jul. 1967 so jo kot drugi ponovili Mayerl, Holzer in brata Messner. Smer je ocenjena VI+. Ponavljalci so v njej našli 15 svedrovcev, ki sta jih pustila Armando Aste in Franco Solina l. 1964. Ponavljalci so izstop popravili tako, da so se ognili ledu. Izbili so skoraj vse kline.

PAMIR ima šest sedemtisočakov. Trije so sovjetski: Pik Komunizma (7495 m prvi vzpon l. 1933), Pik Korženavskaja (7105 m, prvi vzpon l. 1928). Trije so kitajski: Mustagh-Ata (7546 m prvi vzpon leta 1956, Kongur I (7595 m, prvi vzpon l. 1956) in Kongur II (7719 m, še ni osvojen).

AVSTRIJSKA EKSPEDICIJA V PAMIR 1967 je uživala vse prednosti pokroviteljstva avstrijskega zveznega predsednika. Stela je 14 mož, vodil jih je znani Erich Vanis, eden prvih spoznavalcev severne stene Eigerja, poleg njega še dr. Klus Kubiena kot zdravnik. Fr. in A. Huber, Karl

Kosa, ing. Lavicka, E. Weigluni in drugi. Avstrijci so bili lani tudi v Baksanu na Kavkazu, v Užbi in na Elbrusu, Diemberger pa je vodil ekspedicijo spet v Hindukuš. Pamirska ekspedicija je združila ÖAV ÖTK in NF, kar je spriče dosedanjih prejag med temi planinskimi organizacijami pravzaprav velik dogodek. Avstrijska in ostala evropska literatura je ob odhodu Avstrijcev rada pogrela, da se je Pik Lenin prej imenoval Pik Kaufmann. Pik Lenin je z vzponom iz l. 1928 povezan tudi z znamenitim ing. Erwinom Schneiderjem, po rodu iz Idrije, o čemer smo pred leti poročali.

AFRIŠKE VISOKE GORE, Kilimandžaro, Kenija in Ruvenzori, postajajo cilj tudi večjih družb. Alpinistično to niso zahtevne gore, mika pa njihova eksotičnost. Tudi Hoggar v deželi Tuaregov ima iz leta v leto več obiskovalcev, medtem ko je Atlas Evropi toliko blizu, da ga skoro ne zajema ta novi afriški val.

DÜLFERJEV SEDEŽ je častljiv plezalski »rekvizit«, skoro bi težko našli povprečnega alpinista, ki ga ne bi znal uporabiti pri spuščanju. Dr. Louis Alexis Geilland je v majskega UIAA 1967 zapisal, da je ta sedež nevaren za mišičje ob vratu, kjer se pri uporabi sedeža tare vrh. Pritisak na plexus brachialis ogroža živec, ga lahko zmehča ali vsaj oslabi, sledi pa ohromitev roke. Sedež je treba uporabljati s specialnim varovanjem, ki to preprečuje. Plezalski instruktorji bi morali to varovanje brezpogojno poznati.

AIGUILLE DE TRIOLET (3870 m) je v severni steni 7. in 8. avgusta 1967 prišlo do direttissime, ene najbolj fenomenalnih v Alпах. Mojstri te direttissime so: Michel Marchal, Parižan Claude Jaeger in Švicarja Bächli in Horisberger.

ISTOR-O-NAL NORD (7248 m) je dosegla avstrijska ekspedicija v Hindukušu pod vodstvom Kurta Lapucha. Organizirala jo je Hochtouristengruppe sekcije Salzburg ÖAV. V dveh dneh so dosegli dva vrhova nad 7000 m in to iz baze v višini 5100 m. V višini 6800 m si je zlomil nogo Oberegger, reševala pa ga je češka ekspedicija. Istočasno je bil v Hindukušu Diemberger s svojo sku-

pino. Nedogovorjeno sta se Diemberger in Lapuch povzpela na 7070 m Nobaisum-Zoru. V Hindukušu pa je bila l. 1967 še skupina OAV iz Oberpinzgaua iz Zell am See. Ta si je zapisala v kroniko tri šesttisočake.

SEVEROZAP. STENA CIVETTE je julija 1967 vpisala še eno novo smer. Levo od Sollederjeve so Mayerl, Holzer, Reali in Messner preplezali 1000 m visoko steno večji del s prostim plezanjem. Pravijo takole: Rešili smo zadnji problem v Civetti in enega zadnjih večjih problemov v Dolomitih. Kateri bo v resnici zadnji? Ali sploh bo?

ŠEST NOVIH VZPONOV je junija 1967 opravila mednarodna ekspedicija pod vodstvom Francoza Amija Girouda iz Verbiera. V ekipi so bili še Italijan Dante Caraffini, švicarski vodnik Michel Darbellay (samohodec iz Eigerja), André Michaud in dr. Foletti in drugi. Dokumentacijo o vzponih je ekspedicija izročila danskemu AC.

GRAN PILIER D'ANGLE je pred leti močno odmeval zaradi slavne vzpona, ki sta ga opravila Bonatti in Gobbi. Zdaj je smer doživela drugo ponovitev, opravila sta jo Habeler in Meirer v 15 urah, dva »perspektivna« Avstrijca. Smer se jima ni zdela težka in sta ji znižala ceno in oceno. Izjavila sta, da je mnogo prostega plezanja IV. in V. stopnje, da so bivaki dobri in da zadržuje 20 klinov.

PREMAGANI VRHOVI (Pobeždonije veršini) je naslov sovjetskemu alpinističnemu almanahu, ki je izšel l. 1954, nato za vsa tri leta (1954—1957; 1958—1961; 1962—1965). Almanah za l. 1961 do 1965 je izšel v 15 000 izvodih pri moskovski založbi »Misl« in stane 0,88 rublja (kakih 1700 din). Obsega 421 strani in poroča o ekspedicijah, športnih vzponih, o znanosti in alpinizmu, o izkušnjah, o novicah iz inozemstva, osebnih novicah, bibliografiji in planinski literaturi. E. B. Hippenreiter in A. G. Ovčinnikov poročata o angleško-ruski ekspediciji na Pamir 1962, E. J. Tam in M. E. Grudzinskij o vzponih po severni strani na Čan-Tengri in Tengri-Tag. Josef Schintlmei-

ster iz Dresdena, ki je v 30 letih tega stoletja naredil več prvenstvenih vzponov v severnih Apeniških Alpah in bil l. 1931 na Kavkazu, ima v tem zvezku članek »Kavkaz nekdanj in sedaj«. P. S. Rototajev, znanec naših »kavkazcev«, je objavil 20 strani iz toponimije kavkaških gora (njegovo poročilo o sovjetskih alpinističnih uspehih l. 1965 in 1966, poslano dr. M. Potočniku, smo objavili v našem listu). Ker je na Kavkazu vedno več alpinistov iz našega sveta, bo razprava o toponimiji to gorovje naredila še mikavnejše in duhovno dostopnejše. A. J. Poljakov poroča o vedno večjih uspehih sovjetskih alpinistov v inozemstvu in novih zvezah sovjetskega alpinizma z inozemskimi planinskimi organizacijami. Pri almanahu sodeluje tudi znani naturalizirani Rus Nemeč Kropf s člankom o sedem in osemtisočakah, na katere so se ljudje povzpeli od leta 1907 do leta 1965. S. M. Savvons pa poroča o vzponih nad 6500 m v mejah SZ od l. 1927—1964.

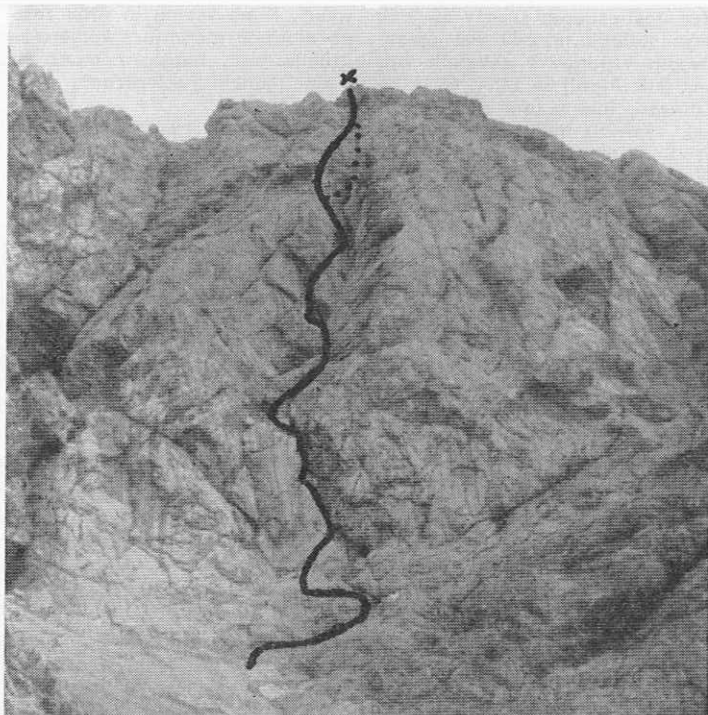
TONI SAILER je napovedal, da bodo smuči, ki nosijo njegovo ime (»Toni Sailer Ski Co«), naredile revolucijo v smučanju na vsem svetu. Priporoča jih smučarjem vseh kategorij in je ponosen na to, da se je njegovo ime povzpelo s proizvodnjo takih smučí. Sedem mesecev je osebno delal teste pozimi 1964/1965 s smučmi iz steklenih vlaken (fiberglas ski), študiral težo in konstrukcijo ter končno prišel do smučí take oblike in teže, za katere lahko reče, da pomenijo vrh smuške tehnike. Pravi celo, da s takimi smučmi na nogah vsak smučar takoj zmore za 50 % več. No, če je to res, in če bodo smučí imele popularno ceno, potem bo na smučarskih toriščih okoli žičnic kmalu več karambolov kot na cestah. Seveda, k sreči, obenem z industrijo smučí narašča tudi število industrializiranih smučskih prog. Na Bavarskem je bilo leta 1950 komaj deset smučarskih vzpenjač, danes jih je 393, vsako leto za 25 % več. Raste pa tudi število smučí, ki jih pripravljajo smučarski asi in ki od tega seveda dobro živie, ko pridejo iz kombinacije za prva mesta. Cela vrsta bivših svetovnih prvakov se ukvarja s tem, da bi v reklamah s čim bolj izbranimi besedami izrazili superlative svojih »zmagovitih«

smučí. Kljub vsemu in prav zato pa moramo računati s komercializacijo tega blaga, z modo in vsemi njenimi posledicami.

PARETES DEL CHIQUIHUIE se imenuje plezalni vrtec Mexico-City, s 5 milijoni prebivalcev, v katerem se zadnja leta razvija alpinizem. Paretas — stene so visoke do 120 m, podobne onim blizu Marseillea, sem in tja so tudi iz prakamenine. Plezalska oprema je v Mexici zelo draga, zato kline tudi v plezalni šoli izbijajo, le svetrovci ostajajo. Večji del pa gre za prosto plezanje. V Mexici imajo štiri pettisočake, ki pa tam ne pomenijo visoke gore, saj je glavno mesto v višini 2277 m, na Nevado de Toluca pa pridrdrajo avtomobili do višine 5000 m. Ostali pettisočaki so težje pristopni. Ixtacciuatl (5282 m) ima zasneženo vzhodno stran, Popocatepetl (5452 metrov), ki ga danes kratko imenujejo »Popo«, ima poleg normalnega tudi težji pristop Pico de Orizaba (5700 m) je najvišji vrh in alpinistično še ni obdelan. Pravijo, da Indios v notranjščini dežele še niso povsem ukročeni. Zato spada v opremo mladih plezalcev iz Mexico City tudi revolver.

Prvi so bili na Popocatepetlu še pred Spanci indijanski raziskovalci okoli l. 1500. V gore jih je poslal cesar Montezuma. Danes pripovedujejo, da je Ferdinand Cortez iz vulkanskega žrela pridobival žveplo za smodnik. Španski oficir Diego de Ordaz je bil baje l. 1509 prvi na vrhu Popocatepetla, popolnoma pa je izpričan vzpon l. 1827, ki sta ga opravila J. Taylor in W. Glenie. V dobi odkrivanja Alp so tudi »padli« vsi vrhovi v Mexici, po l. 1940 pa se tu razvija tudi plezalstvo v zgoraj imenovanih »paretas«.

MOUNT MC KINLEY (6187 m) na Aljaski ima severni in južni vrh. Ameriški predsednik Lyndon Baines Johnson je izjavil, da se bosta imenovala po Winstonu Churchill, gora in nacionalni park okoli pa bi obdržala staro ime. Zdaj je ministrstvo za notranje zadeve ZDA sporočilo, da s »Churchill Peaks« na Alaski ne bo nič, ostala bosta North Peak in South Peak. Mc Kinleya, ameriškega prezidenta, so 1901 umorili v Buffalu (New York).

JUBILEJNA SMER V DOLGEM HRBTU

(Plezali 1. X. 1967: Tomaž Jamnik, Brane Jaklič, Franci Ekar)

Dostop: Od Češke kočice po poti na Vodine. Ko se pot že v Vodinah prične dvigati po travnatem rebri, gremo po njem naprej v smeri snežišča proti značilnemu trikotu v Dolgem hrbtu. Pred nami sta dve izraziti kaminski zajedi. Leva je večja, desna manjša in bolj strma, med njima pa so gladke plati. Smer poteka po desnem kaminu. Dalje preko melišča, nato v izprane skale. Vstop je na koncu desnega kamina — na levi strani. Do sem 2 uri.

Opis: Po levi strani rebra prečimo eno dolžino do kotlička. Od tu navzgor po ozki zajedi, ki se po eni dolžini že zopet razširi v plitev kotel. Na dnu velik klin z obročkoma. Zajeda se nadaljuje še 15 m in preide v kamin. Po njem dolžino in pol. Pod zaporo klin v vponko. (Do tu so prišli predhodniki. Vponka je toliko zarjavela, da se ne da več odpreti). Sledi prečnica 5 m na sam rob stene in navzgor po zajedi, ki se razširi v plitev žleb. Na koncu žleba previsna zapora, čez njo na stojišče. Po kaminu na-

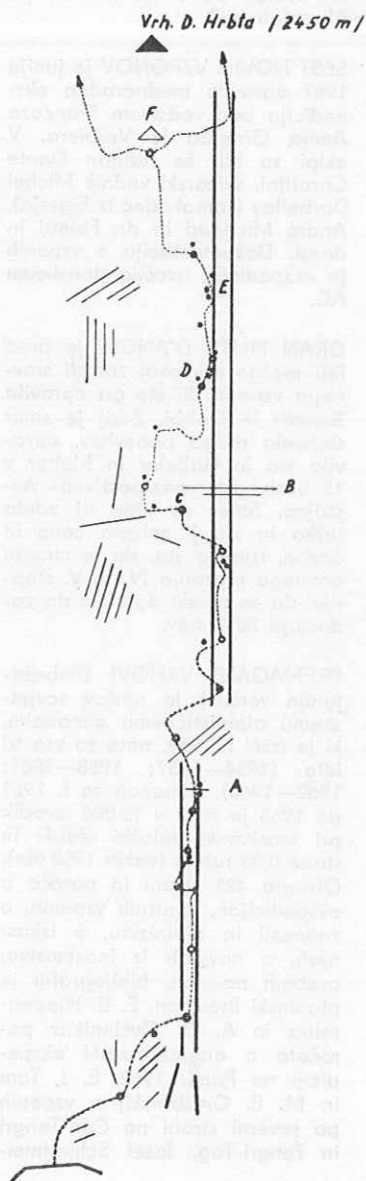
prej, do previsa v kotu kamina (točka A na skici). Čez previs (k) in skozi preduh, ki je tako ozek, da je možno skozi le brez nahrbtnika, naprej v položnejši svet — levo. Od večje votline nazaj za rob, desno v kamin. V kaminu pod zaporo po levi strani navzgor in prečenje nazaj v kamin in naprej do naslednje večje previsne zapore. Čez njo (kk) na stojišče nad njo. Napredovanje zapre ogromna previsna zapora (točka B na skici), zato na levi strani po nakazani polici prečenje v levo 20 m, nato navzgor s tendenco v desno na slabo stojišče 10 m (točka C na skici). Sledi zračna prečnica nazaj v levo 10 m okoli roba v žlebast svet (k) in navzgor rahlo v desno 40 m do previsnih plati. Pod previsi prečimo v desno 10 m do razpa in po njem (krušljivo), 20 m do stojišča (točka D).

Začete kočljive prečnice. Ta poteka v desno lahko navzgor in sicer po levi steni kamina 10 m (k, k). Tu stojišče (k). Prečnica se nadaljuje v ravno poševno zajedo, ki na vrhu preide v previs. Preko previsa — tik na robu kamina (k, k) (točka E na skici). Od tu še 10 m navzgor do stojišča (k). Nato diagonalno levo na-

vzgor. Konec težav (možic F). Lažji izstop v levo in po lažjem svetu do vrha Dolgega hrbta 30 min. Drugi težji izstop; od možice navzgor in prečenje po polici nazaj v kamin ter skozi v lažji svet do vrha Dolgega hrbta. Ocena: Težavnostna stopnja IV z mesti V. Čas plezanja 9 ur. Višina stene do vrha Dolgega hrbta ca. 500 m.

Sestop: Z vrha Dolgega hrbta po poti na Mlinarsko sedlo in od tu na Češko kočico 1 uro 30 minut ali Cojzovo kočico 1 uro 30 minut.

Ekar

Frdamane police z vrisano češko smerjo

Foto Jaka Čop

Vsakovrstne knjige, domače, tuje
in antikvarne, papir, pisarniški material,
koledarje, šolske potrebščine,
pisalne in računske stroje
vam nudi v bogati izbiri

CANKARJEVA ZALOŽBA

v svojih poslovalnicah:

- v Kopitarjevi 2
na Miklošičevi cesti 16
- na Tržaški cesti 59
- v Wolfovi ulici 5
- Trubarjev antikvariat, Mestni trg 25
- na Titovi cesti 15
- na Zaloški cesti 35
- v Šentvidu 87
- v Trbovljah in v Šoštanjju

Svojim odjemalcem, naročnikom, sodelav-
cem in vsem poslovnim prijateljem želi
srečno novo leto 1968

TRGOVAČKO PODUZEČE

TEHNOCOLOR

SPLIT, RADNIČKO NASELJE 47

Telefoni 23-44 in 31-74

- Barve laki in pleskarski material
- Kemikalije za industrijo in obrt
- Polizdelki in gotovi izdelki iz plastičnih
mas
- Oprema za ribolov
- Oprema za HTZ zaščito
- Športna oprema

Prodajo na veliko in malo vrši preko lastnih
dobro opremljenih prodajaln in skladišč.

»IGO«

L J U B L J A N A
TRNOVSKI PRISTAN 8

Telefoni: 21-747, 20-869

Izdelujemo opremo za gostinstvo, bolnice,
samopostrežne restavracije in obrate druž-
bene prehrane

Izvršujemo vsa dela od projektiranja, do-
bave in montaže.

Za vsa dela dajemo jamstvo.

Zahtevajte ponudbe in prospekte

INDUSTRIJA
TRANSPORTNIH SREDSTEV
IN STROJEV

VASO MISKIN CRNI

S A R A J E V O

VSEM PLANINCEM
KOT TUDI DRUGIM
LJUBITELJEM PRIRODE
ŽELI
SREČNO NOVO 1968 LETO

COLOR

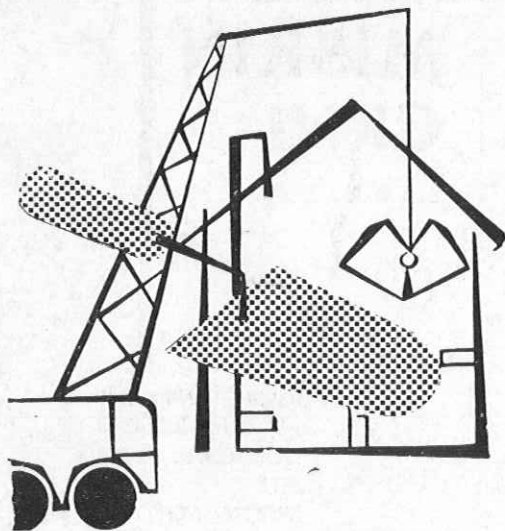
MEDVODE

TOVARNA BARV IN LAKOV

- dobavlja najboljša premazna sredstva za vse panoge industrije
- Nudi široko izbiro lakov in emajlov za potrebe mornarice, industrije voznega parka (kolesa, motorje, avtomobile, kamione trolejbusa itd.) hidroenergetskih naprav železnic, finomehanike in lesne industrije, kemične industrije glede na specialne premaze, odporne proti najrazličnejšim vplivom kemikalij in visoke temperature itd.
- Proizvodnja vseh sredstev bazira na izboru najboljših klasičnih materialov in najsodobnejših surovin
- Izvrstne antikorozivne zaščite, vzdržljivi, odporni in trdni filmi, ki uvrščajo »Color« v vrsto najsodobnejših proizvajalcev barv in lakov

ZAHTEVAJTE
PROSPEKTE,
VZORCE IN POJASNILA

Cementarna Trbovlje

Pucolanski cement
PC 20 p 350

Portland cement
PC 450

Metalurški cement
M 47 z 250

Apnenčevo moko
in izolitne plošče